

یادگاری لاوان و دیاری لاوان

ئامادەکردنی:
رەفییق سەلح

لیکۆلینەوێ:
سەدیق سەلح

دووهم چاپ



بنکەى ژین
سەلیمانی ۲۰۰۵

۰۴۰،۰۰
۴۹۵ پ

رەفییق سەلح
یادگاری لاوان و دیاری لاوان / ئامادەکردنی رەفییق سەلح. لیکۆلینەوێ:
سەدیق سەلح.
سەلیمانی: بنکەى ژین، ۲۰۰۵.
۲۲۸ ل. ۱۶ × ۲۳ سم.
۱. وتار ۲. پوژنامەوانی
۳. سەدیق سەلح (لیکۆلینەوێ) ۱. ناوئیشان. ب. بنکەى ژین

کتێبخانەى گشتى سەلیمانی زانیاری پێرسى و پۆلینى سەرەتایى ئامادە کردووه

زنجیره : ۱۳

ناو : یادگاری لاوان و دیاری لاوان

مۆنتاج : رێبوار ئەوهرەحمەن

بەرگسازى : قادر میرخان

خەتى بەرگ : ئەحمەد سەعید

تیراژ : ۶۰۰ دانە

چاپ : یەكەم

شوینى چاپ : سەلیمانی - چاپخانەى شەقان

ژمارەى سپاردن : ۴۴ى سالى ۲۰۰۵

له بلاوکراوهکانى

بنکەى ژین

بۆ بووژاندنەوێ کە لە پووری بەلگە نامەیی و پوژنامەوانی کوردی

هەریمی کوردستانی عراق - سەلیمانی، گەرەکی ۱۰۴ ناستی، کۆلانی ۳۹، خانووی ژمارە ۱۰، (بەرامبەر قوتابخانەى

سەرەتایى ئەردەلان)

تەلەفۆن: ۳۱۲۳۱۰۵ مۆبایل: ۰۷۷۰۱۴۸۴۶۲۳ یان ۰۷۷۰۱۵۶۵۸۶۴ ژمارەى سنووقى پۆست: ۱۴

E.mail: bnkaizhin@yahoo.com



قوتابییانی کوردی ناوچهکانی کوردستان، که نهبوونی تیکرایی پۆلهکانی ناوهندی و سانهوی و هیچ پهیمانگه و خانهیهکی بهرزی خویندن له ولاتی خویان، ناچاری کردوون بچنه شارانی ترو بهغدای پایتخت، وهک بهشیکی چاوکراوه و هۆشیاری کوردواری پهییان به پیویستی تیکهلی و خۆکۆکردنهوه و خۆپیکهستن بردووه. سهرهتای سالانی بیستی سهدی رابوردو، که له کهرکوک یهکانگیر بوون، کۆمهلهیهکی پچووکیان پیکهوه ناوه بۆ یهکگرتن و خویندن و بلاکردنهوهی بیرو هۆشی کوردی. سالی ۱۹۲۳یش، کۆمهلی "لاوانی کورد"یان له بهغدا پیک هیناوه، مستهفا صائیب موخته مهدیان بووه. ئەم کۆمهله، مۆرو تهغه و بلاوکراوهی خۆی ههبووه. ئەندامهکانی مانگانه ئابوونهیان داوه^۱. شیخ فازلێ شیخ محمهد رهئووف، بهقسهی ئیبراهیم ئەحمهد، له بهرئهوهی له ههموو هاوڕیکانی گهورهتر بووه، کراوته ئەمین سنووقی کۆمهلهکه^۲.

ئەم نهڕیته، دواییش درێژهی پی دراوه، وهچهی نوێ سهرهتای سالانی سی هه مان کۆمهلیان ههبووه، که یهکی له چالاکیهکانی دهرکردنی بلاوکراوهیهک بووه. ئەم کۆمهله، نهزانراوه کی لیپرسراوی بووه. شاکیر فهتاح، له بیره وهریهکانیدا نووسیویه، ئەندامی دهستهی کارگیڕی یا سکرتهیری بووه^۳.

۲. گوڤار یان.....

ئهوانهی که بیبلیوگرافیای پۆژنامهوانی کوردییان سازکردووه، "یادگاری لاوان" و "دیاری لاوان"ی بهرهمی ئەو کۆمهلهیان به گوڤار ناو بردووه، کاک نهوشیروان مستهفا ئەمین نهبی که دووسێ بلاوکراوهیهکی لهو چهشنهی ئەو پۆژگارهی به گوڤار دانه ناوه، ((له بهرئهوهی مەرجهکانی کاتنامهیان تیدا نیه، چونکه خاوهنی ئیمتیازو سهرنوسهرو ناوینیشانی دائیمی و شوینی دهرچونی تیدا نیه له دهرچونیشدا کاتی دیاریکراوی پۆژانه و ههفتانه و مانگانهیان نهبووه. تهنیا یهک ژمارهیان لی دهرچوه ئیترو وهستاوون. رهنگه راستتر وابێ ئەم جوړه

^۱ جهمال بابان، کوردی و مهربوانی کین، "رهنگین" گوڤار، بهغدا، ۱۴۷، ۱۲۷، ۱ ناب، ۱۹۹۹، ۲۶-۲۷، ۲۰.
^۲ نامه تایبهتی بهرێز پیرۆت شیخ فازل، که پۆژی ۲۰۰۵/۳/۱۵ به دهستم گهیشته.
^۳ ئەحمهد سهیدعهلی بهرزنجی، ئاوینهی ژیا: یادداشتهکانی شاکر فهتاح، چ، ۱، ب، ههولێر، ۲۰۰۲، ۲۲۲ل.



یادگاری لاوان و دیاری لاوان

سیدیق سألج

۱. کۆمهلی "لاوانی کورد":

پۆژگاری دواي تهسلیم بوونهوهی شیخ مهحمود له ۱۹۲۱دا و نهمانی خهباتی چهکداری، نههاتنه ژیر باری حکومهتی عیراق بۆ سهلماندنی هیچ نهبی لانی کهمی مافهکانی کورد، توێژی مونهوهر و تیگه‌یشتووی کوردی به تهواوی هینایه سهرقهناعهتی له لایهکهوه تیگۆشانی نهینی به پیکهینانی دهسته و تاقمی جیا جیا و دواتر ریکخراوی سیاسی نهینی خاوهن بهرنامه و، له لایهکی ترهوه نواندنی چالاکیی پۆشنییری و خویندهواریی ئاشکرا.

بلاوکراوانه به "کەشکۆل" یان "ئەنتۆلۆجی" ناوبرین، چونکە کۆکراوێهێکی تیگەلاوه له بابەتی جۆراوجۆر).^۴

قەناعەتم وایه ئەو قۆناغە حکوومەتی عێراق، بەدەر له هەر یاسایهکی خۆی، بەبێ بەهانهی یاساییش پێگەر بووه لهبەردەم دەرچوونی کتێب و پۆژنامە و گۆڤاری کوردیدا. نموونەى ئەو، هەولێ ھاوبەشی لەو و پێشتری سألح زەکی ساحبیقراو و سەید تەهای نەهری یه بۆ دەرکردنی پۆژنامەى سیاسى و پۆژانە و سەرەنجام مۆلەتیا نەدراوتى، چونکە حکوومەتی تازە و دەسەلات تەواو سەقامگیرنەبووی ئەوکاتە له هەموو دەرکەوتنیکی جیاوازی و دەنگی تایبەتی کوردی دێدۆنگ بووه و به هەموو شیۆهێهە هەولێ داوه هۆشیاریی کوردی خەفەبکات. جگە لەو، دووهم و چوارەم خالی ماددەى ۲ ی یاسای چاپەمەنىی ژماره (۸۲) ی پۆزی ۲ ی حوزەیرانى ۱۹۳۱ و سێهەم خالی ماددەى ۲ ی یاسای ژماره (۵۶) ی ۱۹۳۲ ی دەستکاریی ئەو یاسایه^۵، دووهم و چوارەم خالی ماددەى ۲ ی یاسای ژماره (۵۷) ی سالی ۱۹۳۳ ی^۶، سەرجهم جەختیان کردووه که ئەبێ داواکاری مۆلەت (مودیری مەسئول) ۲۵ سال تەمەنى تەواو کردبێ و بپروانامەى قوتابخانەیهکی سانهوی (بەرز) یان شتیکی هاوتای ئەو هی هەبێ. لهکاتیگدا ئەوانه هیچیان ئەو مەرجه یاساییهیان تییدا نەبووه، نهیانتوانیوه مۆلەت وەرێگرن.

پاشان ناوانی ئەو بلاوکراوێه به گۆڤار، پابهندی ئەکردن که مانگانە یا وەرزانە سالی له ژمارهیهک زیاتری ئی دەرێکن و، ئەو هی بۆ کۆمەلیک قوتابی که

^۴ نەوشیروان مستەفا ئەمین، چەند لاپەرەیهک له میژوی پۆژنامەوانی کوردی: سالانی نیوان دو جەنگی جیهانی ۱۹۱۸-۱۹۲۸، ۲، سلیمانی، ۲۰۰۲، ل ۲۲۵-۲۲۶.

^۵ رەفیق سألح، دیاری کوردستان، لیکۆلینەوهی نەوشیروان مستەفا ئەمین و سدیق سألح، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم-سلیمانی، ۲۰۰۱، ل ۶۸-۷۰.

^۶ الحکومة العراقية، مجموعة القوانين والانظمة لسنة ۱۹۳۱، مطبعة دنکور الحدیثة-بغداد، ۱۹۳۲، ص ۷۴۴-۷۵۶.

^۷ الحکومة العراقية، مجموعة القوانين والانظمة لسنة ۱۹۳۲، مطبعة دنکور-بغداد، ۱۹۳۲، ص ۲۴۹-۲۵۷.

^۸ الحکومة العراقية، مجموعة القوانين والانظمة لسنة ۱۹۳۳، مطبعة الحکومة-بغداد، ۱۹۳۴، ص ۵۲۸-۵۵۲.

له غەریبایه تییدا ژیا بن و هاوکاریکی مسۆگەر و بەردەوامیان نەبووبی، کاریکی تارادەیهکی دیار زەحمەت بووه. راسته، له پال ئەوانەدا، ئەو گۆڤاره له بەرئەوهی بەردەوام نەبووه هەر دوو ژماره یی دەرچوو، شوینەوارو کاریگەرییهکی دیاری به ژیا نی پۆشنییری کوردەوارییهوه به جی نەهیشتوو، به لام زۆر بۆ ئەوه ئەچم که ئەوانه ی دەرینکردوو مەبەستیان بووه شیۆه گۆڤار بێ و، هەر له بەرئەوه ییش به رهه می به ناوهرۆک و مەبەست جیاوازی چەند که سیکی تییدا کۆکراوه تەوه. پاشان ئەو حاله تە سیمایهکی بهرچاوی پۆژنامەوانی کوردی بووه له وسەر دەمەدا که پشتیوانیکی ماددی و دەرە تانیکی رەسمی و ئازادی بۆ نەرەخساون تا بتوانی بەردەوام بێ. نموونەى ئەو، گۆڤاره کانی "په یژە" و "زانستی" یه که هەر له وه به تر، ئەویان له بەر گیرانی مستەفا شەوقی خاوهنی که شیعرى (ئەی کوردی سته مدیده.....) ی مەلا حەسەنى قازی "شاھۆ" ی بلاو کردوو تەوه^۹، ئەمیان زیاتر پیم وایه له بەر تەنیا بالی و نەبوونی سەرچاوهی دارایی، یهکی ژماره یهک زیاتریان ئی دەر نه چوه.

۳. نووسەرانی :

گۆڤاره که که به دوو ناوی جیاوازه وه دەرچوو، بۆ رەواندنه وهی هەموو گومانیک حکوومەت له وهی که گۆڤاریکی بی مۆلەت، به قسەى ئاگاداران و له وانە خوالیخۆشبوو دکتۆر ئەوپرەحمانی میرزا عەبدوللا، ئیبراهیم ئەحمەد سەرپەرشت و بەرپرسی بووه^{۱۰}.

هەمه جۆری ناوهرۆکی بابەتەکان، له جی دەست و سەلیقه ی ئیبراهیم ئەحمەد وه نزیکه، که دواتر ئەو سەلیقه و خولیا یه به شیۆه یهکی فراوانتر و دەوله مندتر و بەرنامە دار له گۆڤاری "گەلاویژ" دا بهرجه سته کرد. ئەشئ ئەم

^۹ سدیق سألح، به سەرھاتوی کاکەرەشید شەوقی، سلیمانی، ۲۰۰۲، ل ۵۸.

له یه که م چاپی ئەم کتیبەدا، له بەر په له کردن و سەرقالی، له بری "شاھۆ"، نووسیووم "ئەسیری". سوپاسی مامۆستا عومەر مارف بەرنجی ئەکەم که ئەم هەلە یه و چەند هەلە یهکی تری بیر هی نامە وه، هەندئ زانیاری و سەرنجی به سوودیشی خستە بهر دەستم.

^{۱۰} چاویکەوتنی مانگی تەمووزی ۲۰۰۰.



ههوله سهرهتايي و ناتهواوه, به يهكهم ههنگاوي ئيبراهيم ئهحمهد دابنري بۆ کارکردن له مهيداني رۆژنامهوانيدا.

بهشيكي نووسهрани بهشداری گوڤارهكه, هي دهرهوه و سهر به وهچهيهكي پيشووترو ناسراون, وهك زيوهرو مهحمود جهودهت و شيخ سهلام و گوران و بيكس و رهشيد نهجييب. ئەوانی تر, له قوتايياني بهغدا بوون و, ههوهول تهقلای نووسينيان بووه و ناوی خويان به رهمز هيشتووهتهوه" کاتي خوئی بهريز غهفوري ميرزا كهریم ئەمانهيايی ئی ساغ کردووهتهوه¹¹ :

ج. م : جهمال مهجيد سهليم

ح. فهرج : حاميد فهرج

پ. ن : رهشيد نهجييب

ش. ف, ش : شاكير فهتاح

ع. ت : عارف تالهبايی

ع. ع : عهبدوپرهماني ميرزا عهبدووللا

ف. تالهبايی : فازل تالهبايی

م. آ : محمهدی ئەوپرهمان ناغا

م. ج : مهحمود جهودهت

م. ع. كوردی : محمهد عهلی كوردی

من پيم وايه (ع. س), بهپيئي ئەو بابته زانستيبه كه وهري گيپراوه, ههر ئەوپرهماني ميرزا عهبدوولايه. (ه) يش يهكيكه له ناوه شارواهكاني ئيبراهيم ئهحمهد. (نهژاد) نهناسرايهوه.

شاياني وتنه, ئيبراهيم ئهحمهد كه سهرهكيترين دهری له گوڤارهكهدا ههبوه, جگه له دوو بابته بهناوی (ه) هوه, ناوی خوئی له نووسينهكاني تريی نهداوه. من (پيشكەش) و (پيشكەوت), به شيوازی نووسينياندا, به هي ئەو ئەزانم. شيعره ناودارهكهی (يادگارو هيووا) يش, زانراوه كه هي ئەوه. بهلام راست نيبه,

¹¹ غهفوري ميرزا كهریم, يادگاري لاوان و ديارى لاوان, ٢, سليمانى, ٢٠٠٠, ٤٢, ٤٤, ٤٧, ٤٨, ٤٩, ٥٠, ٦٠.

وهك ههندى پيئي وايه بۆ خوالخوشبوو مهلا مستهفای بارزانی وتبى دواي پروخانی جمهورى مههاباد و پهرينهوهی بۆ بهری ولاتی سوڤييت, چونكه زۆر لهوهوبهر نووسراوه.

نووسهريكي لاوی تازهكوورهو كهمزۆر ساليك پيش دهرچوونی "يادگاري لاوان", يهكهم بهرهمي كه پهخشانيكه بهناوی (لهشهوا) وه, له رۆژنامهی (ژيان, ٣٢٦, ١٦ى حوزهيرانى ١٩٣٢, ٢٧-٣) دا بهبى ناو بلاو بووهتهوه" له نامهي پيشهكيكهيدا بۆ "پيرهمييرد" ي بهريوهبهري نووسين و ئيدارهخانهي نووسيوه: ((ئەوی له دستم ديت نووسيني ههندى مهقالهي ئەدهبييه به كوردی پهتی و, يا وهركيپرانی مهقاته له رۆژنامهكاني غهريهوه بۆ كوردی.....)).

"نيقباداری سياپوش", له پيشهكیی پهخشانی (شيرين له سهرهمهركا) دا كه (ژيان, ٣٢٨, ٣٠ى حوزهيرانى ١٩٣٢, ٣٧-٤) دا, كه دواي پهخشانی (لهشهوا) بلاو بووهتهوه, نووسيوه: ((به بينيني گولئ خهيالم له گولشهني "ژيان" دا, گهئى شاد بووم, هيوام ههيه خويندهوارانی "ژيان" يش له خويندنهوهی وهپس نهبووبن.....وهكوو بهلینم پي دابوون كه ههمووجاري چشتيكتان بۆ بنووسم, وا بهلینهكهی خۆم بهجيئنههينم و ئەم چهند ديپرهتان بۆ ئەنيرم. ئيوهش ئەبي شهرتهكهی خۆتان بهجيئنهين)). ئەو گولئ خهياله كه له "ژيان" دا ديويه, بيئسي و دوو پهخشانی (لهشهوا) يه. ئيتر ئەوهبهدوا به ناسناوی "سياپوش" هوه, كه بهدووری نازانم ههر پيرهمييرد بۆي دانابي, ئەم بابتهانهی له "ژيان" ي ئەو سهردهمهدا بلاو کردووهتهوه:

پهخشانی (له بهری بهياندا), ٣٣٠, ١٤ى تهموزى ١٩٣٢, ٣٧-٤.

پهخشانی (شين بۆ گولئ), ٣٣٤, ١٨ى ئاغستۆسى ١٩٣٢, ٣٧-٤.

وتاری (ئهدهبياتي كوردی: شاعيرهكانمان), ٣٣٥, ٢٥ى ئاغستۆسى ١٩٣٢,

١٧-٢, ٣٣٦, ١ى ئەيلووی ١٩٣٢, ٣٧-٤.



هەولئى وشە تەرخانکردن بۇ بەرامبەرەكانى عەرەبى و زاراوەسازىشيان داوھ. بۆيە يەككە لە مۆرك و ديوە ھەرە سەرنج پاكىشەكانى گۆقارەكە، زمانە. ئەمەى خوارەوھ چەند نموونەيەكى ئەو ھەولەيانە:

- ئەگەر : مسبب
- ئاوال : رفيق
- ئەرشكەر : فيرار، ھەلاتوو
- ئەنجام : نتيجه
- بەلگە : دليل
- بەھرەوەر : موهوب
- پاداشت : مكافأة
- پرسیار : سؤال
- پووتە : بايەخ، أهمية
- پەروردە : تربية
- تەندروستی : صحة
- جاويدانى : ئەبەدى
- جوامير : جەنتلمان
- چاوەراوى : پڕۆياغەندە، دعاية
- چيشكەى ئەدەبى : الذوق الأدبى
- خاوەرناس : مستشرق
- داد : عه دالهت
- زەريا : بحر
- سەرياز : عهسكەر
- سروش : وحى
- شارئايين : تتويج، تاج لەسەرنان
- فەرماندەر : آمر
- كوچكە : ركن



بەپرز غەفوورى ميرزا كەريم، لەپرى شارهزايانى ئەودەمەوھ زانويە كە "سپايش" ئىبراھىم ئەحمەد (بەلە) يە^{۱۲} "وتارى (ئەدەبىياتى كوردى: شاعىرەكانمان) يىشى، كە دەقى تەواويى لە " يادگارى لاوان " دا سەرلەنوئى بلاو كراوھتەوھ، ھەر بە ھى ئەو دايقەلەم. خوالىخۆشبووان "ئەخۇل" ى شاعىرو "عەبدوللا جەوھەر" ىش ھەمان شتايان جەخت كردوھتەوھ^{۱۳}. بەلە، كە زمانى ئىنگليزى زانويە، ئەو پۇژانە ((وەرگىپرانى مەقالاتى لە پۇژنامەكانى غەربەوھ)) ئى چاوەراوان كراوھ^{۱۴}.

۴. زمان :

كوردى، تا ئەو زەمانە دەقىكى يەكجار كەمى - لەچاوخۆيدا - پىنووسرابوو و، وشە و زاراوھى بيانى تىدا زۆر بوون و، ژمارەيەكى كەمى كوردى نووسيش ھەبوو. لەبەرئەوھ زمان ھەر لە سالانى بىستەوھ بوو جىئى بايەخى لەرادەبەدەرى پۇشنىيران و لاوانى كوردو، بۇ ساغكردەوھ و بژارو پوختەكردەوھى، كەوتنە كوشتش.

سليمانى، بە حوكمى جوولانەوھ سياسى و پۇشنىيرىكەى، بوو بە يەكە ناوھندى جيبەجىكردى ئەو ھەلمەتەى پاكسازى و خزمەتى كوردى. دائىرەى مەعارىفى لىواى سليمانى لە سالى ۱۹۲۵ بەدواوھ (كۆمەلى بژارى زمانى كوردى) بۇ ئەو مەبەستە لە شارهزايان پىك ھىنا. " جەمعيەتى زانستى كوردان " ىش لەو پووھوھ دريغى نەكرد. بەويپىيە، ھەولدان بۇ دۆزىنەوھى پيشە ميژوويەكانى زمانى كوردى و بژارو پاكسازى، بوو يەككە لە ئامانجەكانى پۇژنامەوانى كوردى لە سليمانى.

لەبەرئەوھى بەشى ھەرە زۆرى نووسەرانى ئەم گۆقارە خەلكى سليمانى و پەروردەى ئەو كەش و بايەخ پىدانە بوون، گرنگىيەكى بىئەندازەيان بەم لاينە داوھ، تا ئەوپەرى بە كوردىيەكى پەتى و پەوان و بىگري وگۆل نووسىويانەو،

^{۱۲} چاوپىكەوتنى پۇژى ۲۰۰۵/۱/۵.

^{۱۳} بەپرز عومەر مارك بەرنجى، وەك پۇژى ۲۰۰۵/۴/۲۲ ئاگادارى كردەوھ، خۆى ئەوھى ئى بىستون.

^{۱۴} يادگارو ھىوا: چەپكە گۆلى وەفادارىيە بۇ مامۇستا برايم ئەحمەد، لە بلاوكرادەكانى مەكتەبى ناوھندى

راگەياندن - سليمانى، ۲۰۰۲ ل.

كۆمەلى : اجتماعى

كۆنەناس : زاناي ناسەوار

كيشوهر : قارة

گۆران : تطور

گەوا : شاهد

نماينده : سيفهت

وام : قهرز

ورج : اهمية

وهكيتى : تماثل

۵. ناوهرۆك :

۵.۱. ئەدەبيات :

۵.۱.۱. پەخشان :

سىمايەكى بەرچاوى ئەم گۆقارە، بلاوكردەنەوى پېنج پەخشانە لەو دوو ژمارەيەدا، كە بەپىي ئەو پۆزگارە بە هەولئى سەرەتايى و سەرکەوتوى پەخشان نووسى دائەنرئىن بۇ چەسپاندنى ئەم هونەرە لە ئەدەبى كوردیدا. لەوانە، ئىبراھىم ئەحمەدو گۆران و شاكىر فەتاح دواتریش وەك پەخشاننووسى توانا و دەستپەرەنگىن مانەو. ديارترين خەسلەتى ئەو پەخشانانە، زمان پاراوى و هەست و سۆزى ناسك و خەيالبازى و ئەندىشەى قوول و كوردى پەتى و شىوازى بەرزى دارشتن و وشەسازىيانە.

۵.۱.۲. شيعر :

شيعر، ليرەيشدا، وەك باوترين بەرھەمى ئەدەبى و نووسين، بە ژمارە زۆرترين پانتايى لى گرتووتەو. شيعرەكان، بەگشتى، لە خانەى ئەو هەولانەدا كە بۇ نوئىكردەنەوى شيعرى كوردى نراون و لەسەر كيشى پرگەى خومالى دارپژراون، جئ ئەكرينەو. گۆران، بەتايبەت، بە حوكمى زياتر بلاووبوونەوى شيعرەكانى، پتر وەك نوئىكەرەو خوى داووتە ناسين.

۵.۱.۳. چيرۆك :

تا ئەو كاتەيش چيرۆك، وەك لقيكى تازه دەرکەوتوو لە ئەدەبى كوردیدا، جئ وړپيەكى ديارى نەبوو. ليرە چەند تەقەلايەك بۇ چيرۆكنووسين دراو، بەزۆرى نمونە و بەسەرھاتى راستەقینەى بۇ بەكار هيئراو، كە هەم بۇ ميژوو و هەم بۇ بارى كۆمەلايەتى سەردەمەكە بايەخيان هەيە.

۵.۱.۴. رەخنەى ئەدەبى :

نووسينى (شاعيرەكانمان) ئىبراھىم ئەحمەد، لەو هەوولئىن كارى رابەرانەى رەخنەگرتنە كە لە رۆژنامەواذى كوردیدا بلاووبووتەو. بلە، بە بويىرى و راشكاوانە ئەندازە و پيوانە ئەدەبىيە باوەكانى ئەو دەمەى رەت كردووتەو كە پييان وا بوو شاعيران ((تووتى شەكەر گوفتارو بولبولى شيرين كەلامن)) . ((هەتا ئىستا بئىلكدانەو هەلمانكيشاون. لەمەشدا بيانوومان هەيە، چونكە پياو لە تاريكىدا جوان و ناشيرينى لا وەك يەكە)) .

پيى وا بوو كە نابى ئيتەر بەوچاوەو تەماشاشا بكرين، پيويستە بە ترازوى عەقل و هەلسەنگاندن بكيشرين، تا رادەى چاكى و خراپىى كارەكانيان ديارى بكرى : ((لەمەودوا رۆشنايىى زانين بەرچاومان روناك ئەكاتەو، هەمووشتى وەكوو خوى ئەبينين، پيويستە هەر شتە بەپيى بەرزى و نزمىى خوى رين بكەين و بەپيى چاكى و خراپيى ناوى لى بنين)) .

شيعريشى بە چەند شيوەيەك ناساندو: ((شيعر تەرجومانى دلە، چى بەدلا بئ، ئيش و نازار، دورد و خەفەت، هيوو نەوميدى، شين و شادى، شيرينى و تالى، خۆشەويستى و قين، گومان و باو، ترس و بئىباكى، خراپى و چاكيان بە واتەى ريكوپيىك لە شيوەيەكى دلگيرا بۇ دەرئەخات كە هەمووكەس لە دەمى خويندەنەویدا شيوەيەكى دلئى خوى تيا ئەبينى.....

((شيعر چرايەكە تاريكىى پىي ژيانمان بۇ رۆشن ئەكاتەو، يارمەتيمان ئەدات لە دۆزىنەوى راستيدا.....

((شيعر جوانىى هەمووشتيكمان بۇ دەرئەخات.....

((شيعر ژيانە: بئىدەنگ و سەنگ، هاواركەر و قيژينەر، پووخوش و مۆن،

چاوبەگريان و دەم بەپيىكەنين، پر لە دلدارى ديت و ئەچى....



((شاعر، له پریگه ژياندا چرای هیوا بو تیکۆشه‌ران هه‌ئه‌ه‌کات... له‌گه‌ل زړه‌ی زنجیری گړۆده‌بیدا نه‌چیته‌ کۆری به‌ندیانه‌وه، له‌ خه‌وی بێ‌هۆشی رایانه‌چله‌کینن، له‌ ژیر به‌یاغی ئازادیدا به‌سه‌ر زه‌ریای خوینی کوژراوان و جوانه‌مه‌رگاندا دیت... له‌ دلێ مندا‌لندا ئاره‌زووی ئازادی و ولاته‌پرستی گه‌شه‌ پێ‌ئه‌کا... له‌ واته‌ی ریکۆپیک و مه‌عنای به‌رزو بلند شاعر په‌یدا ئه‌بێ)).

هه‌ر بو‌ ئه‌و ناساندنه، وه‌ك ئاگاداریکی ئه‌ده‌بیاتی بیانی به‌هۆی زمان زانینه‌وه، پێ‌به‌پێ‌ی "شیلی" وتوو‌یه: ((شاعر وینه‌یه‌کی ژیانه، له‌ راستی ئه‌زه‌لییه‌وه وه‌رگه‌راوه، ئاوینه‌یه‌که‌ ناشیرینی تیا جوان ئه‌بینرێ، سه‌رچاوه‌یه‌که‌ تا ئه‌به‌د جوانی و ژیری ئی هه‌لده‌قوڵی. شاعر په‌چه‌ له‌ رووی جوانییه‌کی شارراوه لائه‌دات)).

بله، شاعریکی زیندووی مایه‌ی چاوه‌کرانه‌وه‌و به‌ناگه‌هینانه‌وه‌ی خه‌لکی کوردی و‌یستووه، له‌و پۆژگاره‌دا که‌ ئیتر وا چاوه‌پروان نه‌کراوه‌ حکومه‌تی عیراق هیچ مافیکی نه‌ته‌وه‌ی‌ی کورد به‌سه‌لمینن. به‌و‌پێ‌یه، شاعر لای ئه‌و، به‌ دیوێکدا چه‌کی خه‌بات و هۆیه‌کی کاریگه‌ری هۆشیارکردنه‌وه‌ی خه‌لک بووه‌و، به‌ دیوێکی تریشدا جوانییه‌ شارراوه‌کان و نه‌ینیه‌کانی بوون و ژیانی له‌ شیوه‌و وینه‌یه‌کی نه‌مردا زیندوو کردووه‌ته‌وه. هه‌ر به‌و پێوانه‌یه‌ که‌ شاعری کوردی تا ئه‌و سه‌رده‌مه هه‌لسه‌نگاندووه، ئه‌وه‌ی له‌ لا چه‌سپیه‌ که‌ ((کورد شاعریکی وای نییه‌ که‌ له ئه‌ده‌بیاتی عه‌له‌مدا شوینن بگه‌رێ یا شایانی گرتنی بێ... نالیم هه‌ر شاعرمان نییه، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی سوین هه‌ندیکمان هه‌یه... ناتوانین له‌به‌رچاوی دۆست و دوژمن خۆمانی پێوه‌هه‌لکێشین. که‌ وتم شاعرمان نییه، یه‌عنی شاعرمان نییه)).

ئه‌وه، که‌ ئه‌رکیکی شاعری به‌ دۆزینه‌وه‌ی جوانی‌ی شارراوه‌ داناوه، پێ‌ی‌وايه شاعری کورد هه‌یشتا ئه‌و جوانییه‌ی نه‌دۆزیوه‌ته‌وه: ((له‌ هه‌موو ژیا‌نیکدا، به‌تایبه‌تی له‌ ژیا‌نی شاخی ئیمه‌دا، گه‌لێ جوانی‌ی تر هه‌یه‌ که‌ پێ‌ویست بوو هه‌ر له‌زووه‌ کورده‌ی پێ‌زانینی شاعیره‌کانمانی به‌هینایه‌ته‌ جۆش)). ئه‌وه، ئه‌م که‌ره‌سته‌و دیمه‌نانه‌ی به‌ هه‌وینی شاعری سه‌رکه‌وتوو زانیوه: ((له‌ ولاتی هه‌ژاراندا، له‌نیو خوینی پزّاوی جواناندا، به‌سه‌ر می‌شکی پزّاوی منالاندا، چه‌

که‌رێک هه‌یه‌ گوێ نه‌کریته‌وه؟ چه‌ لایێک هه‌یه‌ زبانی نه‌پزّی؟ ئازاری قه‌فه‌ز بولبول ئه‌هه‌ینته‌ هاوار، شیر ئه‌هه‌ینته‌ گریان، شیت ئه‌خاته‌ لیکدانه‌وه، بو‌ ئیمه‌ی کردۆته‌ به‌رد؟! بینینی هه‌زاران ژنی سک سووتاو، مندالی بێ‌باوان و به‌ندی بێ‌تاوان و چاوپێکه‌وتنی ئه‌و هه‌موو شیوه‌ دلگه‌رو گریه‌نه‌رانه، تاکه‌ی له‌ دلێ شاعیره‌کانماندا هه‌ر یادی ئه‌سکه‌نده‌رو ئاوی به‌قا و ته‌ختی که‌ی و جامی جه‌م و به‌ختی ضوحاک زیندوو ئه‌کاته‌وه؟! تاکه‌ی له‌ ماهی که‌نعان و عه‌زیزی میصر واز ناهینن!)).

که‌ ئه‌و مه‌سه‌لانه‌ له‌ شاعری کوردیدا نابینن، شاعری کورد به‌ داهین و جوانی‌ناس و کۆری کورده‌واری ناسن: ((شاعیره‌کانمان دزن، لاساییکه‌ره‌وه‌ن، دزن به‌لام توێکل ئه‌دزن و ناوه‌پۆک به‌رئه‌ده‌ن. لاساییکه‌ره‌وه‌ن به‌لام رییان ئی ون ئه‌بێ، دۆش دانه‌مین... شاعیران ئاوینه‌ی ژیا‌نی کۆمه‌لن، پێشپه‌ریان له‌ ژیا‌ندا، به‌لام ئه‌مانه‌ی ئیمه‌ ئاوێکی لیل، تارمایی بێگانه‌یان تیا دیاره، قه‌رن له‌دوومانه‌وه‌ ئه‌پۆن، له‌ عه‌صری ۲۰هه‌می شارستانیه‌تیدا لاسایی شاعیرانی فارسی حه‌وت‌ه‌ه‌شت عه‌صر له‌مه‌وبه‌ر ئه‌که‌نه‌وه)).

بله، ده‌ورانی شاعری نالی و هاو‌پێکانی پێ‌ به‌سه‌ر چووه، شاعریکی فۆکلۆری زاده‌ی کورده‌واری پێ‌ په‌سند و قابیله‌تره: ((چونکه‌ ئه‌ویان سه‌یری ده‌ورپشتی خۆی کردووه، پوانیوه‌ته‌ دلێ خۆی، چی ببینن به‌ چه‌ند واته‌یه‌کی ساده‌ ریکی‌خستوو بێ‌ئه‌رک و ئازار، ئه‌مانی تر و‌یستوو‌یا‌نه‌ شاعر دانین، و‌یستوو‌یا‌نه‌ دیوانه‌که‌یان چه‌ قافییه‌یه‌کی که‌م نه‌بێ، و‌یستوو‌یا‌نه‌ بتی دروست بکه‌ن بو‌ بته‌رستان، تاکوو نرخی هه‌موو بتیکی پێ‌شکینن به‌ نه‌فامی، و‌یستوو‌یا‌نه‌ واته‌ ریز بکه‌ن که‌سێ تیی نه‌گات، شاعر بلین مه‌عنای له‌ سکی خۆیاندا به‌مینته‌وه)).

شاعری کۆن، له‌لای ئه‌و، ((بووکه‌ به‌بارانه‌یه‌که‌ رازینراوه‌ته‌وه، گیانی تیا نییه‌ مردوو... له‌ شاعیره‌کانماندا، لیکدانه‌وه‌ ده‌ست ناکه‌وی، ئه‌گه‌ر بشی لیکدانه‌وه‌یه‌کی مه‌نطیقی نییه... لیدانه‌وه‌یه‌که‌ هیچی به‌سه‌ر هیچه‌وه‌ نییه، له‌ شارراوانی ژین و مه‌رگ و گیان و مان چه‌ نه‌ینیه‌که‌مان بو‌ ده‌رناخه‌ن)). (پێ‌ویست



بوو شيعرى شاعيرانى كيوو كه ژو چيا نه وهى گولشه ن و گولزارو گه وره بوانى ناو دوردو خه فته ت، پر بوايه له بيرى فلهسه فى به رز به رز... پيوست بوو شاعيره كانمان بازى ناسمانى ژيان، ههنگى شيرينى مژى گولان و، دهرخه رى رازى دلان بوونايه)). بويه له شيعرى نويى خواستوو پر جوش و خرؤش و ههلقولوى بوتهى ژيانى راسته قينه بئ: ((شاعيره كانيشمان پهنگه ژهنگى كوونى بهريان بدا، نهگه ر خويان بخه نه بوتهى ژيانه وه، جله و بو نه سپى ليكدانه وه شل بكن، دست له كلكى سيمرخ و گويسوانه ي شارى جابولقا بكنه وه !)).

بهوپييه، له ههلسهنگاندى تيكراى شيعرى كوونى كورديدا زياده روى كردوو كه بئ بايه خ تى پروانيوه. له كاتيكدا سپينه وهى نه و گه نجينه نه ده بويه كه يادگار يكي زومان و هه ر هه ندى ده قى كوردى نووسراون له به رده ستدا، داهينانى په سه ن و نموونه ي زيندوى تيدا زور و پهنگدانه وهى واقعيكى جياواز بووه. به لام راستى بو چوو كه به پيوستى زانيوه شاعيرى تازه له و چوارچيوه و پيوانانه بتران و ببيته كورپى رؤژى خوى. نه و بوچوونانه، سه ره تايه كى نازايانه و هوشيارانه بوون بو دامه زراندى په خنه يه كى نه ده بى كارى گه رو بنيا تنه ر. به لام به داخه وه بله دواتر، له به ر سه رقاليى به كارى رؤژنامه وانى و سياسى يه وه، نه بيه ر ژاوه نه و بيروپرايانه به رنامه ر ژو فراوانتر بكات.

۲. ۵. زانستى:

نه و دوو ژماره يه، دوو وتارى زانستى سه باره ت به تهنروسستى مروقه تيدايه" له هه وه لين باسه زانستيه بلاوكراوه كانى ناو رؤژنامه وانى كوردن.

۳. ۵. كوومه لايه تى:

پينج وتارى كوومه لايه تى تيدايه، كه دوويان له باره ي نافره ته وه يه. عارف تاله بانى له (ژن) دا، پياوى به خه تابارى دواكه وتوويى ژن زانيوه: ((كه نه ليم ژن ده ستىكى شكاو، په ككه وته يه كى بئ ده سه لات، بيرىكى كولتان نه يه ته به رچاو. كئ نه يم رنى؟ كئ ده سه تپاچه ي نه كا؟ كئ نابرووى نه تكيئى؟ كئ داوئنى به رنادا، كئ ته فره ي نه دا؟ ئيمه "پياو")). نه و، پيى وايه نه گه ر ژن هه لومه رجى بو بره خسى، نموونه ي به رزى لئ پهيدا نه بئ: ((ژن ژان داركه، له شوانى مه روه وه

بووه شوانى فره نسه، ژنى له به نديخانه ي ماله وه كيشايه مهيدانى كوشتار، به دهنگى ناسكى خوى راستى و لاتپه رستى رايشت، بووه دره فش هه لگر، دلاوه ران له رى ي پاريزگارى و لاتدا...)).

ع. تاله بانى، خوئنده وارى به مايه ي به هوش هينانه وهى نافره ت ژماردوو، تا له بار ياندا بئ ببنه هه لسووراوى ژيانى ناو كو مه ل: ((نه گه ر ويستان و لاتيان پئ ناوا بكه ينه وه، نه بئ فيرى خوئندن و نووسينيان بكه ين و به يلين بژين و به چاوى هاو رى و هامده مى ژين سه يران بكه ين، تاكوو ببنه داى كى تى گه يشتوى دل سوژ. بزائن چيبان هه يه و چيبان له سه ره، بتوانن روله په روه رده بكن، پياو پئ بگه يئن بو راگرتنى پايه ي به رزى نيشتان، كچان گوش بكن تا وه كوو خويان ببنه داى كى تى گه يشتوو)).

نه ژاد، له (نافره ت) دا، به شيوازيكى ساده و ناسان له ورده كارى كيشه ي ژن دوواوه. نه ميس به هه مان شيوه جه ختى له سه ر پيوستى پئ خوئندن و تى گه ياندى نافره ت كردوو، تا ببيته هاوتاي پياو. راست پيى وابوو، تا ژن خوئنده وارو تى گه يشتوو بئ، نه وه يه كى ژيرو پيشكه وتوو نه خاته وه: ((نه گه ر داىك ته ربويه و زانستىكى باشى بئ، نه زانئ منال چون باش گوش نه كا و نه ولادى نازا، به جه رگو به زات، پاك و جوان، ورياو ساغ و چالاك پئ نه گه يه نئ)).

داواكاريش بووه جياوازيه زوره كانى نيوان پياوو نافره ت له په روه رده و به خيو كردندا كه م بكرينه وه و نه هيل رين تا كو مه ليكى ناسووده و ته با دروست ببئ: ((جياوازيه كى زل هه يه له به ينى ته ربويه و زانست و هوش و گوشى نافره ت و پياودا، تا نه م جياوازيه بميئى، هه روا نه بئ و خير له يه كتر نابين.. په روه رده كردن و زانين، بيرو خوى چاك، نافره ت به رز نه كات)).

جه مال مه جيد سه ليم له (سه ره بستى منال) دا په خنه ي له شيوه ي په روه رده ي منال له ناو خيزاندا گرتوو وه و، واى بو چوو كه په روه رده كردنىكى چاك و شارستانانه ي منال، خيزانىكى نارام و كو مه ليكى به ختبارى لئ نه كه ونه وه: ((هه موومان نه يزائين كه دوو رؤژى ميلله تيك به منداله كانيه وه به نده. نه گه ر نه ته وه ي سه ينى باش به خيوو جوان په روه رده بكرئ، نه وا دياره پياوى گه وره و



ئىش لە دەست هاتو پى ئەگەنەنرى. ئەگەر بە پىچەوانەنى ئەمەش بوو. ئەوا مال و ئىرانىيە...)). داواى كىردووه دايەنگە و بنكەى تايبەت بۆ بە خىوكردن و چاودىرىى منال هەبن و بايەخيان پى بدرى: ((بۆ بە خىوكردى مندا لمان لەسەر دەستوورىكى تازە كە لە دوا پۇژدا نەتەوھەكى باش بىننە كايەو، ئەبى زۆر هەول بەدەين بۆ چاكردى دايەنى، پىويستە زۆر چاودىرىى مندا ل بكەين)).

حەمە پاشا لە (دەرد و دەرمانى)دا، هەوى نەخۆشە جەستەيى و كۆمە لايەتە كانى بردووه تەو بۆ نەزانين و نەخويندەواری: ((نەزانينە كوئىرو بى هۆشى كىردوون... دەرمانى هەموو دەردىك هەر خويندەن و زانينە)). دەردە كۆمە لايەتە كانى بە ترسناك لەقەلەم داو، چونكە ئەبنە مايەى ((وئىران بوون و قەبراندنى گەل)). كوردستان بە لای ئەو وە زىنگەيەكى لەبارە بۆ ژيان، لەبەر ((هەتا و باى خاوين)). وەكوو خەمخۆرىكىش بۆ هينانە كايەى زمانىكى كوردىى ستاندارد، وشە و زاراوھى كرمانجىيە لە وتارە كەيدا بەكار هيناو.

۵. ۴. مېژوويى :

بايەخ پىدانى مېژوو لەم گۆقارەدا، بە پوونى ديارە. وتارى (وھى ديوانە: ژينى و شيعرى)، هەولئىكە بۆ ساغكردنەوھى مېژوويى ئەدەبى كوردى، تا ئەو كاتە يەكەمجار بوو لەسەر ئەو شاعىرە بنووسرى. وتارى (زەردەشت و دىنى زەردەشتى)، زانيارىيەكى چروپرو هەمە لايەنەى لەبارەى زەردەشت و بنەماكانى دىنەكەيەو تىدايە. نووسەر، ئەگەرچى نامازەى بە ناوى هېچ سەرچاوەيەك نەداو، بەلام وەك خۆى نووسىويە، ((بە ئەركىكى زۆر هاتۆتە بەر)), واتە ئەبى سەرچاوەى زۆرى بۆ بەسەر كىردىتەو. ئەم نووسىنە، هيندەى كۆششە بۆ دەرخستنى قۆناغىكى مېژوويى ناوچەكە، ئەو نەدەيش مەبەستى بوو لەو قات و قىرە پۆشنىريەى ئەوسادا، بنچىنە و پاشخانىكى قايم و دەولەمەند بۆ كورد پىك بەينى. وتارى (باوھىداگارىش، ئەو زاتەى وەك پىشەوایەكى گەورەى كاكەيى ناساندووه، لەپال ئەوھدا، لەورپىيەو لای لە ديوىكى شيعرى داشۆرىى شىخ پەزى تالەبانىش كىردووتەو.

وتارى (مامەيارە)، بە پراسپىرىى دواوایيەكانى ژيانى مامەيارە كراوتەو: ((لە گردى گولان بمنيژن، با لەوئى بەتەنيا بم، چونكە نامەوئى گۆرپىش لەنزىك گۆرپى ئەرشكەرەكانى كۆيەوھى بيت)). مەحمود جەودەت بە هەلە ماناى (ئەرشكەرەكان)ى بە فىرارەكان لىك داوتەو، لەكاتىكدا راست (ئارشكەرەكان)ەو. "رەشىد شەوقى" ش هەروا بەكارى هيناو، مەبەست ئەوانەيە كە لە (ئارش) بوون. گەل زانيارىى وردو گرنگى سەبارەت بە قارەمانىكى مېژوويى نويمان و شەرى بابان و عوسمانى بۆ تۆمار كىردووين. يەكەم كەسە بە بىرەوھرى بەسەرھاتى ئەو دوا پۇژانەى حوكمى بەبەو ئەو شەرى تۆمارو بلاو كىردىتەو. لەو زانيارىانە،

۱- دواين شەرى نيوان سوپاى عوسمانى و لەشكرى ئەحمەد پاشاى بابان، لە ((پۇژاواى كۆيە)) بوو، لەوئى ((بەرامبەر بەيەك ئەوھستى)). تەنيا پىرەمىردى شاعىرو رەشىد شەوقى ناوى ئەو شوپنەيان بە (ئارش) بردووه.^{۱۵}

۲- شەركە لە مانگى (گولان)دا قەوماو، كە (بانەمەر)يشى پى ئەوترى. واتە پۇژىكى بەھارى نيوان ۲۱ى نىسان- ۲۰ى مايس.

۳- ئەحمەد پاشا لە لای (گردى پىزەتوو) بارەگای بۆ دانراو.

۳- بلاوھلىكردى لەشكرى ئەحمەد پاشا، ئەگەر لە پۇژى دوا پىنجشەممەى كۆتايىى مانگەكەدا بووبى، ئەوا ئەو شەركە لە ۱۸۶۶دا بوو^{۱۶}، و هەوھل پۇژى يەكەم مانگى سالەكەى، واتە كانوونى دووھم، رىكەوتى پىنجشەممەيە^{۱۷}، ئەكاتە ۱۴ى مايسى ۱۸۶۶^{۱۸}. ئەگەر مەبەستىش ئەو بى كە دوا پۇژى ئەو مانگە



^{۱۵} سىدىق سالىح، بەسەرھاتووى كاكەرەشىد شەوقى، سلىمانى، ۲۰۰۳، ۶۰-۶۳.

^{۱۶} سىدىق سالىح، كىتیبىكى وەققراوى ئەحمەد پاشاى بابان، "مروفايەتى" (گۆقار)، سلىمانى، ۷، ۱، ۱.

ئۆكتۆبەرى ۱۹۹۸، ۹-۱۰.

^{۱۷} گ. س. فریمان-گرىنىفيل، پۇژمىرەكانى كۆچى و زابىنى، وەرگىرانى لە فەرەنسىيەو نەجاتى

عەبدوللا، بنكەى ژین-سلىمانى، ۲۰۰۴، ۶۴.

^{۱۸} هەمان سەرچاوە، ۹۶.

پېنجشەممە بوو، ئەو ھەلەيە، چونكە ئەو دوا پوژە كە ۲۰ى مایسە، رېكەوتى چوارشەممەيە^{۱۹}.

۴- گردى (گولان) كە قوربانىيەكانى نەخۇشى (گولى) شارى سليمانىي تىدا نيژراون، لە سالى ۱۸۹۷ بەدواو، كە ئەكاتە ۲۷ سالى پيش دەرچوونى گۇقارەكە لە ۱۹۲۴داو مامەيارە كۆچى دوايى تىدا كردوو، لەبەرئەوى مامەيارەى ئى نيژراو، ناوئەكەى بوو بە (گردى مامەيارە).

۵- لە پاداشتى مەردايەتيدا، دى (كانى دېكەى سەگان) بەخشاو بە مامەيارە، كە كاتى نووسىنى ئەو وتارەى مەحمود جەودەت، بەدەست ئەحمەد ئاغاى گوسالەى خزمىيەو بوو.

۶- مەحمود جەودەت سالى ۱۸۸۸ لە سليمانى لەدايك بوو^{۲۰}، بە منالى و تا تەمەنى ۹ سالى ئەو زاتەى ديو. وا ناساندويو: ((پياويكى بارىكەلەى كەلگەت بوو، دوو چاوى تيزو پروويەكى چرچى ھەبوو، بە پيشى بلبلىى چەرمگ و سميلى بەرقتينراويەو ديمەنيكى سەيرى ھەبوو. پروخوش و رەند بوو، لە جلو بەرگا ئەنتىكەخانەيەكى گياندار بوو... لە چراخان و پوژانى ھەينيدا زرى وە كلاوزرىي ئەپوشى. جووتى قەرەبيناي زى بەپشتيا شۆر ئەكردەو، دوو دەمانچەى ئەكرد بە بەريا، شيرىكى ئەبەست بەپشتيەو، رمىكى دىژى ئەگرت بەدەستىەو، بەوچەشەنە لەپيش مۆتەسەرىف و مەئمووران وە خەلقەو ئەپويشت))

((مامەيارە بەتايەبەتى خۇشەويستى ھەموو منالىك بوو و ھەموو منالىكيش لاي ئەو خۇشەويست بوو. لە شەوى چراخانا تا ئەو نەھاتايە وە دەمانچەيەكى نەتەقانايە، زەماوون دەستى پىئەئەكرد. لەبەرئەو مەنلان بە چوار چاوا پروانى ھاتنى دەبووين. وە ھەر كە پريشكى بارووت لە لوولەى دەمانچەى ئەو ھەو دەرئەچوو، ئيتىر ئاگرىبازى دەس پىئەكرا. لەبىرم دىت ھەر وەختى ئيمە -

^{۱۹} ھەمان سەرچاوە و لاپەرە.

^{۲۰} بۇ ژياننامەكەى بېوانە: رەفيق سالىح، پوژنامەى ژيان، ۲، ليكۆلنەوئەى سديق سالىح، سليمانى، ۲۰۰۳، ۴۵-۴۶.

مەنلان- كە پىي ئەگەيشتىن، بە چنگ چەرەو شەكرى بەسەرا دابەش ئەكردىن و، ھەميشە ھەردوو گىرفانى پىر بوو لەم چەشەنە شتانە. چاك لەبىرم دىت دەسيشى ئەھينايىن بەسەرا وە پىي ئەوتىن: مەنلنە ! ھيوام ھەر بە ئيوەيە ((.

((پىر مامەيارە ناوى يارنەحمەد كورپى خدربەگى ھۆمەرئاغاى خەلقى دى (وەننەرىنە) بوو، كە لاي شارباژىرە. ھۆمەرئاغاى باپىرى يەككى بوو لە دوانزە سوارەى مەريوان، زور خۇشەويست بوو لاي ئەوپرەحمان پاشاى بەبە. ئەوئەندە خۇشەويست بوو لەلاى كە پاشا ئەو شيرەى لە تاران "فەتخ عەلى شا" پيشكەشى كىردبوو، دابويە. وەكووتى گەيشتووين يارنەحمەد لە سالى ۱۸۰۴دا لە وەننەرىنە لەدايك بوو. كە پىئەگا لەسەر پى وشوئىنى باوباپىرى، دەبى بە نۆكەرى پاشاى بەبە. لە ۱۸۴۰ لە لەشكرى بەبە دائەنرى بە ضابطى طوپچى وە ھەتا ئەرشەكەى كۆيە لەم فرمانەدا ئەمىنئەو))

۵. ۵. وەرگىران:

سەرەراى ئەوانە، بايەخى تىدا دراو بە وەرگىران، كە زاراوى (وەرگىران) بۆ بەكارھىنراو، بۆ دەولەمەندكردنى پوژنىرى كوردى. ھەوت نووسىنى وەرگىردراو لەم گۇقارەدا ھەن.

۶. ژياننامە^{۲۱}:

۱. ئىبراھىم ئەحمەد:

ئىبراھىم كورپى ئەحمەد كورپى فەتاح كورپى مستەفايە، ۱۹۱۴ لە سليمانى لەدايك بوو. ۱۹۳۷ كۆلجى حوقوقى لە بەغدا تەواو كردوو. لە ھەلەبجە و كۆيە-۱۹۴۲ و سليمانى و كەركوك حاكم بوو. گۇقارى "گەلاويژ"ى بۆ ماوہى ۱۰ سال (۱۹۳۹-۱۹۴۹) دەرکردوو. سەرۆكى لقى كوردستانى عىراقى كۆمەلەى (ژ.ك) بوو. ۱۹۴۷ چووئە ناو پارتى ديموكراتى كورد-عىراق و، لە دووھم كۆنگرەيدا (۱۹۵۱) بە سكرتير ھەلبىژىردراو. خاوەنى ئىمتىيازى پوژنامەى

^{۲۱} ھەندىك لەم ناوانە، لەبەرئەوئەى لە شوئىنى تردا ژياننامەى وردتريانم ھىناوئەتەو، پىويستم نەبىنى لىرەيش بەو دىژىيە دوپاتيان بکەمەو.

"خەبات" و "كوردستان" بوو. له لهندهنیش گۆقاری "چریکهی كوردستان" ی دهرکردوو. پۆژی ۸/۴/۲۰۰۰ له لهندهن كۆچی دوايی کردوو.

ئىبراهيم ئەحمەد، وهك سهرکردیههكى كارامه بوو، شاعیریكى بههره‌مەندو چیرۆکنوو سیکی لیها توو و پۆژنامه وانیکى توانایش بوو.^{۲۲}

۲.۶. جهمال مهجید سه‌لیم :

جهمال كورپی مهجید كورپی سه‌لیم ناغا كورپی یوسف ناغایه و، به بنه‌ماله ئەچنوه سه‌ر جوامیر ناغای رهنگینهی یه‌كێك له دوانزه سواره‌ی مه‌ریوان. سالی ۱۹۱۵ له سلیمانی له‌دايك بووه. سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندیی ۱۹۳۱ له سلیمانی بریوه. هه‌مان سال چووته‌هه‌ خانیه‌ی به‌رزى مامۆستایان (دار المعلمین العالیة) له به‌غداو، ۱۹۳۴ به‌شى ئینگلیزیی ئه‌و خانیه‌ی ته‌واو کردوو. هه‌ر ئه‌وساله به‌ مامۆستا له قوتابخانه‌ی (خالیدییه) سلیمانی دامه‌زراوه. ۱۹۳۵ له قوتابخانه‌ی عه‌سكهری شاهانه (المدرسه‌ العسکرية الملكية) وه‌رگیراوه و، ۱۹۳۶ به‌ پله‌ی مولازم دهرچوووه و له ئەشغالی عه‌سكهری دانراوه. ۱۹۴۳ له‌گه‌ل كۆمه‌لیك ئەفسه‌ری ترده‌ كه‌ گومانی نادلسۆزی و دژایه‌تیى حكومه‌تیان لی‌كراوه و به‌ (زمرة توفیق ارکان) ناسراون و زه‌عیمی پوكن توفیق هه‌سه‌نى دواتر دامه‌زینی (جمعیه‌ المحاریین القدام) سه‌رکردایه‌تیى کردوون، خانه‌نشین كراوه.

۱۹۴۶ به‌ فه‌رمانبه‌ر له به‌رپۆه‌به‌ریتیى ئینحیساری تووتنی كه‌ركوك دامه‌زراوه. ۱۹۴۷ گه‌راوه‌ته‌وه بو سلیمانی و، له به‌رپۆه‌به‌ریتیى مه‌عاریفی سلیمانی به‌ مامۆستا و له قوتابخانه‌ی ناحیه‌ی قه‌رده‌داخ دانراوه‌ته‌وه. ۱۹۵۰ وه‌زیفه‌كه‌ی هی‌نراوه‌ته‌وه بو قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تاییی خالیدییه. ۱۹۵۲ وهك مامۆستای ئینگلیزی ئینتیداب كراوه بو ناوه‌ندیی شوپرشى كوران تا ۱۹۶۳. سالی ۱۹۶۴ گویزراوه‌ته‌وه بو به‌غداو، بووه به‌ مامۆستای قوتابخانه‌ی (الزویه

^{۲۲} رهنه‌قیق سالح، پۆژنامه‌ی ژیان، ب/۴ به‌شى یه‌كه‌م، لیکۆلینه‌وه‌ی سدیق سالح، بنكه‌ی ژین-سلیمانی، ۲۰۰۵، ل.

الثانية) تا كۆچی دوايی کردنی له پۆژی ۲۱/۵/۱۹۶۷. سالی ۱۹۴۲ "عه‌تییه عه‌بدوللا محمه‌د" ی هی‌ناوه.^{۲۳}

۳.۶. حامید فه‌ره‌ج :

حامید كورپی فه‌ره‌ج كورپی سلیمان به‌گ كورپی كورپی محمه‌د به‌گ كورپی خانه به‌گ كورپی قولى به‌گه، ۱۹۱۱ له گه‌ره‌كى (دهرگه‌زین) شارى سلیمانی له‌دايك بووه. دواى ته‌واو کردنی خویندن له سلیمانی و خانه‌ی مامۆستایانی به‌غدا، بووه به‌ مامۆستا له سلیمانی. سالانی چل، خزمه‌ته‌كه‌یی گویزراوه‌ته‌وه بو دهنزگای پۆلیس و، پاش خویندنی كۆلیجی پۆلیس، له به‌غداو سلیمانی بووه به‌ ئەفسه‌رو موعاوینی پۆلیس و، له كه‌ركوك به‌رپۆه‌به‌ری پۆلیس و، پله‌ی گه‌ییوه‌ته‌هه‌ قید. ئەمجا كراوه به‌ به‌رپۆه‌به‌ری قوتابخانه‌کانی پۆلیس له به‌غدا. كه‌ خانه‌نشین بووه، هه‌ر له‌وئ ماوه‌ته‌وه، تا له ۱۹۹۵ كۆچی دوايی کردوو.

سالی ۱۹۳۶ (ئەلف و بیى كوردی) چاپ و بلاو کردووته‌وه و وهك كتیبیکی خویندن له قوتابخانه سه‌ره‌تاییه‌کاندا وتراوه‌ته‌وه. ۱۹۷۶ نامیلکه‌ی (رینووسی كوردی له سه‌ده‌یه‌کاندا) ی چاپ بووه. له گۆقاره‌کانی "هاوار" و "گه‌لاویژ" یشدا نووسینی بلاو کردووته‌وه.^{۲۴}

۴.۶. ره‌شید نه‌جیب :

ره‌شید كورپی نه‌جیب كورپی مه‌حمود ناغای هه‌مزه ناغای محمه‌د ناغا و له بنه‌ماله‌ی فه‌رخیه. ۱۹۰۶ له سلیمانی له‌دايك بووه. قوتابخانه‌ی ئەعدادیی عوسمانی ته‌واو کردوو. كانوونی یه‌كه‌می ۱۹۲۰ وهك فه‌رمانبه‌ر له خه‌سته‌خانه‌ی مولکیى سلیمانی دامه‌زراوه و، دوايی براوه‌ته‌هه‌له‌بجه.

گه‌لی وه‌زیفه‌ی دیوه: مایسی ۱۹۲۷ مه‌ئمووری صیحیه، ۱۹۲۸ موته‌رجیم له موته‌سه‌رپیفه‌تی لی‌واى سلیمانی، ۱۹۳۰ موته‌رجیمی ئیداری و، پاشان

^{۲۳} كاك ئاراسی كورپی، به‌ هاوکاریى مامه‌ نووری، ئەم ژياننامه‌یه‌ی ناماده‌ کردوو. سوپاسی هه‌ردوکیان ئەكه‌م.

^{۲۴} شه‌وکه‌ت عه‌زین سه‌یده‌لی، مامۆستا حامید فه‌ره‌ج دانه‌ری ئەلف و بیى كوردی، "سلیمانی" (گۆقار)، سلیمانی، ژ ۳، حوزه‌ی رلنی ۲۰۰۲، ل ۵۲.



دامه زرينيكي جهمعیه تی زه زده شتی و کومه لی سهره رزی کوردان و ئەندامی لقی سلیمانی جهمعیه تی خویبون بووه .^{۲۶}

۶.۶. شاکیر فهتاح :

شاکیر کۆپی فهتاح کۆپی ئەحمده، ۱۹۱۴ له سلیمانی له دایک بووه. قونای سهره تاییی له سلیمانی و، سانه وی و ۱۹۳۷ ییش کۆلیجی حوقوقی له به غدا ته و او کردووه. به پێوه بهری ناحیه کانی مزووری و زه پاتییه و قهره حه سه ن و خورمال و پیبازو قادر که ره م و، قایمقامی قه زاکانی رانیه و چه مچه مال و هه له بجه و مه رکه زی سلیمانی و شیخان و ئاکری و زاخو بووه. سئ سالیکی زیاتر کراوه ته سه رۆکی شاره وانیی سلیمانی و موفه تیشی ئیداری له وه زاره تی ناوخو. ئەندامی کۆپی زانیاری عیراق و یه کیتی نووسه رانی کورد بووه. ۱۹۷۷ بووه به جیگری سه رۆکی ئەنجومه نی یاسادانانی ناوچه ی ئۆتۆنۆمی کوردستان، تا له ۱۹۸۰ دا خانه نشین کراوه. ۱۹۸۸، له سه ر به رچه رچدانه وه ی سیاسه تی دژ به کوردی پژی می به عس، گیراوه و، رۆژی ۲۷ / ۶ / ۱۹۸۸ له هه ولیر ئیعدام کراوه.

شاکیر فهتاح تا ۱۹۸۴، ۶۴ کتیب و نامیلکه و ۳۲۲ وتاری بلا و کراوه ی به دانان و وه رگیرانه وه هه بوه .^{۲۷}

۶.۷. عارف قاله بانى :

کۆپی شیخ عارف کۆپی شیخ فاتیح کۆپی شیخ محمه دپه ئووف کۆپی شیخ عه لی کۆپی شیخ عه بدوپره حمانی خالیصی تاله بانیه. دایکی، جه ماله خان کچی شیخ نووریه. ۱۹۱۱ له شاری که رکوک له دایک بووه. پینج شه ش سالان بووه که باوکی کۆچی دوا یی کردووه. بۆیه لای شیخ فایه قی مامی گه وره بووه. ۱۹۲۰، به هه ولی شیخ فازلای مامی، چووه ته قوتابخانه ی سهره تاییی و ۱۹۲۶ بریویه. ناوه ندی و ناماده یی مه رکه زی که رکوک له ۱۹۳۳ دا ته و او کردووه. ۱۹۳۳ له کۆلیجی حوقوقی زانکۆی به غدا وه رگیراوه و، ۱۹۳۷ ته و او ی کردووه و،

موته رجیمی وه زاره تی ئابووری و گه یانندن. ۱۹۳۶ له وه زاره ته سه رنجده ر (ملاحظ) بووه و، نیسانی ۱۹۴۴ کراوه به قایمقامی مه رکه زی لیوای سلیمانی. دوا یی کراوه ته مومه ییز له وه زاره تی ئەشغال. ۱۹۴۹ بووه به به پێوه به ری به شی عه ره بی و کوردی رادیۆی به غدا. ۱۹۵۳ موته سه رپی هه ولیرو. ۱۹۵۴ هی که رکوک و ۱۹۵۵-۱۹۵۶ هی مووسل و ۱۹۵۷-۱۹۵۸ هی به سه ره بووه. ئیتر وازی له وه زیفه هی ناوه و خانه نشین بووه. هه ره له به غدا ماوه ته وه تا له ۱۹۶۸ دا کۆچی دوا یی کردووه و له گۆرستانی (الاعظمیه) نیژاوه.

ره شهید نه جیب، له قوتابخانه ی زانستی ده رسی وتووه ته وه. ته مووزی ۱۹۲۷ کراوه به سه کرتیری (کومه لی پشنیوانی کوردان) که له به غدا دامه زینراوه. ئەندامیکی (جهمعیه تی هیوا- ۱۹۲۸) بووه. له "ژیانه وه" و "ژیان" و گۆقاره کانی "دیاری لوان" و "یادگاری لوان" و، به زۆریش له "گه لویژ" دا نووسینی بلا و بووه ته وه. نوێکه ره وه یه کی شیعی کوردی و ناسناوی "فرامورز" ی هه بووه و، ئینگلیزی و تورکی و فارسی و عه ره بیی زانیوه .^{۲۵}

۶.۵. سه لام :

کۆپی شیخ ئەحمده ی شیخ عه بدولکه ریمی شیخ ئەحمده ی شیخ محمه ده، ۱۸۹۲ له دئی (عازه بان) له دایک بووه. سه ره تا خراوه ته حوجره و تا برانه وه ی یه که م جه نگی جیهانی درێژه ی پێداوه. له ۱۹۱۹ دا بووه نوێنه ری مه حموود پاشای جاف لای شیخ مه حموود. دوا ی شه ری ده ره بندی بازبان چووه ته دیوی ئیران تا ۱۹۲۱. له دووه م حکومه تی شیخدا، مه ئمووری ئەه وراقی عه سه که ریه بووه. دواتر وه زیفه کانی وه ک ته حسیلدارو مو راقیبی ریگه و دارستان و مه ئمووری مه نتووجاتی مه حه للی و نو فووسی دیوه له سلیمانی و به سه ره و حلله و هه ولیرو به غدا. ۱۹۵۵ خانه نشین بووه. ۱۹۵۹/۳/۳ له دئی (دۆلان) کۆچی دوا یی کردووه.

^{۲۶} ره فیق سالح، رۆژنامه ی ژیان، ۲، لیکۆلینه وه ی سدیق سالح، سلیمانی، ۲۰۰۳، ل ۴۴-۴۵.

^{۲۷} رۆژنامه ی ژیان، ۱، ل ۳۴-۳۵.

^{۲۵} ره فیق سالح، رۆژنامه ی ژیان، ۱، لیکۆلینه وه ی سدیق سالح، ده زگای چاپ و په خشی سه رده م- سلیمانی، ۲۰۰۲، ل ۳۲.

۱۹۴۳/۷/۳۰ بووه به ئەندامی ژماره ۳۲۲ی سەندیكای پارێزەهانی عێراق و، تا ۱۹۴۳ پارێزەریی کردوو.

۱۹۴۳/۱۱/۱۰ به ئێراهی شاهانه دامەزراوه به حاکمی سولج له مووسل. ۱۹۴۶ بووه به قایمقامی رهواندن. ۱۹۴۷ رهشادهت خانی شیخ فهیزوللای شیخ قادری تالەبانیی هیناوه. وهزیفهکانی دواتری: ۱۹۴۸ قایمقامی کۆیه، ۱۹۴۹ قایمقامی مهخموور، ۱۹۵۱ قایمقامی شنگار، ۱۹۵۲ قایمقامی ههلهبجه، ۱۹۵۳ دیسان حاکمی سولج له مووسل، ۱۹۵۴ قایمقامی دهۆک، ۱۹۵۵ سهروکی دادگای دهعوای عهشایهه له بهغدا.

۱۹۵۸ خانهنشین کراره. ۱۹۵۹، دواي گێرانهوهی بۆ سههر وهزیفه، کراره به موهسهپرفی لیوای حله تا ۱۹۶۳. مارتی ۱۹۶۳ بووه به موفهتیشی ئیداری له وهزارهتی ناوخوای عێراق. ۱۹۶۳/۶/۱۸، بهپیتی یاسای ژماره ۲ی پاکسازیی دهزگاکانی حکومهت، لهگهڵ کۆمهلیکی تردا، دووباره خانهنشین کرارهتهوه.

شیخ عارف، ههستیکی خاوینی کوردایهتی و ناوو جی ورییهکی دیاری له ناو خهڵکدا ههبووه. رۆژی ۲۰۰۳/۹/۱۷ له بهغدا کۆچی دوايی کردوو.^{۲۸}

۸. ۶. عهبدوهرهحمان عهبدوλλά :

عهبدوهرهحمان کوپی میرزا عهبدوλλά کوپی حاجی سهعید کوپی قادر ناغا کوپی هوهره ناغایه، سالی ۱۹۱۵ له شاری سلیمانی له دایک بووه. به منالی نراوهته حوجره لای خواجه ئهفهندي و مهلا شهله. ۱۹۲۵ خراوهته قوتابخانهی سههرتایی که له خانوهکهی "بههی خان" دا بووه، ۱۹۲۹ تهواوی کردوو. چوووته بهغدا بۆ ناوهندیی (الغریبه) و، ئهجا ناوهندیی کهرخ و، ۱۹۳۲ بریویه. له سانهوی مهزکزی وهگریرهوه، دواي ۲ سال تهواوی کردوو. دواتر چوووته کۆلیجی پزشکی (الطبیه) ی سههر به زانکۆی (آل البیت)، له ۱۹۴۰ دا به تهواو بوونی گهیا ندوو. یهکسههر له کولییهی عهسکهری وهگریرهوه. پینج سال و

^{۲۸} بهرێز پیرۆت تالەبانی ژیا نامه و وینهکیی به نامهیهک بۆ ناردم، سوپاسی نهکهم. سوپاسیش بۆ هاوکاریی کاک چالاک تالەبانی.

نیوی به ئهفسهری پزشکی تیدا ماوهتهوه له ناوچهی بارزان. ۱۹۴۵ دهستگیر کراره له بههر ههلوستی بهرامبههر به جوولانهوهی بارزان و، دوورخراوهتهوه.

پاشان بووه به دکتۆر له سلیمانی. له ۱۹۴۹ دا کراره به سهروکی دائیرهی تهنروستی سلیمانی. ۱۹۶۳ خانهنشین کراره. له ۱۹۶۷ دا گێرادرارهتهوه بۆ وهزیفه. دواي دوو سال خواي خانهنشین کردوو. تیگرا نزیکهی ۲۵ سال نوشاری کردوو. زۆر جار تووشی زیندان و دوورخستهوه بووه. ۲۰۰۲/۵/۳۰ به نهخواشی له بهغدا کۆچی دوايی کردوو و، رۆژی دوايی تهرمهکهی هینراوهتهوه بۆ سلیمانی و له گردی سهیوان نیژراوه.

به یهکهمین دکتۆر و کورد دانهنری که بابهتی پزشکیی له رۆژنامهوانی کوردیدا بلاو کردووتهوه. ههوهل نووسینی له "یادگاری لاوان" دا بلاو بووتهوه. پاشتر له گوڤارهکانی "گهلاویژ" و "هیوا" و "رهنگین" دا دریزهی به بلاوکردنهوهی بابهتی زانستی و تهنروستی و گشتی داوه. جگه له وتاره پهرش و بلاوانه، ئهم بهرهمه له چاپدراوانهیشی ههتن:

۱- چواردهی گهلاویژ: لاپهريههک له شوپشی فهرهنسه، بهغدا، ۱۹۵۸.

۲- تهنروستی گشتی، چاپخانهی سلمان الاعظمی-بهغدا، ۱۹۷۲.

۳- ئینسکلۆپیدیای پزشکییهتی خیزانی، سلیمانی، ۲۰۰۱.

بهرهمه دهستنوسهکانیشی ئهمانهتن:

۱- فهرهنگی تهنروستی.

۲- فهرهنگی تهنروستی: ئینگلیزی-عهرهبی-کوردی.

۳- کاروانهکه ههر ئهروا: بیرهوهریهکانیهتی^{۲۹}.

۹. ۶. عهبدوλλά گووران :

ناوی عهبدوλλάی کوپی سلیمان بهگی کاتب فارسییه، ۱۹۰۴ یا ۱۹۰۵ له ههلهبجه له دایک بووه. له حوجره و قوتابخانهی عیلمیهی کهرکوک خویندوویه.

^{۲۹} مصطفی نهریمان، میوانی ئهجارهمان: دکتۆر ئهوهحمان، "رهنگین"، ژ ۲۷، ۱۹۹۰، ل ۱۸-۱۹. "کوردستانی نوێ" (رۆژنامه)، سلیمانی، ژ ۲۷۷۳، ۲۰۰۲/۶/۲. چاپویکوتنی مانگی تهمووزی ۲۰۰۰ ی نووسهر لهگهڵ بهههشتیدا که له سههر شریتی کاسیت تۆمار کراره.

مامۇستايى و ئەمجا فەرمانبەرىيى لە بەشى پىگەويانى ئەشغال كىردووه تا ۱۹۵۱. لە ئىزگەي پادىيوى پۇژھەلاتى نىزىك/ بەشى كوردستان و پۇژنامەي "ژىن" و لىژنەي ئاشتىخوازانى سلىمانى و گۇقارى "شەفەق" - بەيان" و پۇژنامەي "ئازادى" دا كارى كىردووه. چەند جارىك لەسەر چالاكىي سىياسى گىراوه و خراووتە بەندىخانە. لەكۇتايىي ژيانيدا تووشى شىرپەنجەي گەدە بووه. پۇژى ۱۹۶۲/۱۱/۱۸ كۇچى دوايىي كىردووه. جگە لە شىعر. كۆمەلىك پەخشان و نووسىن و وەرگىپرانىشى ھەن^{۳۰}.

۱۰. ۶. عەبدوللا زىوهر :

عەبدوللا كوپى محەمەد كوپى مەلارەسوولە, ۱۸۷۵ لە سلىمانى لەدايك بووه. بە فەقىيەتى مەريوان و بانە و موكرىان و پەواندزو ھەولپىرو كەركوك گەراوه. ۱۹۰۱ چووھە ئەستەموول. لە ۱۹۰۸ بەدواوه بووه بە مامۇستاي قوتابخانەكانى سلىمانى تا ۱۹۴۲. ۱۹۴۸/۱۱/۱۰ كۇچى دوايىي كىردووه. جگە لە ديوانى شىعر. فەرھەنگو بىرەوهرى و چىروكى لەچاپدراويشى ھەن.

لەيەنگرىكى شىخى گەورە و شاعىرىكى نىشتمانپەرور بووه^{۳۱}.

۱۱. ۶. فازل تالەبانى :

كوپى شىخ فازل كوپى شىخ محەمەد رەئووف كوپى شىخ عەلىي گەورە كوپى شىخ عەبدووپرەحمانى خالىيسى تالەبانىيە. داىكى, جەمىلەخانى كچى شىخ مەرووفە. سالى ۱۹۰۳ لە كەركوك لەدايك بووه. وەك پىشەي بنەمالەكەي, خەرىكى كشتوكال بووه. بەلام دواي ئەوھي پلەيەكى خويندنى لەلاي مەلا ھەمىدى مزگەوتى بلاغ و مەلا و سوڤىھەكانى تەكىھي تالەبانى تەواو كىردووه, ھەرچەند بەتەمەن گەورە بووه, بىرى لەوھ كىردووتەوھ درىژە بە خويندن بدات. ئەگەرچى مامەكان و خزمانى نارازى بوون, توانىويە قەناعەت بە شىخ فايەقى براگەورەي بەيئى. سالى خويندنى ۱۹۲۵-۱۹۲۶ بە تاقىكردنەوھي دەرەكى لە

^{۳۰} پەففىق سالىج, پۇژنامەي ژيان, ۳, بىكەي ژىن-سلىمانى, ۲۰۰۴, ۲۰-۲۱.

^{۳۱} پەففىق سالىج, سى پۇژنامەي پۇژگارى شىخى نەمر, لىكۆلىنەوھي دكتور كەمال فوناد و سدىق سالىج, سلىمانى, ۲۰۰۱, ۴۷-۴۸.

پۇلى شەشەمى سەرەتايى دەرچووھ. چووھتە ئامادەيىي مەركەزى و ۱۹۳۳ بە دووھەم تەواي كىردووه. لە كۆلىجى حوقوقى بەغدا وەرگىراوه و ۱۹۳۷ بە دووھەم يا سىھەم دەرچووھ.

۱۹۳۷ چووھتە خولى ئەفسەرى ئىحتىيات و, بە پلەيەكى باش بىريوھ. ۱۹۳۸ كراوه بە بەرپۆھبەرى ناحىيەي مىرزا رۇستەم. ۱۹۳۹ غالىيەخانى كچى شىخ ھەبىبى كوپى شىخ عەلى كوپى شىخ عەبدووپرەحمانى خالىيسى تالەبانىيە. ۱۹۴۰-۱۹۴۱ بەرپۆھبەرى ناحىيەي تەق تەقى سەر بە لىواي ھەولپىر بووه. ۱۹۴۲ كراوه بە قايمقامى ھەلەبجە و ۱۹۴۳ بە قايمقامى قەلادى. لەوى, لەسەر زولم و زورى ئاغاكان, ھاتووتە دەنگ. بۇيە لىي كەوتوونە شكات و ھەرەشە, دراوتە دادگا و بى تاوان دەرچووھ. لەسەر ئەوھ, لەگەل وەزىرى ناوخۇدا تىك چووھ, وازى لە وەزىفە ھىناوھ دەستى كىردووتەوھ بە كارى پارىزەرى و سەرپەرشتىي مولكەكانى. ھاوكات بووه بە پارىزەرو وەكىلى كۇمپانىيائى نەوتى عىراق لە كەركوك و, ئەندامى ئەنجومەنى گشتىي لىواي كەركوك. سالى ۱۹۵۷, بووه بە دامەزىنىكى كۆمەلەي مانگى سوور (جمعىة الهلال الأحمر) لە كەركوك.

شىخ فازل, ھاوپىيەتتى لەگەل ئىبراھىم ئەحمەد و ئىبراھىم وەصفى و جەودەت محەمەدەلى و يوسىف حاجى ئەلىياس و عەبدوللا لىوئى ھاوپۇلانى كۆلىجى حوقوقىدا گەرم و خۇش بووه. پىاويكى كوردپەرور بووه, منالەكانىي بە گىيانىكى پاكى كوردايەتى گۇش كىردووه. زورىش ئەدەبدۆست بووه و, دەستگىرۇيىي لىقەوما و ھەژارانى كىردووه. سى كوپو دوو كچى لەپاش بەجى ماوه^{۳۲}.

۱۲. ۶. فايەق بىكەس :

كوپى كوچك عەبدوللا سەبرى كوپى كاكەھەمەي ئەلىياسە قۇجەيە, ۱۹۰۵ لە دىي (سىتەك) لەدايك بووه. بە منالى خراوتە حوجرە. دوايى لە پۇلى سىھەم وەرگىراوه و, ھەر تا يەكەمى ناوھندىي بۇ تەواو كراوه. دەستگىرپىي كىردووه و, لە ئەشغالىش وەزىفەي دىوھ. لە ۱۹۳۳ وە تا ۱۹۴۸ مامۇستايىي كىردووه. پۇژى

^{۳۲} بەرپىز پىرۆت تالەبانى ژياننامە و وىنەكەيى بۇ ناردم, سوپاسى ئەكەم.



١٨/١٢/١٩٤٨ به نه خوښی ته وژمی خوین کۆچی دواپی سی کردووه. سهرکرده یه کی کارای راپه پینی نه یلوولی ١٩٣٠ و، نه ندامی لقی کوردستانی عیراقی کۆمه لهی (ژ.ک) و پاشان پارتی دیموکراتی کورد-عیراق بووه. له قوتابخانهی زانستیش دهرسی وتووه ته وه.^{٣٣}

٦. ١٣. مه محمود جهودهت :

کۆپی نه حمده جهودهت کۆپی مه محمود ناغای چکۆله یه، ١٨٨٨ له سلیمانی له دایک بووه. ١٩٠٩ مه کته بی هه ربییه ی نهسته موولی ته و او کردووه. به شداری یه که م جهنگی جیهانی بووه و، به دیلی که وتووه ته دهست ئینگلیز. پله که ی له سوپای عیراقدا گه یشتووه ته رانیید. دامه زینیک ی کۆمه لی سه ره خوپی کوردستان-١٩١٩ و نه ندامیک ی هه لپژێردراوی دهسته ی به رپوه بردنی کۆمه لی سه رکه وتنی کوردان-١٩٣٠ بووه. دوا ی شه پی به رده رکی سه رای سلیمانی-١٩٣٠ له سوپا هه لاتووه و چوو ته پال شیخ مه محمود. ٣٠/١١/١٩٣٧ له سه ر کوشتنی به رپوه به ری مالییه ئیعدام کراوه. له "ژیانه وه" و "ژیان" دا نووسینی بلاو کراوه ی هه یه. دوو کتیبیشی (به هائوللا و دهوری نوی، پۆله نده وه یا لهستان) له چاپ دراون.^{٣٤}

٦. ١٤. محمده عه بدورپه حمان :

محمده ی ناسراو به "حه مه پاشا"، کۆپی عه بدورپه حمان ناغا کۆپی نه حمده پاشا کۆپی عه بدورپه حمان ناغای باشچاوه شه، ١٩١٥ له سلیمانی له دایک بووه. خویندنی له سلیمانی و، دواتر (خانه ی به رزی مامۆستایان) ی له به غدا ته و او کردووه. بووه به مامۆستا له سانه وی سلیمانی. پاشان بووه به موه ته رجیمی ئینگلیزی له لای میسته ر کریسی له گومرگ و له به شی کاروباری باکوور. نه مجا کراوه به به رپوه به ری ناحیه ی وارماوا و قه ره داخ-١٩٤٧. به رزکراوه ته وه بۆ قایمقامی قه زاکانی به رودا رانیه و کۆیه و داقوق و عه فه ک و حه زه ر (حضر) و سه ماوه و شاره بان.

^{٣٣} پۆژنامه ی ژیان، ب، ١، ل ٢٧-٣٨.

^{٣٤} پۆژنامه ی ژیان، ب، ٢، ل ٤٥-٤٦.

که نیسانی ١٩٤٣ هه یئه تی ناوچه ی تازه ی (یانه ی سه رکه وتنی کوردان) له به غدا هه لپژێردراوه وه، سی که سیان ده ستیان کیشایه وه. حه مه پاشا وه که نه ندام خرایه شوینی یه کیکیان له وه هه یئه ته دا. ١٩٥٣ چوو ته نه مریکا و به شداریی خو لیک ی ئیداره بووه. که گه راوه ته وه کراوه به به رپوه به ری ئاوو کاره بای سلیمانی و، به رپوه به ری شاره وانیه کان. ١٩٧٠ خانه نشین بووه.

حه مه پاشا له کانوونی یه که می ١٩٤٤ دا ناجیه خانی عه زیز سألحی هیئاوه و، دوو کۆپی دلیر و دلشاد ناوانی ئی بووه. دواتریش هاتووه ته وه سه ر نووسین و، له "ژین" دا بلاوی کردووه ته وه^{٣٥}. ئاره زوی پوول کۆکردنه وه و دهستی وینه کیشان و په یکه رتاشی و مۆمیا کردنی هه بوه.^{٣٦}

٦. ١٥. محمده عه لی کوردی :

محمده عه لی کۆپی نه حمده و له خیل ی مه نگوره، سالی ١٩٠٥ له دی ی (سندولان) ی ناوچه ی (سه نگه سه ر) له دایک بووه. سه ره تا دهستی به قورئان خویندن کردووه له لای باوکی. که باوکی مردووه، نو سالان بووه، رووی کردووه ته سابلخ و ئوسوولی دین و زمانی عه ره بیی ئی خویندووه. نه مجا چوو ته مزگه وتی گه وره ی شاری (سنه). گه راوه ته وه بۆ نه مدیوو، له مزگه وتی (خادیمول سه جاده) ی کۆیه دابه زیوه و، لای مه لا محمه دی گه وره دریزه ی به خویندن داوه.

سالی ١٩١٩، له گه ل حاجی ئیسماعیل ناویکی بازرگانی کۆییدا، چوو ته به غدا و، به هاوکاری ی چند هاو رپیه کی له کوللییه ی (الامام الأعظم) وه رگه راوه. هه ر سالیکی لی ماوه ته وه. پاشان گو یزراوه ته وه بۆ خانه ی به رزی مامۆستایان (دار المعلمین الممتازه). که دوا ی دوو سال ته و او ی کردووه، له قه زای (عانه) به مامۆستا دامه زراوه و ٨ سالی تی دا ماوه ته وه. له وی ژنیکی عه ره بی هیئاوه. هه ر کچیکی "هند" ناوی لی بووه که بووه ته مامۆستا. نه وده مه خه ریکی لی کۆلینه وه ی



^{٣٥} بۆ نمونه، وتاری (به راورد) ی به دوو نه لقه له ژماره کانی (٥٥٦ و ٥٥٧) ی پۆژانی ١٦ و ٢٣ ی شوباتی

١٩٣٩ ی "ژین" دا.

^{٣٦} هه یئه تی ناوچه ی یانه ی سه رکه وتنی کوردان، باریو، چاپخانه ی نجاج-به غدا، ١٩٤٣-١٩٤٤، ل ٣٣.

زانباریه کانی تر، یه کشه ممه ی ریکه وتی ٥/٧/٢٠٠٠ له خوالیخوشوو ناجیه خانی هاوسه ری وه رگه راون.

زمان و ئەدەبی عەرەبی و لیکدانەوهی قورئان بووه. هه‌موو شیعەرەکانی "أبی نؤاس"ی لەبەر کردووه.

سالانی سسی، براوه بۆ شارێ سلیمانی و کراوه به بەرپۆه‌به‌ری قوتابخانە‌ی سەرەتاییی دووهم له چوارباخ و، دەر‌سێشی له ناوهندی وتووته‌وه. دواتر، هاتووته به‌غداو له ناوهندی (الشرقیة) مامۆستای میژوو و زمانی عەرەبی بووه. دوو سال له‌وه‌به‌دا، له‌بەر تیکچوونی له‌گه‌ڵ بەرپۆه‌به‌ری گشتی‌ی مه‌عاریفدا، وازی له مامۆستایی هیناوه. کراوه به سەر‌نجده‌ر (ملاحظ) له وه‌زاره‌تی داد. له‌وه‌ سەر‌ده‌مه‌دا، باری ژبانی خه‌لك زۆر گران و سه‌خت بووه. ئه‌ویش له‌گه‌ڵ هاوڕێیه‌کی‌دا له وه‌زاره‌تی داد پێک هاتوو به ناسناوه‌کانی (اعظمی عطشان، ریان)‌هوه زنجیره و تاری کۆمه‌لایه‌تی و سیاسی و ئابووری له‌وباره‌یه‌وه بنووسی، که له پۆژنامه‌ی "صوت الشعب" دا بلاو بووته‌وه.

١٩٣٥، له تاقیکردنه‌یه‌کی وه‌زاره‌تی ناو‌خۆ‌دا به یه‌که‌م دەر‌چوووه. کراوه به بەرپۆه‌به‌ری ناحیه‌ی برادۆست له قه‌زای ره‌واندن. به‌لام نه‌چوه‌ته سەر کاره‌که‌ی و، هه‌ر له به‌غدا ماوه‌ته‌وه. کاتێ وه‌زیری ناو‌خۆ، که ئه‌وده‌مه وه‌کیلی وه‌زیری دادیش بووه، زانیویه ئه‌م زاته خاوه‌نی ئه‌و وتاره ره‌خنه‌گرانه‌یه، ناچاری کردووه بچێته سەر وه‌زیره‌که‌ی، تا له‌وه‌ قه‌له‌مه‌ بویژه پزگار ببێ. له ره‌واندن، به‌هه‌شتی حسین حوزنی موکریان‌یی ناسیوه.

سالێ ١٩٤٥، که به‌رپۆه‌به‌ری ناحیه‌ی پێبازی سەر به قه‌زای کفری بووه، له وه‌زیره‌ دەر‌کراوه. له‌بەر بێ‌کاری، به ناچاری گه‌راوه‌ته‌وه بۆ وه‌زیره‌ی مامۆستایی، له قوتابخانه‌ی خۆمالی (ئه‌هلی)ی (التفیض) له هه‌ردوو ئاماده‌یی خانه‌قین و فه‌لوجه-١٩٤٧. پاشتر چوووه‌ته‌وه بۆ وه‌زاره‌تی مه‌عاریف و، دامه‌زرێنراوه به مامۆستای زمانی کوردی له خانه‌ی مامۆستایانی سەر‌ه‌تایی (دار المعلمین الابتدائية) له به‌غدا. به داوای خۆی، گویژراوه‌ته‌وه بۆ به‌عقوبه‌وه، کراوه به یاریده‌ده‌ری به‌رپۆه‌به‌ری خانه‌ی مامۆستایانی دیهاتی (دار المعلمین الريفية)ی ئه‌وی.

له دوا‌پۆژه‌کانی ژبانه‌یدا، بۆ حه‌وانه‌وه، به داوای خۆی گویژراوه‌ته‌وه بۆ (خرنابات-خورمانا‌باد)ی نزیک‌ی به‌عقوبه‌وه. به یاریده‌ده‌ری به‌رپۆه‌به‌ری قوتابخانه‌یه‌کی ماوه‌ته‌وه، تا له ٥ی شوباتی ١٩٥٧ دا کۆچی دوا‌یی‌ی کردووه و، وه‌ک وه‌سیتی کردبوو، له‌سەر لواکه‌یه‌کی چپای حه‌مرین نیژراوه.

حه‌مه‌ده‌ه‌لی کوردی، له زمان و پرێزمانی عه‌ره‌بیدا زۆر شاره‌زا بووه. پاستگۆیی و پاک‌ی و حه‌قبیژی، بوونه‌ته مایه‌ی به‌رزنه‌بوونه‌وه‌ی له وه‌زیره‌دا. وتار و نووسینی، جگه له پۆژنامه‌وه گۆفاره عه‌ره‌بیه‌کان، له "پووناکی" و "هه‌تاو" دا بلاو کردووه‌ته‌وه.

به‌ره‌مه‌کانی به عه‌ره‌بی:

١- ناو‌دار، أو الفتاة الكردية. به کوردی نووسیویه و کردوویه به عه‌ره‌بی. پۆمانیکی راسته‌قینه‌یه.

٢- أبو الزهراء الأعرابي. درامایه‌کی ئه‌ده‌بیه‌ی، سالێ ١٩٤٩ نووسیویه.

٣- رسالة معلم الى اخوانه المعلمين والمدرسين، مطبعة دار المعرفة-بغداد، ١٩٥٦. که ره‌خنه‌ی تیدا گرتووه له سیستمی خۆیندنی زمانی عه‌ره‌بی له قوتابخانه‌کاندا.

٤- چهند راپۆرتیکی ژانستی و ره‌خنه‌ی په‌روه‌ده‌یی سه‌باره‌ت به زمان و میژوو (به عه‌ره‌بی).

٥- چهند وتاریکی سیاسی له‌باره‌ی فه‌له‌ستین و لاتانی عه‌ره‌بی و ئیسلامیه‌وه (به عه‌ره‌بی).

٦- محاضرة عن اللغة الكردية وآدابها.

٧- محاضرة عن اللهجات الكردية في عراقنا.

٨- محاضرة عن نماذج من الشعر الكردي الوجداني (شرحه وعلق عليه).

٩- المصايف الجميلة المهملة في العراق. کۆمه‌لیک وتاره، چواریان هاوینی ١٩٥٠ له رادیوی به‌غداوه خۆیندراوه‌ته‌وه.

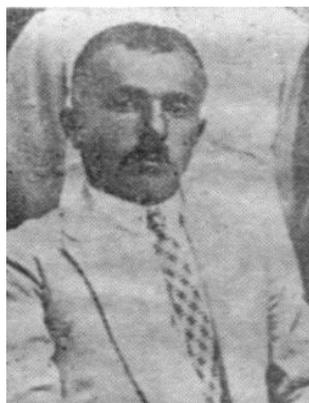
١٠- قصائد شعرية.

١١- مذكرات طفل مشؤوم (بیره‌وه‌ریه‌کانیه‌تی).





محمد مد عبد و ر ر حمان



مه حمود جهودهت



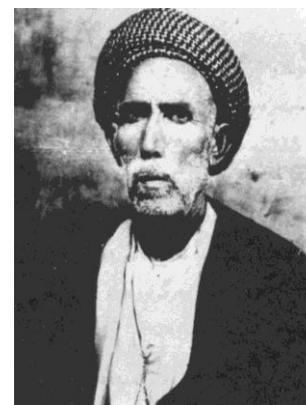
محمد مد عهلی کوردی



عه بد و ر ر حمان عه بد و لّلا



عارف تاله بانى



زى و هر



عه بد و لّلا گوران



فايهق بيهكس



فازل تاله بانى

۸. پیرست :

۸. ۱. یادگاری لاوان :

شاعر :

ناوی نووسەر	ناونیشان
۱. ئیبراهیم ئەحمەد	یادگارو هیوا
۲. گۆران	۱. هەوری پاییز ۲. گەشتی هەورامان
۳.	لەبیرت نەچم
۴. زیوەر	بەهاری

چیرۆک :

۱.	ژیان چییە ؟ (وەرگێردراوه)
۲. ه	کردهوهی دەرویش
۳. ش. ف	مام ورچ

پەخشان :

۱. ئیبراهیم ئەحمەد	شین بۆ گۆلیک
۲. ش. ف	شەو

لیکۆلینەوهی ئەدەبی :

ئیبراهیم ئەحمەد	ئەدەبیاتی کوردی : شاعیرەکانمان
-----------------	--------------------------------

کۆمەڵایەتی :

۱. ع. ت	ژن
۲. ج. م	سەرپەستی منال
۳. م. آ	دەردو دەرمانی



ئاهەنگی دەرچووانی ساڵی ۱۹۳۷ی کۆلیجی حوقوق - بەغدا

میژی دەستە راست: لە راستەوه - ۱. ئیبراهیم وەسفی، ۲. شیخ فازل تالەبانی،

۳. شیخ عارف تالەبانی، ۴. توفیق، ۹. ئیبراهیم ئەحمەد، ۱۰. یوسف حاجی

ئەلیاس، ۱۱. عەبدوڵلا لیۆن

۴. شەرمەن (وەرگىپدراوہ)	
---------------------------	--

تەندروستى :

ع. ع	لەبابەت زۆر ژيانەوہ
------	---------------------

ھەمەجۆر :

۱. لاوان	پېشكەش
۲. ھ	قسەى گەورە

۸. ۲. ديارى لاوان :

شيعر :

۱. ف. بېكەس	گۆرانى سپۆرت
۲. گۆران	۱. ئافرەت و جوانى ۲. گۆلى خويناوى ۳. بەسەرھاتى ئەستېرەيەك
۳. سەلام	شيوەنى بەكۆل

چېرۆك :

۱. م. ع. كوردى	دواى سەرخۆشىى زۆر شىتېيە
ش. ف	ژىنيكى بەرز

پەخشان :

۱. ئىلاھويلەر ويلكۆكس	گۆران / ح. فەرەج وەرى گېراوہ
۲. ش. ف	فرمىسكى مەم
۳. گۆران	لاواننەوہ بۇ براىەكى جواننەمەرگ

كۆمەلايەتى :

۱. نەژاد	ئافرەت
----------	--------

مىژويى :

۱. م. ج	مامەيارە
۲. پ. ن	زەردەشت و دىنى زەردەشتى
۳. ف. تالەبانى	باوہ يادگار

ھەمەجۆر :

۱. ج. فەرەج	شەويكى گۆيزە
۲. ش. ف	دانىشتن بەبى كورسى / لە ئىنگليزىيەوہ وەرگىپدراوہ



LAWAN

یاد کاری لوان



بغداد ! چاپخانهی « کرخ »

1955

پيشكه سهر

بوئو لاوانه‌ي دره فشي پيشكه وتن هل ئو كرن .
 بوئو خورتانه‌ي ريگه‌ي تاريكي ژيان بو كوه ليلان روناك ته
 كه نه وه .

بوئو بازو آسنيانه‌ي زنجيري گيرو ده‌ي ته پچرين .
 بوئو دلسو زانه‌ي گوي يان له گريان وهاواري هه ژاران بو ،
 چاويان به كساي ولي قه‌ماوي داماوان كوت به ده نكيانه وه ته
 چن ويارمه‌تي يان ته دهن .
 بوئو گيانا نه‌ي پريانه له برايته‌ي واشتي وخوشه ويستن ولي
 بوردن .

بوئو پالهوانا نه‌ي باري پيشكه وتني ولاتيان وابه سه‌رشانه وه
 بوئو دلانه‌ي بو خوشه ويستن لي ته ددن .
 بوئو زارنه‌ي كه واته به كيان وه كو بروسكه شه وه زه نكمان
 روناك ته كاته وه .

بوئو دا يكانه‌ي منداله كانيان به ناوي خزمه‌تي ولاته وه گوش
 ته كن .

LAWAN

يان كاري لاوان



بغداد ! چاپخانه‌ي « كرخ »

1955

میں بوکویک

ہزارا گولہ سیسہ کہ توش وہ کو من لی قہوہ اوی، دام اوی، تودوینی
 رہ نگیں وخہ ندان، تہر ونازہ بہ چلی خوتہ وہ ئەشہ کایتہ رہہ میس
 شادووروو خوش بہ دەم شنه ی ژینہ وہ ئە شنامہ وہ تودہ ستی زور
 دار پچریتی من گیزہ لوکە ی پە ژارہ لە بیخ وبنی ھە لکە اندم .
 تودوینی جوانی گواشەن بوی شە ونی زوینی سەر ایوت
 پیشکەش ئە کرد بو مرواری ملی پە رستاری خوشە ویستن ،
 میس فرمیسکی شادی چاوم ئە ھونہ وہ بوگەر دانہ ی گەردنی
 شیرین .

تو ئە مروسیس بوی پەرد کانت بە سەر یە کچوہ گەلی گەلات
 وہ ریوہ ، شیودت پە شیواوہ ژا کویت .

میس خەم تیکی شکا ندوم هیزی ئە ژنوم نە اوہ، پەردی دلم
 بە رگە ی خورپە خورپی بیسامانی ناگری .

تودوینی بلبلائی دەنگ خوش بەر و تەو پنی ئە کە نین ، سوزدی
 بە یان پرچی آلوزاوی شانە ئە کردی ، ررشنای زوینی روژ
 چاوی بە کلی ھو شیاری ئەرشتی .

بو ئەو کچانہ ی دایکی دوا روژن .

بو ئەو کورا نہ ی زاوہنی سبە یین .

بو ئەو مندلا نہ ی زبانیان بہ کوردی ئە پشکوی ، گوی یان

بە یستنی دەنگی کوردی ئە کریتە وہ، چاویان بہ دینەنی شیوہ ی

شیرینی کەژ وکیوانی رہ نگینی کوردستان ھەلدی .

بو ئەو دلانہ ی خوشە و یستہ کی پاک وبی ھوی کورد

و کوردستانی تیاہ .

بو ئەو کە سانہ ی بروا یەکی تەواو ونە گوریان بہ سەر کە وتن

وژیانہ وہ ووریابو نەوہ ی کورد ھە یە .

بو ژین ...

بو هیوا ...

ئەم یادگارە پیشکەش ئە کە یین .

لاواہ



منیش له کوری دلداراندا به که به ختیار ، له باخی دلاندا
به کانه گولیکي گهش ، له آسمانی خوشه ویستندا تا که نه ستیردی
پرشنگدار بوم ، کیژ ان له سهر زدرده خه نه به کی زارم بناغهی
هه زاران کوشکی هیوایان دا دمه زران ، جهان له به ردهستی
آره زومدا مل کهچ که وتبو .

ئه هه هه موی دوینی . . . دوینی - آه - چه خه ویکی خوش
بو نه هاته دی ، به لام نه مرو له سهر ته ختی بلندی که وته خوا
روه نه ستوم بو به پول بومه نیچیری بهر دهستی میکرو بان
هه روده ها سبه ینی ده به خورا کی سهر سیننی قهل ودال مارو میرو .
به لی سوزی نه بینه خاکی سهره ری زور له وانهی که دوینی نه یان
خستینه سهر سهر پی به سهر ماندا نه زین ، له گه لی یا دا په رده
به کی نه ستور به سهر ناو ماندا دیت ، له بیر نه چینه وه .

به لام تو ، توش هه ژا ریکی وه کو من سبه ینی نه بیته خاڅو
تیکلی گل نه بی ، تو ! نه و گولای که چه ندچار سنکی کیشر انت
رازا ندوته وه ، ده روازدی شادی دلانت کردو ته وه ، به بونی
خوشت موته کزی په ژاردت له سهر سنکی هه ژاران لا بر دوه ،
به پشکو تنی خونپهت گولی هیوات له دلی هه زارا ندا که شانندو

ته وه ، به شیوه ی شیرینیت آگری دلداریت له دلی هه زارا ندا
کله پی سه ندوه ، هه زاران جار قسه هونان (شاعران) به گونهی
یاران ولیوی جوانان ناویان لی ناوی سبه ینی کی نه زانی نه و گاهه تم
گوله به ؟ کی نه زانی نه وی نه مرو پی به سهره نه نی دوینی
نه ی خسته سهر سهر ؟

کی نه زانی به سهر تهن ومه نی نه ژا دیا نه روا ؟ کی نه زانی به
سهر لاشه ی جوانا ندا هه نکاو ههل نه نی ؟ کی نه زانی نه وخوله ی
که پی خو په سندی پیا نه نی دلی مندا ایکی ساوا ، میشکی گه
نجیکی نامراده که له به ری ژینی نه خوار دوه ، یاسنکی ژنیگی
هه ژاره که تامی شادی نه چیشته وه ، یارری گولیکي شیرینه که
دلوی شه ونی نه که و توتو ته سهر روو . کی نه زانی ؟ کس .

مه مینه . . . بیره . توش وه کو منی . من وتوها وده ردین
تو به برژانی شور ومن به چاوی گلو فراوما ، تو بیره نکلی نه ر
خه وانی ومن به فرمیسکی خو ینیمدا . تو به ژبانی کورت ومن
به را بواردنی کو تاماله به ک نه چین .

مه مینه . . . بیره ، گیانی شیر ینم چاوی بی هه لهینا نه وه لیک بنی
نه ستیردی بو نمان له گوری نه بوندا آوا بو ، گولو له مان که وته لیژی



هيچ دات له خوت نه مينی ، تو ده ست له چلی بهر ته دهیت من
 له هه زار ، تو به هیوای شه ونی خاوين ، پر شنکی روژ ، شنهی
 نه سیمی من به هیوای هه زاری وام ، تو ته توی هه نگ زاری
 شیر یات بژنی منیش نه مه وی لیوی شیرینم بگه زم . . . مه ودرسته
 برو وه ستان چه که اکیک ناگری .

مه مینه . . . بمره . بابهس رووی گرژ ومونی که ردون بینین ،
 بهس چنکی خویناوی زور دار مان چاوپي بکدوی ، بهس نلهی
 دل توینه ودی هه ژاران وگریانی به کولی دا ماوا نمان بیته گوی
 بابهس نه ردی خوهه اکیشانی خو په رستان بیهین .

بمره . . مردنی هوزار له ریگای خورزگار کردنا گه لی چا کتره
 له ودی آزاری گیروده بی ناو قه فزه هه لگریت . . . مه ویسته
 گیانه . . . برو . . . شیرینم . . . برو . . . بمره بوژیان .



گول بو چیمه ن ، نه ستیره بو آسمان ، ژن بو کومه ل دانراوه .
 به راستی کومه لی بی ژن وه کو دره ختی بی بهر ، ژینی بی هیوا ،
 آسمانی بی نه ستیره ، روباری لیل ؛ و دزاری بی زهر د بخره نه وایه .
 به لی به راستی نه و کومه لهی تیلای چاوی گه شی ژنی لیوه دیار نه بی
 نه و کومه لهی ده نگي ناسکی تیژی ژنی تیانه بیستری ، نه و وکومه
 لهی ده می به پیکه نینی ژنی لی دوور بی : نهک هه راشتی رشادی نه
 توانم بلم ژیانیشی لی دوره .

چه جیواو زیهک نیه له میانی نه و کومه له و گور ستاندا که وا
 جوانی ژنانی له ژیر په چه ، و ژبری وتیگه یشنیزان له ناو چوار
 دیواری ناو دا شاررا بیته وه .

که نه لیم ژن ده ستیکی شکاو ، پهک که و تو یه کی بی ده
 سه لات ، بیریکی کول تان نه یه ته بهر چاو ، کی نهی مرینی ؟ کی
 ده سته پارچای نه کا ؟ کی آبرووی نه تکینی ؟ کی داوینی بهر نادا .
 کی ته فردی نه دا ؟ . . . ایه (پیاو) .

ژن بازو یه کی نه رمی هه یه به لام به هیزه که سده ولی که شتی

ژینې کومه ايسک بگرېته ده ست ، له دهر يای ته نگانه
رزگار يان کت .

ژن (ژاندارکه) له شوانی مهره وه بوه شوانی فرانسه ، ژنی له به
نديخانه ی مال هوه کيشايه مه يدانی کو شتار ، به ده نگی ناسکی
خوی بانگی راستی وولات په رستی راهیشت ، بوه دره فش
هه لگری دلاوه ران له ری پاريزگاری ولاتدا ، نهو سنگه ی
بو به خووه گوشینی سه ر جیگه ی ته نیای دلداری گونجا بو
بايسه وکلپه ی آگر گرتیانه باووش . ژن ده ریابه که مه نگ ،
گیژیکه سه ری پایوی لی دهر ناچی ، هیزیکه ولات آواوو یران
نه کا به پی ویستنی پایو :

نه گهر ویستمان ولاتیان پی آوا بکه ینه وه نه بی فیری خونندن
ونو سینیان بکه ین بهیلین بژین ، وبه چاوی هاوری وهاو ده می
ژین سه یریان بکه ین تا کو ینه دایکیکی تیگه یشتوی دلسوز ،
بزنانن چی یان هه یه وچی یان له سه ره ، بتوانن روله په روه
رده بکن ، پایو پی بگه ینن بو راگرتنی پایه ی به رزی نیشتمان ،
کچان گوش بکن تاوه کو خویان ینه دایکیکی تیگه یشتو .

خو نه گهر ویستیشمان ولاتیان پی ویران بکه ین نه وا هه روه

کو ههن بیان هیلینه وه به چاوی جانه وه ریکی بیفهر بیان روانینی
داری له سه ر سه گ بی دو له سه ر نه وان ، هه میسه له کونی مال
خزاین ، بیان فروشین به میرد ، بیان نیژین به زندوی و ولاته که
شمان هه ر وا به ویرانی بمینتته وه .

ع . ت



شو

شهو ! تو سامداری به تاریکیت ، مه نگی به بی ده نکیت ،
داگیری به را زاوهیت .

شهو ! بالی فرا وانی تو سهر زه مینی دانه پو شیایه : ئەم
همو کو شتنو برینه ، ئەم همو گریان وشینه، ئەم همو شورەیی
ونا شیرینی وآبرو چونه له ده ست گیان له بهر نه ده وه شایه وه .
شهو : سببه ری بالی تو نه بوایه ئەم همو دلدارا نه به ناز
دارانیان نه ده گه یشتن ، سنگی آسمان و تریفه ی مانگ و جر
یوهی ئە ستیران هینده جوان نه ده بون، آهنگ وزه ماو ندنه ده
گیرا : انجادل نه ده کرا یه وه ، فرمیسک وشک نه ده بووه ،
چاونه ده گشایه وه ، لهش نه ده بو ژایه وه ، به لکو خه فه ت
وسزا پیاوی ده سوتان :

شهو : تو نه بو یتایه روژ هینده جوان نه ده بو ، هینده
خوشه و یست و ناز دار نه ده بو ، راستی وروناکی هینده پایه
به رز نه ده بون به لکو پیاو چاکی له خراب ، وروناکی له تاریکی
خوشی له ترشی ، دروی له راست جوی نه ده کر ده وه .

شهو : تو په نای دزو دروز نانی ، را بهری دوست و دلدارانی
له بی ده نکیتدا بلبل ته فره ئە دهیت به دیار خونچه وه بوهستی
تا به یان ، خونچەش پی ئە گه یینی تائهو ده مه که چی که دیته
سهر پیک گه یاندن خوت هه ل دیت و خه وه له بلبل ئە خهیت
خونچەش ئە دهیت به بیگانه یه لک انجا خونچه ئە کریته وه بلبلیش
دلی را ده چەنی ئە ویان پی ئە گیننی ، ئە میشیان له ناو ئە بهیت .
شهو : تو داخی ، گولی باخی ، ناز دار و نازه نینی ، گه وره
بیکی جیگات له همو دایکدا دیاره چونکه ئە گه رگه وره نه بو
یتایه ئەم سهر وسامانهت نه ده بو ئە گه ر ئەم گازوو بازه شت نه
بوایه واخوشه ویست نه ده بویت .
شهو : تو تو ماریکی زوریت ئە مهی من نو سیومه لاپه ره
یه کته به لام تو سه ده لاپه ره ییت .

ش . ف



باد نارو هيو

له بهر چاوی بهد ، له ترسی به دکار
دل خوم نه کهمه گوری یا دگار
به گریانی وشک به ناله ی بی ده نگ
دینمه له رزین ته ختی کردگار

بی : هیزی نه ژ نوم ، یینایی چاوم
آرامی گیان ، جه رگم ، هه ناوم
یا خود به جاری چاره سهرم که
یاله نامه ی ژین ده رینه ناوم

ژیان به لاتی و بی ده سه لاتی
هیچ دروی نه بی ، سه دمه رگه ساتی
مرو به دیلی بژی خوشه ، یان
بمیری بو به رزی خوی و ولاتی؟

شیرین : به هاره ، به هاری شادان
بی به هرهن له ژین گهل نامرادان

جه ژن و به هارو سه یران وخوشی
گشتی پیرو زی گهر دن آز ادان

شیرین : نه زانم که توش زاما ری
وهک من عه ودالی خونچهی به هاری
هیوای تو یه که ، هیوای من هه زار
من بزار نه بم تو بو بزاری؟

مه ژی بو مردن بمره بو ژیان
چوت قازانج نه که ی تا نه که ی زیان
له زره ی زنجیر دلت نه له رزی
پیوه ند بو له شه نه وهک بو گیان.

بی دا بنیشین جه بن هه ناران
کوری بیه ستین چون مه ی گو ساران
با ساتی ناوی له یادا نه بی
مه رگی جوانان گریه ی هه ژا ران

بی دا بنیشین جه بن داری بهی



نه ختی بنو شین جه خو شای مهی
انجا بزا نه کا میان جوانن
بهی ره نگه گه ردن، مهی ره نگه گونهی

بی . . . با بوت بکه م باس جوا نیم
رو ژانی به رخیم شه وانی شوانیم
کور پهی آریز بوم شوان کارهی شادی
ژیام به خوشی . . . هه تا توا نیم

ژیام سه ر ده می به که یف و خوشی
به شادی کرین ، به خه م فروشی
تا کو پیم کرا رومه تم مژی
تا کو توا نیم شه رابم نوئی

نهو ساکه چومه ریزی دلدا ران
پیی وتم سه ر دار هوزی هه ژاران
« بی دا بنیشین جه پای دیوا ران
زنجیر له گهر دهن چون گونا کاران »

بی دا بنیشین له نیو ره زانا
خونچه بکیشین به روی خه زانا
من به ماچ دزین تو به دل دزین
هه زار پهل بدهین وه پشت دزانا

بی دا بنیشین له نیو گولسه نا
له ژیر سیبهری دار وده وه نا
له ترسی دوز من به سوزدی به یان :
گوفتو گو بکه مین له تهك وه ته نا .

بی دا بنیشین جه بن چناران
له چاوی مه سستی دیده خوماران
بهری به یان وسهر له ایواران
باده بنو شین به یادی جاران

بی دا بنیشین دیده پر نه سرین
تو بگری بو خوت منیش بو شیرین
« وا به هاریش هات که ژ وکوه ره نگین
دلهی عالم شاد ، دل خومان خه مگین »



به هار هاته وه سه يرانه وه
وه لی لی ولولو وه حه يرانه وه
به له نجه ولاری نگا رانه وه
وه ده نگي خوشی هوزارانه وه

به هار هاته وه خوشی له یاران
خوشی له گواشه ن خوشی له داران
خوشی له کوری باده گوساران
خوشی له بلبل خوشی له خاران

خوشی له عالم دور له دلی من
شه ونم بوخاران دور له گولی من
زنجیر پیروزی دل مردوان بی
با آزاد بژی بیری سلی من

شیوهی شیرینی که ژي خوینینم
شیریکه له سه زامی برینم
آزاد کردن وبه رزی ولاتم

هیوای گیانه و آمانجی ژینم

بادهی مه ده با فرمیسکی چه م بی
خوراکی مه باهر ده رد وخه م بی
دوایی له خوینی دوژ من تیره خوین
هه رچی چونی بی ، هه رچه نده که م بی

بی دابنیشین دور بین له شادی
برین به مه ردی وگهردن آزادی
برین له ریگه ی توله سه ندنا
نه ك له سه ر جیگه به نا مرادی

پرشنگی ژینم وه بینا ته وه
کوره ی ددرونم وه گونا ته وه
« هه سته بیرد لام خور وه پاته وه
ده رمانی ددردم هاوه لا ته »

شیرین هتا که ی دوری بچیزم؟



فرميسكى خونين تاكهي بريثم؟
تاكهي له گوشه ي دلي زار مدا
خونچه ي جواني وگه نجی بنیثم؟

ئه واتوئه روی به خوام سپاردی
پیم نه کرا خوم بیم ، دلم بوناردی
ری ی ژیان سه خته به ترس وله رزه
نابی بترسی له گهرمی وساردی

دله : شیرین روی بروله شوینی
که شیرین رویی تو بو بمینسی
به این بی ایتر نه ت ناسم هه تا
مژده ی آزادی « یارم » بو دینی

چاوه : وه ك ایزمه ی بارانی به هار
دلوی خونیت بوپیا دیته خوار ؟
گریان کرده وهی بی ده سه لاته
بی ده سه لاتان ئه رزین له ژیر بار

سه به شتی مندال

هه مومان ئه یزانی که دوا روژی مه تیک به منداله کانیه-
وه به نده ئه گه ر نه ته وهی سبه ینی باش به خیو وجوان په-
روه ده بگری ئه وا دیاره پیاوی گه وره وایش له ده ست
هاتو پی ئه گه بینری . ئه گه ر به پیچه وانه ی امه ش بو ئه وا
ماله ویرانیه . لیره دا منداله .

مندالی ایته هه تا گه وره ئه بی، وئه بی به پیاویکی ته واو گه لی زوری
لی ئه کری آیا له روی باوکیه وه و آیا له روی دایکیه وه ، آیا له
روی ئه وکه سانه وه که له خوی گه وره ترن . له بابته به خیو
کردنی منداله وه زور ناته واویمان هه یه :

هه ندی له باوک و دایکانت یه کجار مندالیان به ره لائه
که ن وهیچ له سه ر وشوینیان ناپرسنه وه هه تا بتوانن ئه دهن
به ده میانه وه ، له جیاتی شتی باش فیر کردن هانیا ن ئه دن
جنیو به خلق و خویان و آزاری مندالانی تر بدن ، ئه م خوه
اه دوا بییدا ئه بی به مار له ملی دایک و باوکی ده آلی ، به لام تازه
چه وت بو راست کردنه ی بو نیه - باوکی ده نگلی له ده مه-



وه بي — هه رچي نه شي پي ته کا، به م ره نگه زور له دايك
وباولك توشي ده ر دي مندالي خراب ته بن كه ته ويش خويان
وايان لي ته كه ن دياره :

« هه ر كه سي چي بچيني ته وه ته درويته وه » . به كوردي :
« مندال ترسي نه بي هار ده بي » انگليز ته لي : « دار مه وه
شينه وده ست له مندال بشو » . به راستي كه لي باوكان به
هيچ جوړي نايانه وي ته مي منداله كانيان بكه ن به اكو
هانيان ته دن به هه ندي قسه وكو : « آباوكم ده ست خوش
بي ، چاكت كرد ، آبرانم جنوي بده ، آبرانم تفي له ريشي
بابه بكه » ايتر ته ومنداله چون به دخو نابي ؟ چون
نابي به آگر وله گياني خه لك به ربي ؟

ته وه كاري هه ندي كس بو ، بينه وه سه ر به شيكي تريان
ته بينين كه وا منداله كانيان وه كو به ندي به كي پياو كوژ به ستو
ته وه وهه ر چي ناوي سه ر به ستي بي نايان دريتي ونايزانن
ته كه ر قسه به كيان پرسي گورج ته چن به كژ ده ميا وهه
مو روي ده مي تي ته كه ن وگه زاره ي لي ته كيشن
پي ته اين « بوچي توبه لكي سيري ، قنجكي پيازي ؟ » چيته به .



سه ر ته مانه وه ؟ بوچ ته وه نده ته پرسي نوزه دريژ . و ته گهر
گرياورقي گرت له جياتي به شتي خوش وقساي شيرين آشتي
بكه نه وه ترسي ته خه نه بهر شه وله باني بوله بهر ده رگارا ته گرن
گورگه كه و آيشي گوي دريژي بو ته هيننه ژوره وه ، ديوي
سبي ، وسوري چاوكلي بو ته هينن بيخوا . ايتر ته ومنداله چون
زاره ترهك نابي ؟ به لي ته وه به جاريكي تر ته ومنداله ناويري هيچ
فزه بكا ، شه رمن وگيل وگه وچ ته بي له بهر ته وده جياتي هه اشاخين به
سه ر مندالا پيوسته له هه ر چي پرسي گورج پي بلين چونكه ته و
منداله هه ر چي شتي روي ته رزه لاي سه يره .

ته ويش له با بهت گوفت وگووه ، خو ته گهر نه ختي ياري
كرد دايكي هه زار جار سنگي لي ته كوتي ، به داره وه دوي ته
كه وي پي ته لي : دامه زري ، دانيشه وه كو پياو گلاروت پيكه
وي . آخر پياوي چي ؟ ته وي منداله حه ز له بزوتن ته كا چون
دانيشي اوه كو پياويكي سي ، چل ساله ؟

به ده ست مندال بي هه لپهري ، دا پهري ، ياري بكا ، گوراني
بلي ، تريق وهور پي بكني ، باز دبا ، كه چي ايه ته مانه وي بي به .
ستينه وه و ته بي وه كو بي گيان راوه ستي ، وه كو پياو هه لسي

ودا نيشی .

تو خوا باو کينه ، گهو ره يينه نه مه گونا هيکي گهو ره نيه
 له مندال نه کري ؟ ژيانی پی تال نه کهين ريبی هه مو شتيکی لی
 نه به ستينه وه ، نيوه مردوی نه کهين ؟ ژيان نه وه نيه وه ستانی
 تيدابی ، هه موی جولان و بزوتنه ، به لام ایه مندالی خومان
 به زندوی نه نينه چاله وه ، به لی : زور گونا هه که سیره دی مندالیک
 وه کو پیاورا بگیری ، نه میش له ترسی نه وه یه باش بن ، ردو
 شتيکی جوان بگرن ، هه ر چه نده له م رودو چاک نه بن به لام
 چون باشی یه که وه کو مردو ، له ژياندا به زندو ناژ میرین ، توشی
 گه لی کيشه کيش نه بن چونکه دایک و باوکیان له باتی سهر به
 ست کردنیان سهر کویریان کردون ناتوانن له ناو دوکه سدا
 قسه بکن ، که هاتنه قسه کردنیش ایویان نه اه رزی ، سور نه
 بنه وه ، انجا دوسی واته نه بیژن نه ویش به چه ده نگیک ؟
 مرداری نه کاته وک سیشی لی تی ناگا .

خو بینه وه سهر کار و باری دنیا یی وایش وفرمان نه وه هه
 هیچ وه کو روژی رهش دا نه مینن سهری دنیا یان لی دیته وه یه که
 انجا تو خوا ولات هیوای چی بهم تازه بابا تانه ییت ؟

هه ندی باوکی تریش هه ن که مندال هه ژار نه کن ، زور که-
 مته ر خه من اه گه لیان ، وه کو و لاخیش ته ماشایان نا کن ، خو نه گهر کچ
 بی نه وه هیچ بو مردن چا که چونکه نه لی « چی لی بگم خوا له
 کولی بکا ته وه سبه یینی یه کی دا گیری نه کا » له بهر نه وه کچ لامان
 زور په شمه و به چاویکی سو کو وه ته ماشای نه کهین به پیچه وانهی
 نه وه ی که خوا و پیغه مهر فهر مویانه . به تایبه تی نه وه مندالانه ی
 کوا باوه ژن ندارن زور که ساس وهه ژارن ، نه م چه شنه باوکه
 دل ره قه زور دارانه تنههاروله کانیاں بو نه وه نه وی که پاره یان
 پی په یدا بکن بیان کن به دارده سستی کا سبی خویان وه کو
 چوار پیش تماشایان نا کن . . .

بو به خيو کردنی مندالانمان له سهر ده ستوریکی تازه که
 له دوا روژ دا نه ته وه یه کی باش ییننه کایه وه نه بی زور هه ول
 بدهین بو چاک کردنی (دایه نی) ، پیویسته زور چاودیری مندال
 بکهین به ره نکي بچینه پیستیان نه وه تی بگه ین چیان پی خوشه
 آره زوی چی نه کن ؟ بوی چی به چی بکهین به ره نکي که بزاین
 که لکی نه گری نه وه که به زور هه ندی شتیان لا خوشه ویست
 ویکهین به شه کروده ر خوار دیانی بدهین . نه بی خوبی سهره



هه وری پاییز

له زریاوه قه تاری هه وری باره شت که و ته دوی پیشه نگ

به سهر سنگی چیا دا چوکی داداوه کش و بی ده نگ

به سهر پاییزی زه ردا ، با به خورر بگری ، به کول بگری

له سهر آخر گه لا ، آخر چلی ته نیای گول بگری

به خورر بگری ، به کول بگری به سهر دهشت و ده وری وشکا

به سهر داری گه لا زه ردا ، به سهر پوشا ، به سهر درکا

به سهر سهر چاوه بی کزرا ، به سهر زینخی چه می دیما

به سهر ههرو وشکیه کا واله ها وینی گه رم چیا

به لی بگری ، به کول بگری هه تا آخر دلوپ بگری

به گریه ی هه وری پاییز با نو قوم بی سینه بی « کزری »

به فر افقی بلند بگریته ساچاخی بلورینی

له چه م هه لسی خورره وهاژه ی شه پولی آوی خوینینی

دلویی سارد و فینک باله سهر دارو ده ودهن برژی

وکاری خوی بکات ، چونکه بهم جوره هه ره لهو ته مه نه وه که

چاوه روانی دهستی که سی تر نه بو نه وا که گه وره ش بو هه ره

به سهر بهستی نهژی چونکه « خویهک گهرا به شیری : ته رک نابی به

پیری » و نه گه ره هات وکاریکی خراپی کرد که نه مه زور جار

رو نه دا چونکه مندال بزیه وه ، پیویسته سه یری دوا ییه کدی

بکه ین ، زاینان وازی لی بینین پی له ناو نه چسی نه وا نه بی لی بده

ین ، زاینشان خوی بو خوی لی ی ورد نه یتنه وه ، شماره زای چاک و خراب

نه بی نه وا با خوی تی بگا ، به کورتی با سهر تان نه یه شینم نه وا

ها واری خوم بو ایوه هینا باو که ناز داره کان ، کا که تیگه

یشتوه کان ، نه و جوانه تازه پیگه یشتوه کان : با به هه مومان یهک

ده ست و یهک دل به گیان نیکی جوانه وه هه ول بده ین ، ته قه

لا بده ین ، شه و وروژ خه ریک ین بو پیکه یا ندنی نه م نه و جوانه

ناسکو لانه مان له سهر بناغه یه کی پوخت و تازه هه تا ین به

دره ختیکی بهر دار هه م بهر یدهن هه م سپیه ره .



په پوله ی زهردی آلتونی له سهرلق هه لوهری ، پیژی
 به لی بگری ههور، با رانی پایز بی وچان بگری
 له سهر باغچه ی کولی واسیس نه بی آخر چلی عمری
 بگرمینی ، ته پونم دا بکا بیکاته شهست ، هه رگیز
 نهوه سستی قولپی گریانی نهوه سستی : هه وره کای پاییز
 طبیعت زهردو ژا کاوه له حالی گیان که نشتایه ،
 زیشانه ی ما ته می پاییز له فرمیسکی در شتایه
 گ

دهرد وده رمانی

دهرد :

ههر مرو ٹیک له ژياندا توش چه ند دهرد و نه خوشی نه بی
 که نه بن به نه گه ری (مسبب) بی کاری وهه ژاری و بهر ته نکي
 خوی وکس وکاری، هه رگه لیکیش (قوم) توش گه لیک دهرد
 نه بی که نه بن به بهر به سستی پیشکوتن وسهر که وتنی . له بهر نه
 مه نه بی دهرده کاغان بزاین تا کو خومانیان لی یار یزین و نه گهر
 هاتو توشیان بوین بزاین چه تو نه خو لی یان رزگار بکه ین .

دهرد چه ند چه شنه ؟

هه مو دهرده کانی له ناو خومان بلاو بو ته وه نه کرین به دو

به شه وه :

- 1 : ده رده کانی ته بیاتی (طبیعی) . نهو دهردانه ن که مروف
 له ته بیات وه ریان نه گری وکار له له شی نه کن وه کو «هاله ، مایه
 سپری، هه مو چه شن تا ، ته گه هه ناسه ته نگه ، سیل ، رشانه وه» .
- 2 : ده رده کانی کومه لی (اجتماعی) ، که پایوان له جیگا وده
 وروپشت وکومه لی خویانه وه توشیان نه بی وکار له رهو شتی نه —



کهن وه کو « کوشتن ، دزی ، نه زانين ، يهك نه گرتن ، خهرافات ، درو ، خونه ناسين ، ناته بایي » به لام تانوكه مروثي مه ته مانه به دهرده نازانن وپوته يان (اهمیه) پی ناکن و به راستی ته مانهش دهردی کوشندن و آگر وپوش و نوتن که و تونه گیانی ته هم هه ژار و ره به نانه به لام نای بینین چونکه یه کیکیان که نه زانینه کویر و بی هوشی کردوون . و ته بی چاک بزانی کو وورجی (اهمیه) دهرده کاتی گه لی هه روه کوهی دهره کاتی ته بیاتی وایه چونکه کرده کاری ته ماینش هه روه کو کرده کاری دهرده کاتی ته بیاتی وایه ، و هه ندیک جار کومباخ تریشه بو ویران بون و ته براندنی گهل هه روه کو ته بیژم له خار دو وه :

دهرمان :

مه ته لی کوردیه « هه رده ردیک دهرمانی کی هه یه » به لام نازانم وه کو ته لین ته هم دهرمانه چین؟ آیا دهرمان خو یندن وزانین و شرتقه سلفاته یه یا خود نوشته و به یاخ و به ردی پیروز و پیوه خو یندنه وهن ؟

دهرمان چه ند چو شنه ؟

۱ : دهرمانی ته بیاتی یا خود دهرمانی به لاش و آسان . و ته هم

دهرمانه له هیچ جیگایهك زورنیه وه کو کوردستان ، جیگای شیرو پلنگان، وه کو هتاو و بای خاوبین ، یاری کردن و یا خود کار کردن و خوار دنیکی به هیز ته هم چوار شته دهرمانی هه مو ددر دیکی ته بیاتین و هه رچی . به کاریان بینین له هه مو دهردیك رزگار ته بی . ته ی کورد! سه یری چیا و کیوی ولاتت بکه و ته ماشای ره زو باخی کوردستان بکه چون خوا پری کردله دهرمانی به لاش، که روز هه لهات به رله هه مو جیگایهك سلاف (سلام) ته کاته شاخه به رزه کانت راسته و راست و به جی ی ناهیلی تا کو دواپی روز آوا ، بروانه چون خوا بایه کی خوش و پاک پیشکش جیگاتی کرده که هه مو په زیشکی دنیا ته لین « بای شاخی باندماده یه کی تیایه که پی ته لین اوزون هه رچی هه لی مژی دهرده نزدیک نابی » و بروانه چون ته بیات کانی آوی ساردوبی نه خوشی له سه ری شاخی بانندی کوردستان دهری هیناوه که ته هم جیگانه آو ته دا و هه مو ره نگه گیاو دار و ده رختی به بهر لی ی شین ته بی و هه مو چه شنه چوار پی یه کی تیای ته ژی که شیر و ماست ورون بو خوار دنی مه ته دن ، کوا بو خوا آو و خوار دنیکی مشه ی به تو داوه که گیانی خوی



پي به هيز بکديت تا کو هيچ دهر دونه خوشي کاري لي نه کن .
 وئهم شاخ وچيای بهرز و باسک و دولي قول ودهشت وزه وي پانت
 هه به تيايا بگه رييت ودهختي به تالي وياخود خه بات (سعي) له
 ايش وکاري خوت بکديت له ناو رهز وچهم وشاخت به سه بوکار
 هيناني هه موئه ندامي لهشت که بن به مه فرهق وپولا کو
 هيچ دهر دکاري لي نه کن .

2 : دهرماني پاريزگاري . نهو ده رمانهي مروف به کاري
 نه هيني بهري توش بوني دهر دوه کو : شرته ايداني مروثيکي
 ساغ تا کو خوريکه (آوله) نه يگري و آموزگاري لاويکي ژير
 وره وشت باش با که تيکه لاوي مروثي فليته (سه رسهري)
 نه بي نهوه کو توش دهر ديکي کومه لي بي هه روه کو دهر ده کاني
 ته بياتي خهسته خانه و په زيشک وده رمانيان هه به ، هه روه هاش
 دهر ده کاني کومه لي نه مانهي هه به که خهسته خانه يان مکتب
 وقوتايخانه به وپه زيشکيان ماموستا و خوینده واره و دهرمانيان
 زانين و خویندنه و چون دهر ده کاني ته بياتي چه ند زانستي هه به
 که ريگا و شويني ده رمان کردنيان پشامان نه دن وه کو

تشریح وفساجه وفيزيا وکيميا ، ديسان ده رده کاني کومه لي چه ند
 زانستي به هه به که نه م دهر دانه بومان ليک نه ده نه وه و فیرمان
 نه کن چون خومان لي يان پاريزين ورزگار بين که و ابو دهرماني
 هه مو دهر ديک هه ر خویندن وزانينه .

م . آ



شاعره كا نامه

شاعره كا نام هه تا ايستا بروانا كه له واته ي سپاس وستايش
 زياتريان بيستبي ، يه كيك به (توتي شڪر گوفتار) وئو وئير به
 (بلبلي شيرين كلام) ناوي لي ناون . ههر چه نده ئهم ناوونيشانه
 شيان له لاپهره ي چه پارچه كاغه ز و گوشه ي چه روزنامه يه كدا بونه
 نوسراوه به لام له ميشكي خويان وه ، ندي دهوروپشت وناسيا
 وياندا زور چاڪ جي گير بوه .

بهلي ؛ هه تا ايستابي ليكدانه وه هه مان كيشاون له مهشدا بيا
 نومان هه يه چونكه پياو له تاريخيدا جوان وناشيريني لاوهك يه كه ، به
 لام له مه وودوا ئه و دهوره روپشت كه به زهره د بوتري زير ، وبه سه ده
 ف بلري مرواري له مه و دوا روشناي زانين بهر چاومان روناك
 ئه كاته وه هه مه موشتي وه كو خوي ئه ينين وپويسته هه رشته به بي
 بهرزي و ترمي خوي ريز بگين وبه پي چاكي وخرابي ناوي لي بنين به بي
 بون نه اين نيرگس وبه نيرگس نه اين بي بون .

له پيش ئه وودا كه خوم بخه مه ئه و زريه (دريا) قوله وه وگه
 وههري يه كانه ي شاعره كا نامانتان بوله قور وزيخ جوي بگه مه وه ،
 له پيش ئه وودا به وورده بين سه يري درشت وورد ، آشكرا وشاررا
 ودي شعر دكانيا نتان بو بگم به لي له پيش ئه وودا خه رماني شعر تان
 بو به بابگم پوشتان بوله كا بيژيرم پويسته وينه ي گه وهه
 ري يه كانه ي ادبيات — شعر تان بو بگرم ، تا كو خوتان بيناسن
 ئه گهر ديتان .



شعر ! تهرجاني دله ، چي به دلابي ، ايشي و آزار ، ددر دوخه
 فهت ، هيو او نه و ميدي ، شين وشادي ، شيريني وتالي ، خوشه ويستن
 وقين ، گومان و باوهر ، ترس و بي باكي ، خراپي و چاكيان به واته ي
 ريك و پيك له شيوه يه كي دلگيرا بودهر ئه نات كده هه مو كهس
 له ده مي خويندانه وه يدا شيوه يه كي دلي خوي تيا ئه بيني .

شعر : چرايه كه تاريخي ريبي ژيانمان بوروشن ئه كاته وه ، يارمه
 تيمان ئه دات له دوزينه وه ي راستيدا .

شعر : جواني هه مو شتيكيان بودهر ئه نات : گيازان تينوي
 جواني و دليش برسي شيرينه نه ئه م تيري لي ئه خوات و نه ئه و تينوي تي

لی ئەشکی .

شعر : له آوزی داگیری بلبل ، له سروەدی سوزدی به بیان ، له تافە تافی
آوی سەر قەلبەز ، له فرە فری بالی بالنده ، له ورشە گیای ، له تریفە
مانگەشەو ، له آوا بونی روز و هه لهاتنی مانگ ، له جریودی ئەستیره
له شه پولى زریه ، له بریسکی بروسکه ، له گرمە هی هه ور ، له هاری
باران ، له دەنگی موزیقه معنایە کمان بودە ئەهینی کله هه مو
دلیکدا شارراو هه به لام ههشتاده ریان نه بریوه تا شعره که ئە
خونیدنه وه .

شعر : ژیا نه : بی دەنگ و سه نگ ، هاوار کردو قیژینه ر ، روو
خوش و مون ، چاوبه گریان ، دەم به پیکه نین ، پرله دلداری دیت
و ئەچی .

شعر : وه کوشیلی (Shelley) ئەلی : وینه به کی ژیا نه له راستی ازایه
وه وه رگیراوه ، آوینه به که ناشیرینی تیا جوان ئە بیری ٠٠٠٠ سەر
چاوه به که تا ابد جوانی و ژیری لی هه له ده قولی شعر په چه له روی
جوانیه کی شارراوه لائە دات .

شعر : له شهوانی لیک براندا فوو له کورە دی دلداری ئەکا ، له ر

یگە ی ژیا نندا چرای هیوا بو تی کو شه ران هه له ئەکات ، له گەل
چنگی آسینی گه ردون دەم به پیکه نین دەست بازی ئەکا ، له گەل
شنه ی وهشت گامه به پرچی نازداران ئەکا ، له بهر چاوی بی هیوایان
ژین شیرین ئەکا ته وه ، له گەل زردی زنجیری گیروده ییدا ئە چیتە
گویی به ندیا نه وه ، له خەوی بی هوشی رایان ئە چله کینی ، له ژیر به یاغی
آزادیدا به سه ر زریه ی خوینی گوژراوان و جوانه مه رگاند ادیت
له سوزە ی به بیان ناسکتره ، له گەل نالینی دل توینه و دی داماو ات
دیتە گوی گەلی له ده نگی موزیقی داگیرتره ، له مه یدانێ شه را
تالی مه رگ ئە گوری به شیرینی له زاری شه ر کاراندا ، له دلی مندا
لاندا آره زوی آزادی وولات په رستی گه شه پی ئەکا .

شعر : ترجمه ی نگای آسکیکی سل ئەکات ، معنای خویندنی هه
لیکی گه ردن آزاد لیک ئەدا ته وه ، هه میشه ئەفری له آسانی گیانا نندا
پاک و ناوین ، پیروزو به رزه سپاس وشتایشی ریا ، جنیو و توانجی
دروی ئەوه نندی آسمان وریسمان لی دوره .

شعر : به خوینی دل و فرمیسکی چاوه ئەنوسری بویه هه مو
شاردویه کی دل و بینویکی چاوی تیا به .



شعر : امانه به وگهلی له مانه به رزتر .

شعر : وه کوئه لین (وتنیکي وه زنداری قافیه داره) به لام ئه
بی بزاین کدواته لهش ومعنا گیانیه تی، لهواته ی ریک و پیک ومعنای
به رزو بلند شعر په یدائه بی . له پاش ئه مه ی که زانیتان شعر چیه ره
نگه هه موتان بقیژینن به سه رما بلین : کوابو وه کوتوئه لیت
کورد شعری نیه ؟

بهلی ! هه موتان به توره یی به وه ئه م پرسیاره ملی ئه کن چونکه
له هه موئه وتوماره شعرا نه دا که دیواته شتیکتان نه دیوه وه کو
من وتم وانی .

چاودری ئه وه مه بن من ودرامتان (جواب) بده مه وه خوتان
شعری کوردی بخویننه وه و بزاین چون له گهل ئه و وینه ی شعردی
بوم گرتن ئه گهرله :

(وتنیکي وزنداری قافیه دار) زیاترتان دی بلین هه یه تی ، ئه گینا
ایوهش له گهل من بلین کورد شعر یکی وای نیه که له (ادبیاتی عالم) دا
شوینی بگری یا شایانی گرتنی بی ؛ ناایم هه ر شعر مان نیه له به راهی
سوین هه ندیکمان هه یه به لام وه ک گوله ئه ستیره به شهوی تاریک

به آگر ئه زاری یعنی ناتوانین له به رچاوی دوست و دوژمن
خومانی پیوده هه لکشین . که وتم شعر مان نیه یعنی شاعر مان نیه :
مجوی ، سالم ، کوردی ، نالی ، ناری ، زیودر ، حمیدی و ستار کین ؟
به لی پیویسته پیتان بلیم ئه مانه کین وچین : ئه گهر شاعر نه بن
به لام ئه بی له سه رم راودستن تاله هه ایکی تر دایه که به که باسیاتان
بو بکه م و بوتانیا بکیشم . چاوه روانی ئه وه مه بن که بیان خه مه ته
رازوی چه رمینه وه چونکه شاعران ئه کیشین به شعره کانیا ،
شعر کانیا له گهل ئه و وینه ی شعردی که گیراوه ریک ئه کوی یانا ؟
له گهل هه موی یا له گهل هه ندیکي ؟ که ورامی ئه م پرسیارانه مان
دایه وه یعنی شعره که یان کیشاوه ئه گهرحه زئه که ی بی خویان
کیشاوه چونکه ایه له هه مو کسی « به ری بیر ، کرددودی ددات و
وته ی ده میان گهره که » .

زوری شاعره کانمان ئه گهر له به ر ایوه نه لیم هه مویان دلداریکي
خوپه رست و بی باکن وه کو به کیکیان ئه لی :
من و یارم له کونجی دابنیشین
چه با کم عالی ژیروزه به ربی !



به زور و به خوايش نه گرين و نه قيزين له باسى چاوي كال
وليوى آل ورووي روژي و پرچى شهوي و بالاي سه رووى به وولا
چيکه نازانن ، به لام کاشکي نه مه شيان چاک بزانيايه .

من له گهل (اسيرى) ناليم :

« ترکي اشعاري عشق بازي که گهر زه وقت هه يه »

چونکه لای من ؛ شیرینی دلبه ران ، له نجه ولاری یاران جوانی به

به لام به شیک یه تی هه موی نیه .

له هه مو ژيانیکدا به تايبه تی له ژيانی شاخی ايمه دا گه لی جوانی
تره هه يه که پيوست بوهر له زوده ووه کوردی پی زانینی شاعره کانهانی
بهینايه جوش .

توخواپيم بلی . — کي هه يه ؟ له نیوه شهويکي کوردستاندا ،
له زدرده پهریکیدا ، له به ره به يانیکيا ، له روژ آوايه کيدا سه يري
کيوو کژبکا ، له هاوینیکا سه يري گوشه ن ، له به هاردا بروانته
تارای سه ووزو سوري ددرودده شت ، له پازیکدا گوي له ورشه ي
رده شه باوخرده ي گه لا ريزان بگري ، له زستانیکدا گرمه ي هه ور
ایزمه ي باران و بریسکدی بروسکدی گوي لی بی وپاوپي بکوی

شاعريش نه بی نابی به شاعر ؟ ؟ ؟

له ولاتی هه ژاراندا ، له نیو خوینی رژاوی جواناندا ، به سه ر

میشکي پژاوی منالاندا چه کدرریک هه يه گویی نه کریته وه ، چه لا

لیک هه يه زبانی نه پژي ؟ ؟

آزاري قه فه ز بلبل نه هینيته هاوار ، شیر نه هینيته گریان ، شیت

نه خته لیک دانه وه بوایمهي کردوته به رد ؟ ؟ ؟

ینینی هه زاران ژنی سک سوتاو ، مندالی بی باوان و به ندی بی

تاوان وچاوپي که وتنی نه وه هه مو شیوه دلگیر وگریه نه رانه تا کدی

ابدلی شاعره کانهاندا هه ریادي اسکندرو آوي بقا ، تختی کدی و

جامی جه م و به ختی ضحاک زندو نه کاته وه ؟ ؟ تا که ي له ماهی کنعان

وعزیزی مصر وازناهیدين ؟

* * *

ودره شعر یکی دلداري شاعره کانهان بخوینه ره وه — که نه مه

به شی هره زوري خه رمانی شعریانه نه گیر شیوه ي ژنیکت هاته

یادوه پیم بلی چه ژنیکه ، چینی ؟ هندي ؟ افغانی یه ؟ نازانم هه رچی

بی ژنیکی کورد نیه ، به لی ناهه قیان نیه ژتی کوردیان نه دیود ،



نه یان دیوه (به هی) مهر بدوشی (شیرین) مه شکه بژه نی (گلناز)
 به شه دهی لاریه وه گوزده له سه رشان له کانی بیته وه ، (رده عنا) گوله وه
 پنی بکا ، (نازادار) شل ومل له ری ی رده ز بگریته بهر ؟ نه یان دیوه .
 بابسه ته فرهی خومان بدهین باراست بروین ته گارچی بوخوشان
 خرابی ، با اوله دنگا بکو تین ، پی به جهرگی خوماندا بین و بلین :
 شاعره کاتمان دزن ، لاسایی کرده و دت : دزن به لام تو یکل
 ته دزن و ناوه روک بهر ته دهن ، لاسایی کرده و دت به لام ری یان
 لی ون نه بی ، دوش دائه مینن .

شاعران آویزه هی ژبانی کومه لن ، پیش ره ویانن له ژباندای به لام
 نه مانه ای ایه آویکی لیلن تارمایی بیگانه یان تیا دیاره ، قردن له دوما
 نه وه نه رون ، له عصری 20 هه می شارستانیه تی دا لاسایی شاعرانی
 فارسی جهوت ، ههشت عصر له مه و بهر ته که نه وه نازانن ته و ان
 شاعری زه مانیک و زمانیک و نه مان شاعری زه مانیک و زمانیک ترن
 به لی باشه لاسایی سعیدی و حافظ شیرازی بکه نه وه به لام داخه کم
 نیان گه نی ته وان سوران و نه مان پیاده .

له بابته وینه گرتنی ژبانه وه ته توانم بایم که گورانی بیژه

نه خوینده واره کاتمان به لی له شاعره به ناوبانگه (بلاغت آرا) کن
 له پیشترن . به لی ته ولادی به یه ی (کاونجه ری ری ...) (خله ی ری یوار)
 و داناوه گه لی له پیشتره - لای من - له وشاعردی که ته لی !
 ته دی جلاو ددری حسنی جلا و کش به ته ماشا

سه ر رشته ای دین بی مددی تونیه حاشا

ویا ته لی :

به محضی تجر به جانا ته که ددستم به باخه لتا :

له بندای بیره قوربان ته گهر نه ی بویدی بیصاء

چونکه ته ویات سهیری ده وروپشتی خوی کردوه ،
 روانیویه ته دلی خوی چی یینی بی به چه ند واته یه کی ساددریکی
 خستوه بی ته رک و آزار ، به لام نه مانی تر ویستویانه شعر دانین ،
 ویستویانه دیوانه که یان چه قافیه یه کی کدم نه بی ، ویستویانه
 بتی دروست کن بو بت په رستان تا کونرخه هه مو بتیکی پی بشکینن
 به نه فامی ، ویستویانه واته رییز بکن که سی تی نه گات ، شعر بلین .
 معنای لهسکی خویاندا بمینته وه .

ودره پیشه وه باچه ند شعر ی بخوینینه وه ، چاوله و دوش پیوشه
 کدشعره کانیان بیگانه له ایته زورتر به شی پیوده چه چونکه واته ی ته وانی



له ايمه زور تر تيا به وله شيوه ي ايمه زياتر له هي تهوان ته چي، بلي ته ورو
 ژه ته م چه شنه شعره باوي بوه له دواي ته ودي له قاموساه معنای هه
 موواته بيگاننه کن ددر ته هيني. ته گه رزباني بيگاننه ت زاني خو ته گه
 ر نهشت زاني واهيچ. پم بلي له دواي تي گه يشتن چي تي گه يشتي؟ ...
 هيچ ! به لي له هيچ هه رهيچ تي ته گه يت . انچا پم بلي له وده وده شدا
 وداك به كار هيناني واتهي بيگاننه باوي بوه وتني شعري بي معناش
 باوي بوه ؟

بوکه به بارانه يه که رازينر اوه ته وده گياني نيه مردوه .

جاري ته وده هيچ کله شعره کا ناماندا ليک دانه وده مست نا کوي
 ته گه ريش بي ليکدانه وده يه کي منطقي نيه زور تر له هي مندا ليکي ساوا
 ته چي که گوي ناداته خه مي را بواردن و آزارو ته رکي ژيان و مردن،
 ليک دانه وده يه که هيچي به سدر هيچ وده نيه له شار راواني ژين و مه
 رگ و گيان و مان چه نه نيه کمان بودهر ناخن .

به پيچه وانه ي ته مه پيوست بوشعري شاعراني کيو و که ژوپيا
 ونه ودي گواشه ن و گولزار و گه وره بواني ناوددر دوخه فته پر
 بوايه له بيري فه لسه في به رز به رز .

به لي ته گه ر راست بوايه که به د به ختي ددستي کي زوري هه ياله هه
 لکيرساندنن بديسه ي زيره کيدا ، ولافاوي فرميسک به ري ايکدانه
 وه به رلا ته کا : پيوست بوشاعره کا نامان (بازي آستاني ژيان ، هه
 نگي شيريني مژي گولان ، و ددرخه ري رازي دلان بونايه) .

به لي ته وانه ي وتم راسته وشاعره کانيشان ردنگه ژدنگي
 کوني باريان بدا ته گه ر خويان بخه نه پوته ي ژيانه وده جلا و بو ته سه ي
 ايکدانه وده يان شل بکن ددست له کلي سيهرخ و گوي سواناي
 شاري جابا قبا بکه نه وده .



لیریت نرجهم

له گو لزارا له سەر چاوهی به هارا
 له چیمه ندا له بن سایه ی چنارا
 له گولشه ندا له گهل ناله ی هوزارا
 فه راموشم نه کای من گیره وده ی توم

له سه رجیگا له گهل سوزه ی به یانا
 له وه ختی کرد نه وده ی زاری گولانا
 له گهل آوازی : دل گیری نه یانا
 فه راموشم نه کای من

به ایواره ، له ناو به زمی نگاران
 له مه ستیدا و دکو باده گوساران
 به شه و : ساتی پهریشانی هه ژاران
 فه راموشم نه کای من گیره وده ی توم

له گهل پرشنگی زیوینی « کچی شه ز »
 به بی نالینی قومری وقاسه په ی که و
 له وه ختی کدا که چاوانت چوه خه و
 « فه راموشم نه کای من گیره وده ی توم »

له هاویندا ! له بهر قرچه ی هه تاوا
 له بن سایه ی گولی هه رمی گولاوا
 له ههل هینانی دوچاوی نووا
 « فه راموشم نه کای من گیره وده ی توم »

له پایزدا ! له گهل مهرگی گولانا
 له مونی روی گهش ، و پهستی دلانا
 له گهل باردش له تهك له رزه ی چلانا
 « فه راموشم نه کای من گیره وده ی توم »

له خوشیدا له گهل خه ندی ده مانا
 له به زم و رده زم و که یفی گوی چه مانا



طالار تەمەك نەكەرا

ئەي مەنك مەن وتوھەردو ھاودەر دین
 ھەردو گرفتار بەك آھى سەردین
 توویل ورنەنگ زدرد بە آسمانەوہ
 مەنیش دەربەدەر بەشارانەوہ
 دەخیلتە ئەي مەنگ قەبلى دلداران
 دەرمانى دەردى دلى بياران
 شەويكە وئەم شەوبگەرە فریام
 بى یار وھاودەم عاجزوتە نیام
 دلزار و بىزار خەیلی خەمگینم
 گىرەودى داوى یارى شیرینم
 دلبنەندى عەشقى ئەو بەلەك چاودم
 شیت وشە یدای ئەو ئەگرىجە نەودم
 لەوساود ئەوم کەوتوتە خیال
 گریانە پىشەم بومە کوی زوشل



لەشادیدا لەخەوتوی زەمانا
 «فەرەموشم نەکەي مەن گىرەودەي توم»

لەگریانا لەگەل فرەمیسکی چاوا
 لەھاوارا لەتەك دەنگی سواوا
 لەشیوہندا لەگەل جەرگی براوا
 «فەرەموشم نەکەي مەن گىرەودەي توم»

لەگەنجیدا لەسەر تافی جوانی
 کەگەردون رانە گیانە توشوانی
 کەوختی لی ئەدەي لافی جوانی
 «فەرەموشم نەکەي مەن گىرەودەي توم»

ئەي مانگ توشعاي عهشقي پيروزي
 تونه شئه به خشي دلي به سوزي
 قهسه مت زدم به عهشق وجواني
 به نه سيده كهي بهري به ياني
 به سه ر هاتي خوت بومن بيان كه
 دهردي گرام نه ختي آسان كه
 دو چاري چي بوي وا په شيواوي
 له بهر چي دايم مات و داماي ؟
 پيم بلي توخوا چه ند جه وانت دي
 چه ند جوتاه ياري دهست له ملانت دي ؟
 چه ند كوري به زمي عاشقانت دي
 چه ند تهخت و بهخت و خان و مانت دي ؟
 چه ند قههره مان و چه ند سلطانت دي
 چه ند قوم و ملت چه ند شارانت دي
 چه ند شهر و شوري بي ته مانت دي
 چه ند بي كه ساني پهريشانت دي
 ف . ب

پاريزگاري جاو

چاو : ئەنداميكی زور به ترخی له شه ، به هوی چاوه وه هه مو
 شتيك ئەيينين و ئەزانين كەئەوشته گوره يه يابچوكه ، جوانه يا
 ناشيرينه ، دوره يانزيكه ، رنگداره يان رهنگه .
 چاو : له هه مو ئەندامه كاني لهش خوشه ويستره له گيل ئەمه
 شداله هه مويان ناسك تره ، و زور تر پهريشان و پهك كوته ئەبي ،
 له بهر ئەوه ئەيينين كەله جيگه يه كي زور سهخت دادامه زراوه وله هه
 مولايه كوه ئەپاريزري به پيلوو به برزان و به برو . ايستا كه زانين ان
 چاو ئەوه نده خوشه و يسته و ئەوه نده بايه خي هه يه پيوسته له سه ر
 مان به هه مو جور يك هه ول بدين بو پاراستني .
 له ناو هه مو ئەوه خوشه به سه زمانه لي قه و ماوانه ي چاومان پي
 ئەكهوي زياتر به زه يمان به كويره كانياندا ديت چونكه ئەيان بينين
 كدم و زور ناتوانن به سه ر زه ميندا بسورينه وه وهه ول بدهن بو
 رزگار بو نيان له و به لا گوره يه ، ناتوانن ددست بدنه ايشيك
 و خويان به خيو بكن ، له بهر ئەوه ئەيينين كە زور يان ددست له م
 وله و پان ئەكه وه بو ئەوه ي له برسانا نه مرن ، ناتوانن تيره ماشاي



شيوه جوان جوانه کانی سه رزه مين بکن ههروه ک به ندى يه ک وانه له ژور يکى تاريخدا ، به لکه ههروه کومر دووانه له گور يکى فراواندا هه مويه کى له وان مردنى خوى به آوات نه خوازى

انجاله بهر نه وهى کدوامان به سه ر نه يه ت پيوسته له سه ره مو يه کى له ايه هه تا بتوانى پاريزگارى چاوى بکا بوئه وهى به شادى بژى هه تامردن . بوئه مهش پيوسته په يره وى نه مواتانهى خواره وه بکه ين . چاوى مندالى ساوا پاريزگار يه کى زورى پيوسته ، له پيش هه مو شتيکدا کله دايک بوئه بى هه ردو چاوى به «تواودى ترشى بور يک» () بشوررى ، که نوستروى به پارچه يه ک

برنجوکى پالک داپوشرى بوئه وهى که ميس ومه گه ز به سه ر چاوي يه وه نه نيشينه وه وتوش چاوايشه نه بى ، له هاو يندا بوهر چى جى يه ک برون نه بينين که زور مندال توشى چاوايشه بون وريپوق به چاوياندا هاتوته خواره وه ، به هه زاران ميس له چاويانه وه وورو کوه . نه ميسانه ته نها ئه وريپوق وآوه پيسه ناخون که له چاوى نه ومندالانه دايه ، نه ختيکيش له وپيسانى يه به قاچيانه وه نه نوبى وه چن به سه ر چاوى مندالىکى ساغه وه نه نيشنه وه وه وريپوق وپيسانى يه



نه کويته چاوى منداله ساغه کاشه وه ، نه ویش به م چه شنه توشى چاويشه نه بى ، به مره نگه له مه وه بوئه وه ، له وه وه بويه کى تر ژور چاوايشه يه به کتوپرى به بونهى ميسه وه بلاوئه بيته وه وهه زاران

دندال شهو به چاوايشه وه نه نلينه وه ووخه ويان لى نا کوى .

پيوسته ژورى خويندانه وه به چاوشنيک ريک بخرى کدروناکى

له هه مويگه يه کى نه و ژور ددا وه کويه ک بلاو بيته وه نه ک به شيکى زوررو ناک و نه و تيرى تاريخ بى ، و نه بى کورسى دانيشتن زور به رزنه بى و نه وى له سه رى دانه نيشى قاچى بگاته سه ر زدوى ، و نه وميزدى کله سه رى نه خوينريته وه به جور يک بى نه گهر نه و کسه راست دانيشت وده ستى کرد به خويندانه وه ، نه وشتهى که نهى خوينيته وه پى يه ک له چاوى دوور بى ، نه وشتانهى که بو مندالان نه نوسرى پيوسته به تپسى زلزل بنوسرى ، و نه و مندالانهى تازدله نه خوشى آرله وسور يژد وگرانه تى رزگار بون نه بى نه هيلرى بچن بوقونابخانه وله ماله وه دوسى حه فنه دايان بنين چونکه نه م نه خوشيانه چاوبى هيز وکزه که ت ،

زور کد سه ره يه واراها تون کشتيک کوته چاويانه وه به دد ت

ویا به دسه سړیکې پاس چاویان ههله گولوفن و نه مهش زور جار نه
 بی به بونهی نه خوشی چا و چونک د دست پاک و پیسی پی نه گیری،
 و دسه سړیش بیجکه له چاوسرین زور شتی تری پی نه کری له بهر نه وه
 پرده و میکرو بانه کد چا و توشی آزار و آو کردن نه کن ، هه رله
 که له گیشتنه جا و ایترسور نه پی و د دست نه کا به آو کردن و له پاش نه
 ختیک ریپوق نه کا و نه و ریپوقه له قنچکی چا و اگردنه بیته و به جوری
 له به باندا نه و کسه ناتوانی چاوی هال بینی ، له بهر نه وه پاریزگاری
 چا و زور پیویسته له سړینی باددسا سړیک که بوشتی تیش به کار
 بهینری ، به لام کد چکی تو زویا پیسانی کد و ته نا و چا و دوه پیویسته چوار
 پنج دلوپ « تو او هی ترشی بوریك » ی تی بگری که نه و پیسیه لایا
 و نه گه رنه مهش هه نه سورا نه ختی آوی پالا و تی پاک تی بگری
 و به دسه سړیکې (بو چا و) سړری ووشک بگری ته وه .
 له لایه کد تره و نه کار به کی به سه ری قوتین به به ره ه تا و دا بروا
 چاوی توشی آزار نه پی ، له بار نه وه پیویسته کد چا و مان له تیشکی روژ
 پاریزین و نه هیلین کاری لی بکا و بو نه مهش هه ندی کلاوی قراغدار
 (شاپقه) هه یه کد بی بهر نه کا بو چا و و نه هیلی روژ کاری تی بکا ، به



لام سه رو پیچی لای ایسه هیچیان زور و کد له تیشکی روژ شتیک
 ناگیر نه وه کد نه مهش به کیکه له بونه گه ورد کانی بلا و بونه و دی
 چا و ایشه .

جگه ره کیشان و خوار د نه وهش زور آزاری چا و نه ددن زور جار
 نه وانه تان دیوه که نه خونه وه چاویان سور نه پی ، و جگاره کیشه کازیش
 چون چاویان زهرد نه پی .

به کورتی نه وانه ی که توتن و کحول به کار نه هینن چاویان زور
 کز نه پی . بو پاریزگاری چا و له نه خوشی و ماندو بون سه ررای نه وانه
 له سه ره وه بیژران نه پی په ی ره وی نه مش تانه ی خواره و د ش بگری :
 1 . پاریزگاری به کی زور پیویسته له ورد بونه و دله شتی ورد وه کد
 ایشی دهرزی و درومان له تاریکیدا یاله شوینیکدا کد زور رونا که نه پی
 2 . له دهمی خویندنه و ددا به رام بهر به رونا کی (چراویا له
 کتربک) دانیشن بو چا و خرا په له هه موچا کتر نه وه به رونا که کله شته
 و دله و شته بدا کد نه یخوینیتدود نه که له پیشه وه ، هه تا کو هیچ سی بهر
 له سه رنه و شته نه مینی .

3 . له وه ختی خویندنه وه یا ایشدانه پی جار جار چا و و چان بدا

بوئمه شياچاوبقوجينرى چوار پينج ثانيه وياله په نجاره كان له وه
نيگاي جيگاي دورويادار ودرهختي جوان جوان بگري .

4 . پيوسته سا بون ولفكه وئوشتانه ي به كيكي تر به كاري نه
هيني كه بي تر خوي پي نه شو اوچونكه : وني نه وشتانه ره ننگا توشي
چاوايشه بوبي وياميكروبي چاوايشه ي له چاودا بيى ، له و دوه نه و يش
توشي بي .

5 . نابي سار تاش هيچ شتى به كار بهيني له پيلوي چاوي نه واندا
كه نه چنه لاي چو نكه نه بي به بونه ي بلاوكر دنه وه ي چاوايشه و ترا كوما
(نه م ره و شته ناشيرينه لاي خومان زوره ته ماشاي دوكانى هر سه
رناشي بگين وه كو ته مخانه ده دوا نزه يه كي تيا دريژ بوه وه مو نه يانه
وي نه وسهر تاشه به مو كيش موي جاويان ده ركيشي)

6 . دوكل آزاري چاوزور نه دا ، نه گه راه سه رته نور ويانه و
جيگه يه ي كه آ گري تيا هر يته وه بور يه يه كه نه بي نه و ماله پر نه بي له دو كه
ليكي آزار دهر و نه گه ر نه م روژي دوسى جار له ماليكدا بيى چاوي هه
مويه كي له وخيزانه توشي آزار نه بي نه م ش شتي كي زور آسانه به در او يكي
زور كه م نه توانري له هه مو خانو نيه كدادوكل كيشيك دورست

بگري بورويشتنى دوكل بهم چه شنه چاوي نه و خيزانه هه مو له
آزاري دوكل رزگاري نه بي .

نه مانه ي له سه ر دوه بيژ راهي چيان له وانه نيه كه كس آزار بداوي
تاقه تي بگا ، له بهر نه وه هه مو يه كي له ايمه به آساني نه تواني پاريزگاري
نه وجو ته دور ره بكاو نه هيلي آزاري بگا ، بهوچه شنه به شادي وخوشيمه
ودرا بويري .

(ودرگير او ه) ع . ع .



که متی هه ورامانه

د بزمی ریبواریان

کومه له شاخیک سه سخت و گهردن کهش : آسمانی شینی گرتوته باوهش
 سرپوشی لوتکهی بفری زورسپی : به دارستان رهش ناودولی کپی
 جوگهی آوه کان تیایا قه تیس ماو : هه ره هرون نا کن بیچی شاخ ته واو
 هه هه وهاردهی کف ، چ رینی چم : بوته نیای شوه لای لایه ی خهم
 توله ری ی باریک ، توناوتوون پشکن : ریوار هه خاته هه ندیشه ی بی بن
 ناو ریگاته ق تق ، لاری بهردی زل : که هیشتا گردون پی زی نده اتل
 گاسره ، ژوره ، گاسره ، خواره : تالی وشیرینی دنیای ریواره

ریبوی ناو باغ

پیش هوهی بگی ، باواتی دی : هه کشیته ناو باغ توله ماری ری
 شنهی سیبه ری داری گوین و توو : هه سری علامتی ریواری ماندو
 تهسکینی ریگای باخه و باخی ویل : (ماندونه بی به) لهم کیل بو هه وکیل
 — سلام علیک ! مامه ی بن دار گوین : سلامی ماندو له پیری بی هیز
 مرحبانه رچاوه چکه ی کا کول قیت : سموره ی سه دارر وله ی زرنگ وزیت

هه روی . هه ره روی . . . ته لانه و ته لان : اینجا هه گه یته بهرده می مالان

دی

کلام بهر به روچکه ی زور باصفا یه : چه شنی دلی شاد دی یه ، آوایه
 خذری به گزارده لاسای دره ختا : آرامی بوکه له کوشی باختا
 خذری اهالیش زوری دونوم : هه ندی قنچ وقیت ، هه ندی لاروکوم
 یه که له سه ریه کتر ، به ره ولوتکه ی کیو : بو آسمان نه چن ردک پی پیماکه ی دیو
 له دیدا کام جیت گوره ، به رچاوه کوهت : یا خانه قایه ، یا بنای مز گروت

ژ بزمی دیوانه

که گه یشتیته بهرده رگای گه و ره : هر خزمه تکاره ولیت هه دا ددوره
 ریت پیشان هه ددن تا کو دیواخان : ایتردیوازه و مرحبای میوان
 دهسته ی خزمه تکار فیشه کدان له هل : به چه فته و هه شکی سه روته پارزل
 دهست له سار خه نجر چاوه ری ی فرمان : چه بوسه برین چه بونان دانان
 هه چ که سی تازه بیته دیواخان : کرونوشی هه کات به ساردانوان
 گه رمه دیوانی شهوی به گزارده : تیکهل و پیکهل بابته و ماده

ملای ری دیوانه

له ژیره یزه را ملای نوشتاوه : ریشی بوسه رسنگ پرش و بلاوه
 قیافهت په رپوت وهک کتییی کون : زمانی شیرین سه ر وچاوی موون
 بازی روحی چهش به شعر و ادب : به لام شیودی زوی عجم و عرب
 بومیوان بی مایری تسلی : له کوری شهوا : ملایه و ملا



تو و ملا و شعر و فقه و فلسفه و اسلام : گوی را گرتنی تا و تاوی عوام
به بی زیاد و کوم ، دینیته پیش چاو : سه زنجی حافظ له نامه ی نوسراو
که دیوان چول بوچو بته ناو جیگا : دست نه که بته مل خه وی باش ریگا

بیان

« الله ابر » . ملا بانگانه : تاریک و لیلی بهری به یانه
مانگی به جی ماوله سه فری شهو : زدرده له ترسی قاسپه قاسپی کهو
سه سیره ی مغرب و هک قطره ی امل : کز کز نه تیکیته ناو به فری سه رکهل
له ری ی نه و به بری شاخ ددنگی زه ننگ دی : له شوینی را و که رته قه ی تفنگ دی
وابه ته واری دنیا رونا که : هر حسنی روتنه اشیا ایستا که
له درخت نه دا شنه یی بای سحر : جرم و جولیه تی چاشنی سه و دای سه ر
له سه رجو گهی آش فاز و مراوی : چاودری یی روژن هه لبینی چاوی
به لام تا خولکی نه کاچیشه نگاو : نایه ته ناودی پرشنگی هه تاو

مزکروت

بنچینه یی مزگروت نیشوتو ناوچهم : رو به ره و قبا ، پشت له جهنم
مزگروتی و هختی چیسته نگاوی چول : وهک ردو که فی بی ده نگی به کول
سره چناری لق و پوپ دریژ : سیب ره که بوخهری به رده نریژ
جار جار امامی ته نیای گوشه یی حوز : سه رسنگ ماچ نه کات ؛ ریشی رده نوز
که سیک بانگ نه دات نه شله قینی گوم : امام هه لدهستی دار به دست پشت کوم
تاته را نه بی « الله اکبر » : په ننگ نه خوا ته وه لافاوی نویژ کر
نویژ به تال نه بی جمادت بلاو : چه ندپیریک نه بن به خاتمه یی لافاو
سوچیک گوم نه کن به رازی جوانی : آخ به باه ددن بود نیای فانی

فانی زمانه

سه رچاوه یی آویک که له کیک له سه ر : ژ نیک تی نه چی ، ژ نیک دیته ددر
نه مهش له دیدا کانی ژنانه : قبا یی دلدار یی هرزه کارانه
ایواران پول پول لایو کا کول لوول : سه ردری نه گرن سه رگرم و عجول
هه رچه ندهاره یی دی هه یی سه یی جوا نیک : له هیلانه یی ده م نه فری آمانیک

ژنه

ژنی هه ورامان سه رتا بای خشل : مه لبه ندی بونی میخک و سمل
تابلی ته ربوش ، آل و و آلالجل : به ژن و بالاجوان ، بدن نه نرم و شل
نیو نیگای خه نده یی سه سیره یی امل : نغمه یی گو فتو گو یی وه ک جریوه یی مال
ژینی ! به هاری عشق و جوانی : جلوه گای حسنی ری یی باخ و کانی

گورانی

عشقی ایواری یی سه ردری یی کانی : به رته داته چه م کلپه یی گورانی
روژ آوا نه بی چه م تاریک دایرت : ده نگی « کنالیل » هه ردوایی نایه ت
مانگ هه لدی به ترینه یی شاخ نه بی که یل : هیشتا هه رگرما ناله یی « کنالیل »
« سیاچه مانه . . سیاچه مانه . . . » : آه و ناله یی عشق نشئه یی ژیا نه
« سیاچه مانه . . . سیاچه مانه . . . » : به هه شتی عشقه نه م هه ورامان
نه و نه دی دار و به ردی هه ورامان : شاباش له ژنی به ژن و بالاجوان
« سیاچه مانه . . . سیاچه مانه . . . » : هه ورامان جیگهی « سیاچه مانه »



شهرمه

باس له خويهك ته كه م كه زورمان هه مانه ؛ ته مهش زور بي
 كه لك و خراپه چونكه به هوى ته وه وه له گياني گه نجيتى بي
 بهر ته بين ، گياني گه نجيكيش ته بي هه ميشه گهش وروناك
 بي ، ههروه كو گول : كپى به يانه ، جوانى به هارانه ، سه ر
 چاودى بون خوشى به هه رودها گه نجيش هيواي به رزى وسه
 ر كوتنه .

گولى گياني گه نجيك به ره نگارى هه ندى دهر دده ، ته
 وهش زه ردى ته كا ، لاوازي ته كاله ته نجاما ته ي ودرينى . به
 كى له و دهر دانه شهرمه زاريه ، تهوش شهرمه زاري بهى كه هه مومان
 هه مانه هه ره له در شتانه وه نا وردمان ، هه ره شه رمه زاريه كه
 ته بي به هوى وه رينى گولى گياني گه نج ؛ هيو له سه وزي
 ته وگوله دايه ، نيوه روله سپيه كه يدايه ، وا گرى خوشه
 ويستن له سوريه كه يدايه ، انجا به بونهى ، ته وهى كه ته م خووه
 زور بلاوه له ناوماندا به تايبه تي له ناو مندالدا ته وا هه ندى
 باس وكرده وهى شهر منتان بوئه كه م نا كو بزانيه چه جووه

كار يكمان تي ته كا :-

شه رمن هه ره له خويبا به خوى كدم باوه ره ، له بهر ته وه
 به سه ر به ستي ناجوليتنه وه وابه ته نجامي چه كرده وه به كيدا
 سه ر نا كه وي چونكه ته گهر قسه بهك بكات وائه زاني كه
 هيچ وپوچه له بهر ته وه ته بينن خوى لى لانه دا وياخود ته ودى
 ته وئه به وي بيليت ته گهر شتيكى زانراو بو سور ته بيتنه وه
 وعهره ق خورخور به ناو چاوانيا ديتنه خواره وه وهه ره هول ادا
 بوئه ودى كه بيبريتته وه به لام نازاني چون ؟



زمانى وه كو لال تيكال وپيكال ته بي اه بهر ته وه ته نجاميكي
 زور ناشيرين پيشان ته دا ! ته مه هه موى له شهرما . ته گهر
 ويستى شتيك بكري وائه زاني كه ته ركيكى زور گراني به
 سه رده وه به لهم ريود بو ته ورى ولهم كولانه وه بو ته و كولان ته
 سوريتته وه ، له بهر ته م دوكان وئه و دوكانا ديت وئه چى به بي
 ته ودى بچيته هيچ كاميانه وه ، ته مه هه مو له شهرما . هه روا ته
 مينى هه تا گيژ ته بي انجا ته وه وخته مل دريژ ته كا به ره
 ومال ، به لام ته وشته كه بوى ها تبوئه گهر زور پيويست بو

پی به چه رگی خویدا ئەنی آزایی ئە داتە خوئی وناچار ئە چیتە
 دوکانیکهوه بو کرینی ئەو شتەیی که پیویستە ، داوای ئە کا
 له زاوه ن دوکانه که به لام به چه ده نگی ؟ به ده نگیک
 که هه رخوی گوی ی لی یه تی وهه ره له گهل زاوه ن دوکان ئەو
 شتەیی دایه ایتر ته ماشای چا کیتی و به رزی نرخی نا کا هه ره خوا
 خوایه تی زو رز گاری بی وده رچی ، و که ده ریش چو لای وایه
 که لیککی زور سه ختی گرتوه . ئەهه هه موی له شه رما . ئە گهر
 له ریگه توشی هاوری یه کی خوئی هات جاری هه تا ئە توانی
 هه ول ئەدا بوخو لی شار دانه وهی — هه ره وهه کو خوشار
 دنه ودی دز له زاوه ن مال — و ئە گهر هه ره نه یه توانی
 خوئی نیشان نه دا ئەو و دخته ناچار دیته به رده می رائه وه
 سستی بی روژ باش لی کردنی ، بی ده نگ و سه نگ هه رود کو بت .
 و ئە گهر ها تو ده سستی به رز کرده وه بو روژ باش لی کردن له شه رما
 واسه ری لی تیک ئە بی هیشتا هاو ریکه ی ماوه یه کی زوری لی دوره
 که ئەم روژ باشی لی ئەکا ، له ودای ئەوه له به رده میا ده ست ئەکا به ده ست
 کوفتنی خوئی وقسه ی له گهل ئەکا به سه ره شوری وشه رمنی نه ئەو .



تی ئەگانه لی چی ونه خوشی ئەزانی چی ئەلی . ئەهه هه موی له شه ره
 ما . خو جاری چونه دیوانیک ئەوه شتیکی زورگرانه لای هه تا
 بتوانی به هانه ئەهینیته وه بوته چونی و ئە گهره ره به ناچار ی چو
 جاری هه ره اه گهل ئە چیته ژورده وه و نا چیته ژورده و دره تیک ئە بات و خوئی
 ئەدات له وشته ی دیته ری ی و ئە یخات ، ئە یه وی ئەو راست کا ته وه په له کی
 تری شتیکی تری پی رو ئەدا ، به کورتی هوشی خوئی ون ئەکا . ئەهه
 هه موی به هوی شه رمه زا ری هوه . ایتر هه ره به م چه شنه ئە رین هه
 زار ان شتی وای لی رو ئەدات . که ئەمه ش زور نا شیرینه بو که نجیک .
 پیویسته له سه ره هو مولاو ییک که ئەم خود له خویانه هیللی ئە که
 ره هیه تی چونکه ئەم خووه نه خوشیه که که توشی پیاو بیسی ئە بی به
 هوی سه ره نه کدوتنی له دو روژدا ، هه ره وه کو با سمان کرد ئەوه
 خو ، و را بواردنی پیاوی شه رمن بو ، کدوا بو ئە گهر یه کیک خوئی به
 شه رمنی دی ئە بی بیسه به په زیشک بو چاک کرد نه وه تی ئەو نه خوشیه
 له خویا چونکه هه ره ئەوه یه که ره نجی به با ئەدا وسه ره کویر و خه
 مگینی ئەکا و ئە ی کا ته پیاویکی بی قه ره بوخوی و بو نیشته ن .

» ودرگیراود «

به هاری

زبیره

تکاندی آبروی چه من به روینی لاله زاره وه
شکاندی ترخی نه سته ردن به زولفی مشکباره وه
چمه له مهی، له نای، له جام نه گه به له نجه یته لام
به روینی آبداره وه، به چاوی پر خو ماره وه
عه رقی نیه له عالما، که لا بهری له دل غه ما
جگه له قطره عاره قی له رووت که دیته خواره وه
نگاره که ی حییبی من، عزیزه کی طیبی من
باشه قی بهری رقیبی من، وهره به سه د وقاره وه
قدایی خدوقه دی تو، چامه ن به فوجی گو لیه وه
به بلبل و به چلیه وه، به قومری وه زاره وه
قدایی زولفی عنبری هه مو وولاتی گول عمر
به عهردو به رد وداره وه، به آوی سه ر چناره وه
نه من که یا ندمه انوری فنونی شعر و شاعری
نه توش که یا تته سامری به چاوی سحر کاره وه

« ز »

ژیانه رهیه؟

روژی له روزان پوی مهل له سه رلق وپوپی درهختی نه یان
خویند، له ساتیکدا که مه سستی خو شخونی بون یه کیکیان وتی
ئه ری ژیان چیه؟ هه مو سه ریان سورما له مپر سیاره سه یره، گه لی
لیکیان دایه وه، تا یه کیکیان وتی « ژیان گورانیه » .

میر ویه که له ولاوه ته قه لای نه دا خوی له ژیر گیل ددر
بهینی هه ر که سه ری دهر هانی ورو شنایی یینی وتی « نا، ژین
تیکو شینه له تاریکیدا »، له ولاوه گولی تازه پشکو تو زاری
را گر تبو بو هه نگیک که ما چیکی خوین و گهرمی بکا وتی « ژیان
خو دهر خستن وشادی یه » .

هه نگیکی تر به لایاروینی ووتی « نا، بلی ژیان روژیکی خوشی
هاوینه ». میر وله یه که له ولاوه له تو په لیکي له خوی گرانتر آلابو
هه لی گری ماته مینی ما ندوینی دایگر تبو وتی « من له تیکو شینیکی
سهخت و نه رکیکی گران زیاتری تیا نا بینم »

له ولاوه بالداریکی تر پیکه نی، پیکه نینیکی واکه هه وری خه می
سه ر روی پی بره وینیته وه، وه خته بو کوره ی توره نی تاو بسینی



کلو کوی دامریتهوه ئه گهر شهست ورده هیای باران نه بوایه
آخیکی هه لکیشاوتی « ژبان فرمیسکه » .

بازی آسمانی ئه بری به مهله ئه ی چریکان و ئه یوت « نأ، دروت
کرد ژبان هنر و آزادی یه » .

له پاش نهختی، تاریکی هه له تی هینا ، شه و باری خست ، میش
ومه گهز به ویزه ویزله اق و پوپنی درهخته کان ده وروکان وده یانوت
« ژبان خهوه » . شار ودی بی ده نگ و سه نگ ، کش ومات بو ،
به یان نزیك بووه . قوتاییهك چرای ژوره کی خوی کوژانهوه
وهه ناسه یه کی هه لکیشاوتی « ژبان قوتابخانه یه »

لا و ی کیش بهد خوینی هه لی ته کا ندبو شهوی له باوه شی
داوین پيساندا به گه مه وده ستبازی به سه ر بردبو ،
خه م له درزی ددروازهی دلیه وه سه ره تاتیکی ئه کرد
وئه یوت « ژین آره زویه که تهرک نابی ، خهویکه
نایه ته دی » .

به یا نیش به شنه شن ئه هات وئه یوت « ژین گری یه که
ناکریتهوه ، نهینیه که آشکرا نابی » .

خور دهر کهوت دنیا روشن بووه ، پوپه ی دره ختانی بیشه که
سپی هه لگه ران به یان ناوچه وانی ئه رزی ژیاوه ودی ماچ کرد
هه مو لایهك ده نگی ئه دایه وه وئه یوت « ژیان ده ست پی
کردن وایش کردنه »

وه رگراوه



گرده وهی ده رویش

له وه ختی روژ آوا بوناله پشت هه یوا نیکدا که خور تیشکی زیرینی دا بوه سهر تاق و دیواره کان ، له ده وری آگر دا نیک چوار میوانی ده رویش چوار مه شقی دانیشتبون ، خواوه ن ماله که له ناویا ندا به چوکدا هاتبو خیرا خیرا آگره کدی بو خوش نه کردن وقسهی خوش خوشی میوا نداریتی بو نه کردن له لایه کی تره وه ژنی خواوه ن ماله که فولی تا آیشکی هه لکرد بو مریشکی آوه روت نه کرد ، خهریکی چیشته پی که یا ندن بو .

له لایه کی تره وه کور یکی که له گه تی چوار شانهی به ره ننگ و بو به سواری نومایه که وه دوسی تانجی شوین خوی خستبو ، دوسی که رویشک و بالداری کوژراوی به سهر پاشکوی ولاخه که یداشور کرد بوه وه ، جلاوی بهردا بوروه و مال له راو نه گه رایه وه نزیک شیوان خوی کرد به مالا ، ده ست به جی ره نجبه ره که یان نه چی به پیره وه جلاوی ولاخه کدی نه گری دانه به زی له پاش نه وهی ولاخ و تانجیه کان به سهر نه کات نه چیته سهری ، به خیر

هاتنی میوانه کان نه کا ودائه نیشی له ته نیشتیانه وه ، نه وا نیش باسی راو وشکاری لی نه پرسن ، نه ویش بویان نه گیر یته وه بهم چه شنه تا وه ختی نان خواردن دیت انجا ده ست نه کان به نان خواردن .

له دوای نان خواردن باوکی روئه کاته کوره کدی وپی نه لی :
 « کورم سبهینی نه بی بی بومالی ده زگیرانه کت وشیر
 بانی به که یان بو بهری » کوره کهش به شهر میکاوه نه لی : باببه
 چه ند به رم ؟

وتی « سهد ایره »

لهم مقو مقو یه دا نه بن دهر ویشه کان به تیلاپی چاوسه پریکی
 به کتری نه کن وچاوه له به کتری دا نه گرن .

نه و شه وه له ژور یکی تر جی بو میوا نه کان چاک نه کری وله
 وی نه نو ینرین ، به لام دهر ویشه کان هه رکه چونه ژوره وده ست
 نه کن به چرپه چرپه ، دای نه نین که به یانی زور زوله پیش نه وه دا
 که کوره که بچیت بو دیسی ده زگیرانه که بی نه مان پیش بکون
 و برون وری ی پی بگرن ، به یانی زور زوله و سهره وه هه ل نه ستن



ملي ريگه ٺه گرن له بن دره ختيگدا له ميانى دى زاوا و دى بوگدا دا ٺه نيشن چاى لى ددم ٺه گډن وچاود روانى هاتنى كوره ٺه بن ؛ له دوره وه سواريك ٺه بينن هه مو دليان خوش ٺه بى ، كه نزيكيان بو دوه ٺه وا كوريك رانك وچو غه يه كى سپى واشى له بهر كرده ، په سته كيكى بى دو كه لى به سه را له بهر كرده ، جوتى گورده و پوزه وانه ي هه لكيشاوه كه لاشيكى هه و رامانى له پي كرده ، مشكى و جامانه ي تيك آلا ندوه ، پشتينيكي شالى له پشت به ستوه ، راست وچه پ دوريز فيشه كى له خوي داوه ، خه نجه ريكي كيلانه زيوي كرده به بهر يا ، تفه نكيكي توناغ خري خستو ته سه رقه لپوزى زينه كى ، مورانى (فدقيا نه) داوه به سه ر شانبا ، به ورده ردوت ددروا بو مالى ده زگيرانى ، ٺه مانيش هه ل ٺه ستن له بهرنى ٺه چن به پيره وه جاوى ولا خه كى ٺه گرن ، خوش وچو نيكي گهرمى لى ٺه گډن ، پي ٺه اين « ٺه بى گه وره مان بگه يت ، لاي ايه نه ختى دانيشى ، چايه ك بخويته وه تانه ختى ماندوت ٺه حه سينته وه » ٺه ويش ٺه لى : « ودخت دره نگه وازم لى بينن ودخت دره نگه ٺه مه ويت زوبگه مه ٺه وى به شكو بو ايوارى بگه ربه وه » . به لام كه لك ناگرى هه رچو نيك ٺه نى دى ٺه به

زينن ، ولا خه كى له و لاوه ٺه به ستنه وه ، و كوره كه له ناو خوياندا دا ٺه نين ، به قسه ٺه ي خلافينن ؛ دوا نيان خه ريكي چا تيكردن ٺه بى ودوانه كى تريشيان به بيانوى ولاخ به ستنه وه ٺه چنه پشت كوره كدوه له پر دوانه كى پشته وه په لا ماري ٺه دوت وه هر دو قولى ٺه گرن و تونگ له بنا ٺه ي به ستن ، دوانه كى تريش ٺه چنه سه ر كوله ي سنگى و به خه نجه ره كى خوى سه رى ٺه برن ، خيرا پاره كه له گير فاني دهر ٺه هينن .



له بهر ٺه وهى ٺه و شوينه سه ر رى ونزيكي « نقطه ي پوليس » ٺه بى ناو يرن لاشه كه هه روده هاله ويدا به جى بيلن ، ٺه هينن ٺه يكن به چوار كو ته وه ، هه ريه كه كدرتى خوى ٺه خاته توره كه كه يه وه ، و خوين و خوره كى تيك كل خول ٺه كهن و ٺه ي شار نه وه . هه ريه كه كوتى خوى ٺه دا به شانيدا ، زووله و شوينه ٺه رون . بينه وه سه ره وكارى ولا خى كوره كه : كاتى ٺه بينى خاوه نه كى سه ر ٺه برن خوى را ٺه ته كينى ، ره شه كى ٺه پچرينى و به ناو رووه مال ٺه روا ته وه ، دهمى نيوه رو ٺه كا به مالدا ، ودختى باوكه ولا خه كه بى سوار ٺه بينى به ههر دو چه پوك ٺه كيشى به سه رى

خویدا وگورج تفه نگه کدی ته کا ته شان و خوی ههل ته داته
 سه ر پشتی ولاخه که و به غار ته چبی بو دی یه که ، له ریگه توشی
 هه ر که سیک ته بی هه والی کوره کدی لی ته پرسی ، که سیک نابی
 شتیکی لی بزانی ، دوسی سه عات نه روا ته گاهه ده رویشه کان ،
 ده رویشه کان که چاویان پی ته که وی ره نگیان ههل ته بزری وزه رد
 ههل ته گه رین ، کابرا هه والی کوره که یان لی ته پرسی ته لین
 نه مان دیوه ، به لام ته و توره کا نهی که به سه ر شانیا نه وه ته بی
 دلوپ دلوپ خوینی لی ته تسکی . پی یان ته ایت « تهی ته وه چیه
 پیتان ؟ » ته لین گوشته ، له ودی یه گایه کیان سه ر بری بو هه ر یه که
 نه ختیکیان به ش داین . که ته م قسانه یان ته کرد له شیان ته له رزی
 و ده میان وشک ته بو ، باوکی کوره که له دلی چه سپی که ته مانه
 شتیکیان له ژیر سه ر دا یه ، له توره که یه کیان نه وه چاوی به ده
 ستيك که وت پی وتن « آ بزانه توره که کانتان ! » ته وانیش
 پی نیشانیان نه دا ته مجازوری لی کردن و فی شه کی بو خستنه تفه نگه وه
 لو له کدی تی کردن و وتی ! نیشانه نه دن ته تان کوژم ، ته وه کوره که ی
 منه . که ته مهی وت ده رویشه کان رایان کرد ، ته ویش ددستی
 کرد به ده ست ریژ لی یان ، یه کیکیانی گوشت و یه کیکی تریشیانی



بریندار کرد و دوانه کدی تر رایان کرد ، که چوه سه ر توره که
 کوژراوه که یان روانی ده ستيك و سه ری کوره که یه تی ، هه ر ته وه نده
 پی کرارای کردها واری برد بو پولسیه کانی نزیك ته وی ده ست به چه
 ده پولیس سوار بون و کابرا پیشیان که وت بو گرتنی دوانه کدی تر له
 ریوه رویشتن ، به ره و بریان دانه وه دور دو ده رویشه که پولیه
 کانیان به دیبی کرد رایان کرد ، ته مانیش هه لمه تیان برده سه ر یاز
 یه کیکی تریشیان لی بریندار کردن و اویتیشیان گرت ، هه ر تا
 روزه به که له بچه کراوی بردنیان بو کر کوک یه کی له برینداره کا
 له وی مرد ، مایه وه برینداریک و ساغیک ، له « محکمه ی کر کوک
 پی یان لی یا که ته مان کوره که یان سه ر بریوه ، انجا محکمه حکم
 خنکاندنی دان ، و به سیداره دا کران ، هه ر وه ها پولیسه کانیش
 خه لات کران .

« ته مه له دی یه ک له دیکانی بازیان له به ینی سوله یماژ
 و کر کوک دا روی داوه . »

مام ورج

لهوسهر ده مه دا که احمد پاشا له سهر تهختی به به نه بی له شاخی کوره کاژاودا ورجپک په یدا نه بی ری له ها توچو کوری دیهاتی نه و ناوه نه به سستی ، چه ند که سیکیان لی له ناو ده با ، وایان لی نه کا سهر له کون نه که نه ددرده ، په کی کار وفرمانیان ده نا ، که احمد پاشا به مه نه زانی به خوی وچه ند سهد سوار وتوب وتفه نگهوه روو نه کاته کوره کاژاو .

سر وچکیش نه و حله به ده ست کا که همهی کوری شیخ عیسی وه ددبی که چه ند سالیک نه بی سهر کیشی نه کا بهر وبومی سیر وچک نادا ته ددست احمد پاشا . احمد پاشا پیاویکی زرنگ وله سهر خو نه بی نا یهوی کورد خوینی کورد بریژی له بهر نه وه به ته نیاته له بو کا که همه و کوره کهی نه نیته وه . که ده گه نه نه و ناوه ده نیری به دواي کا که همدا . کا که همهش به خوی وچه ند سوار یکه وه ده چیته باره گای احمد پاشا . به لام زور له شیخ مار فی کوری ده کا که له مالوه بمینیته وه ، خوی نه خا ته دا وی احمد پاشا وه ، شیخ مارفیش زور لاو چاک و آزا وتوانا نه بی ، که باوکی نه روا به شهر

مه زاریسی نه زانی خوی له مالوه دانیشی و باوکی بچیته راوده و بکه ویته داوده ، هه لده سستی به ته نیا سواره رو نه کاته له شکری احمد پاشا له گهل باوکی نهی بینی دلی دا نه خورپی وله به خو یه وه نه لی « احمد پاشا به کامی خوی گه یشته نه واکوره کم له دد ست چو » له گهل نه وه شدا به ناشیرینی نه زانی خوی له به رچاوی بشکینی نه لی پاشام بفرمو کهس تهغه نه کا بام مار فی کورم بو نه م ورجه بچیته پیشه وه ، نه وه ده لیت و شیخ مار فی کوری نه چیته کوره وه واریک نه کوی ورجهش له و حله دا په یدا نه بی له گهل شیخ مارف ده ست نه کن به زوران گرتن . احمد پاشا له دلی خویدا نه لی ههر ایستا شیخ مارف له ناو نه چی . به لام شیخ مارف نه و شیخ مارفه نابی که احمد پاشا به بیریدا دی . ددمیکی دوورودریژ ورجه نه هی نیت و نه ییا ، ههر دو لایان عار دق ره شو شین نه که نه وه ، ههر نه وه نده یان زانی ورجه که نه دا به زدویدا وچوار په لی نه به سستی . احمد پاشا که نه وه له شیخ مارف نه بینی سهری سورر نه مینی له گهل نه وه شدا که نه و ورجه که و دک یاک ته ما شانه کا ، به لام راستی و مهردایه تی زاهیلی له شتی راست چاو بنوقینی ددست به جی خه لایکی گه وردی شیخ مارف نه کا .



له بابته زور پيايزه

هه ندى واتهى په زيشكيكى انگليزى بو دريژ بوئى ژيان :

1 : كه هيچ نه بي هه شت ساعات بنو

2 : پيوسته په نجهردى ژورى نوستان بكريته وه بو هات

وچوى هوا

3 : پيوسته هه مو روژيك به او يك كه نه وه ندى كه رماني

طبيعى له ش كه رم بي خوت بشويت وزور چاك به ناوليكي وشك
خوت بدمريت .

4 : خوت له او ي پيس وليل خوار دنه وه پيايزه .

كومه ليك له زانا كه ووره كاني نه مريكا وپه زيشكه به ناو بانگه
كان نه مقسانه ي خوار دوه يان كرده بو نه واندى نه يانه وى خوشى (حتى)
خويان پيا ريزن وزور بژين :

1 : نه وژورده ي كه تيا دا نه نيشيت ناو به ناو هواى تازه بگهروه

2 : هه ول بده بو يارى كردن و بازي كردن له دهرى مال اه

هوايه كى پا كدا

3 : نه كار نه توانى اه ژورا مه نو

4 : هه ناسه ي قول و دريژ بده

5 : اه زور خوار دن خوت پيا ريزه .

6 : گوشت كه م بخو

7 : به هيواشى بخو ، وزورى بخو

8 : هه مو روژيك پيوسته ريخواهت سواك بكهيت (به چونه

سهر پيشاو)

9 : قنج برو ، راست راوه سته ، ريك دانيشه

10 : هه مو روژيك دهم ودان وپوك و زمانت بشو .

11 : خوت زور چاك لهزه هر و ميكروبي نه خوشى پيا ريزه ،

مه هياه بچيته له شته وه

12 : له ايش كردنى زور خوت پيا ريزه ، هه رده ميك خوت

به ماندوزانى نه ختى پشوو بده وروژى له هه رت ساعاته وه

هه ناهه شت ساعات بنو .

13 : خوت له توره ي ورق هه ستان پيا ريزه وه يمن وروخوش

وله سه رخو خوت را گره وه هرگز خه فته مه خو

ع . ع

« ودرگير اوه »



فسی که وره

- 1 : شکاندنی نه زانین په شیعانی له دوانیه « ناپولید »
- 2 : منالیک وگه نجیک وپیریك نه بی له میشکی ههره گه وره تر وههر پچوک تر پیاودا بیی مناله که: بو یاری وگه مهو پیکه نین وچولان و بزوتن ، گه نجه که ! بو خوشه ویستن و دلداري وجوانی په رستی وهیوا وخه وینین ، پیره که: بو لیکدا نه وه و بیر کر دنه وه وله سهر خویی وشي نه بی تی و په نددا دان ، نه و میشکی نه م سیانه ی پیکه وه تیا نه میشکی کی نا ته و او وکو له
- 3 : نهوی تالی برینداری نه چیشتنی که برینی دی گا لته ی پی نه کات . « شکسپر »
- 4 : ژیا نی پیاوی ته وه زهل مردنیکي دره نگ وزوونی یه ، نهوی که لکی نه بی بو که س ههر له خویا مردوه . « گوته »
- 5 : ژیان سیبه ریکه نهک وه کو سیبه ری کوشک ودره دخت که نه ختی بمینی ؛ به لام وکوسیه ری چو له که یهک بفریت نه خوی ونه سیبه ری نامینی « رابو نه لاله »
- 6 : نه کهر به ردیش بوی به ردیکي آسنکیش (موقناتیس) به « فیکتور هوگو »

- 7 : پی ویستی کهل بو فیر بون که متر نیه له پی ویستی بونان « دانتون »
- 8 : له قینی نهو به لا ونه گبه تی یه ی به سهر ما نداها تو وه وددوری داوین پی ویسته خومان رابینینه وه به و باو دردی پیشو که نه مانوت : « نه لمانیاله ژوور هه مو انه وه یه » « ماریشال هندنبورخ »
- 9 : نهوی ههر چاوی له شتی خه لکوه بی ؛ هی خوی ون نه کات « ثدروس »
- 10 : تی گه یشتو نهو که سه یه هه مو شتیکی له خوی دده ویت ونه زانیش نهو یه که هه مو شتیکی له خه لک نهوی . « تولستوی »



ط:

له بهر کوردی نه زانی (مرتب) ه که هه ندی چوتی نابایه خ له چاپ کردنی یا دگاره که ماندا روی داوه هیوامان هه یه خوینده وارانی خوشه ویست ب چاوی پی لی بوردن راستی بکه نهوه .

سه ره تاي ايش هه مويه كبونه تهویش ناپي هه تا
هه ربرینی که له دلدا هه یه ساریژی نه که ی
(شکر یے)

دیاری لاوان

لاوان

ترخی « ۴۰ » فلسه

له چاپخانه ی به غدا چاپ کرا

به غدا

۱۹۳۴

پیشکه وت

ته واپشت به گه وره ی خواویار مه تی هه ندی مه زنان وه خواوه ن
بیره وه ته مسالیش توانیمان به ناوی «دیاری لاوان» وه دیا ریک
پیشکش بکیرن ، هیوامان وایه که تم ته رحه نوسینانه که لکیان
هه بی بوگه له که مان ، چونکه ، بیجگه له وه که که لی په ند ، ناموژگاری ،
شعر ، چیر و گ و قسه ی به فیه رریان تیا به بو پیشکه وتی زمانه که مان
وه به تیا به تی بوریك خستن و جوان کردنی چه شی نوسیاری کوردی
هه نه گاویکه بو پیشکه وه .

لاوان



۱
 وه لی دیوانه
 ژبی و شعری

« بوگوران »

چه ندسالی له مه و بهر، له ژیرره شالیکا، پیریکی افتاندی بآف هه ندی
 شعری ره و ان و دلسوزی له بهر بو خویندمه وه. به راستی زورکاری نی
 کردم؛ له هی (کلیم) و (بی دل) زیاتر! پاش نه مه به دل که وتمه ،
 سه رسه و دای کو کر دنه وهی شعری نه م شاعره بههره
 وهره (۱)؛ وه زیاتر مهراق به سه رهاتی ژبی گرتمی. ژینی (وهلی) هه رو کو
 هی گه لی له شاعره کانی ترمان له گه ل مردنی خویدا کوژاود ته وه نه وی امر و
 بو ایسه ماوه ته وه ته نیاتارمانی خه یالی نه م شاعره که وچه ره یه یه.
 نه گه ره به سایه ی چیشکه ی نه دبی (ذوق ادبی) جافه کانه وه ده نه دی له شه ره
 کانیان بو نه مایا یه وه، بی گومان استاناوو نیشانی نه نه بو له تاریخی ادبیاتمانا.
 بو شعره کانی وه یابو نه و دلداریه کوشنده یه یه پهره یه که تهرخان
 نه نه کراله بابته ژینی (وهلی) وه تاریخی بو نیه وه که نه زانین. که ی
 وله کوی له دایک بوه ، چون وه به چه ندسالی مردود ، به راستی وه درام

(۱) بههره وهر: موهوب

دانه وهی نه مانه ئاسان نه.

له گه لی شتا ، به سه رهاتی (وهلی) له هی (مجنون) نه چي:
 ژینی کر چه ری وعه شرتیان: پاککی ، خاویزی و ناهو میدی دلداریان ؛
 ویلی و چول په رستیان ؛ نار دزان باو کی یار دکانیان : پیاو ، که له م
 یه کیتی سه رگوزه شته بیان وورد نه بته وه خه ریسه که بلی
 « نه مه ره نگه داستانی بی له ویندی نه وهه ابسه سه ترانی »
 به لام زانیه ؛ شاعر ، له روژ ده لات و یار وژ تاوایی ؛ له نا وای
 تا گرین و یانزاري فینک دابی برویل (وحشی) و یاشارستانی بی مجنون ،
 فه رهاد ، شیلی ، دانته ویا وولی بی ؛ نه و ، کیاز له بهر یکه که نه ورینگایه ز
 و سروشتی بوی داناو هه ره به ویداد دررا . نه شتی ریگای هه ندیکیان ،
 به دیمه ن ، جیانی ، به لام هه موبو (کوی یار) نه چن ؛ و تپاه ی هه مویان
 یه که شته : دلدار ی ؛ شاعر تاریکه هه رده ستی دلدار نه توانی لی ی دا ؛
 به لام هه موی سه یر تر نه وه یه ده تا ناهو میدی ته له کانی نه پچرینی و تیکی
 نه شکینی تاوازی به جوشی و خروشلی ددر نایه . وادیاره لای شاعر
 ناله ی دلیکی زاماز خوشتره له زه رده نه نه یی ده می نازداری ؛ وهلی ، وه کو
 نه گیر نه وه ، نزیکی دوسه د سال له مه و پیش له دایک بوه ؛ خوی له



تیره ی (کماله بی) عه شره تی جافه . هه رچه ندته لین نه خو ینده وار
 بوه ، به لام هه ندی تعبیرات و زبازدی وای به که لک هینا وه که
 پیاو تاوانی دان بنی به ده دا .

ته گه ر خوینده واریش نه بویی ، بی گه رمان ژینی ک وچه ریتی
 وده تیکه لی له گهل کورده کانی ایران سود یکی زور پی ی گه یاندوه
 وردنکه به شی زوری ته تعبیراتانه له وانود فیر بوی .

وهلی ، هه رله منالیه وده سروشتی شاعریتی خوی ددر خسته وه
 نازنم ته گه ر جاف شاعر نه گه بینیت کی ته بی پی بکه یدیت ! له جهانا
 نه و نه ژیا تر بهش ودرگی له جوانی ، شیرینی ، وه ناهه نگ و زمزمه ی
 طبیعت هه رخیلی جان . ژیا نیان گه شتیکی جانی به : (۱) هاوین ،
 له گوی ژوبار و کانی ساردورون ، له ژیردرختی سه و زوبه رز ؛ له ناو
 چه مه نزاری پراهه گولاله ووه نه وشه دا را ا بویرن ؛ زستانش له ژیر
 آسانیکی شین و سامال وشنه ی بایه کی خوش و گیان به خشانی ته په رین
 به قه ده را سکی گه رمیان آزاد و بزبو و به قه ده در ریواسی کو یستان
 ته روتازه و مه زه دارن .

وهلی که له بنیانا شاعربو ، ته م ژین و گه شته ش زور به که لکی
 ها تودوه ، گه لی شعری جوان و رده وانی پی الهام کردوه . وه نخوی
 ته گاته سیره ی کورینی ته که ویته داوی « شه مه » وه . شه م
 که نیشکی کی جوان و شیرینی کماله بی ته بیت . هه رله اول
 روز هو چاوی ره شی شه م نا گریک بهر ته دانه دلی وده لسی
 که پاش مردنیشی نه کوژا و ، ته وه . نا ته م چند ویرد پریشکی
 ته و نا گره به تینه یه !

به سه و دای دلداریه وه ، وده لی ته که ویته سه و شعرو وتن .
 به سو ی ته م شعرا زبو ، ناوی ته زری و ناوی یاره کاشی ته زری
 شعری وده لی وه جوانی شه م له ناو هه مو هوزو تیره ی جافه دا
 بلاو ته بیته وه . تا باو کی کچه ته گانه تینی ؛ نه هیلی کچه که ی چاوی
 به وده لی بکه وی ؛ و به م چه شنه له جیاتی نار نهوت ته کات
 به سه و ته م نا گره بلیسه دارده دا . وده لی خه و وخو را کی
 لی هه ل ته گیری ، هه مو ایش و فرماني دیتسه سه و
 شعر هه لدان به سه و یاری دور که وتویدا . له ته نجای کاردا
 خبری ته م (مجنون) ده تازمه ی ته گاته میری ته وسای جاف ؛ هه ندی
 تازه به



له شعره ڪاني بو ته خويند نه وه زور ڪاري لي ته ڪا وه قرار
 ته دائيم دود ٿيڪ خا . خوي ته چي بوناو خيلي ڪه ماله يسي ،
 لهوي باو ڪي ٿيڪ ۹۰ مانگ ته ڪات وههه رچوني ته بي ڪچه ڪه ي
 لي ته خوازي . مزگيني خوازي بيني شهم ته نيري بو (وه لي)
 وه له سهر ته مه شاعري ٿاواره هي لانهي شاخي خوي به جي ته هيلي
 وبه هه له داوان ديت هه وه . له سهر فهرماني ميرزه ماوهند يڪي گوره
 ريڪ ته خن سه شهو وسه روز کورر گهلي ڪه ماله يسي له گهلي ڪه نيشڪي
 بالا به رزي جافدا ردهش به له ٿيڪ ته ڪهن . روزي سه يم . له سهر
 دستوري خويان . ما ينيڪ ته رازينه وه ، ره خت وره شوهي
 زيوي لي ته دهن وه شه ي سوار ته ڪهن . وه لي ، له پر ديت هه پيشه وه ،
 وه به پيچه وانهي دستوري جاف ، جلهوي ولاخه ڪه ته گري . وبه
 چاويڪي پر له به خياري وه دل به ڪي به : وشوهه لي ته پري
 « ته ي شه ي شريف : هه روه ڪ من بر توسو نوم ، هه روه ڪ من
 بو تو به پهروشم ٿا خو تو ايش وايت هه بو من ؟ توش منت خوش گه ره ڪه ؟ »
 شهم ، لهروي ناره وه ، وه باهه ر به راستي ، ته لي « نا » . ته مود راهه
 به ڪه ده ٿيڪه به جاري مالي (وه لي) ويران ته ڪات ، جلهوي ولاخه ڪه



په رته دات وروم و نزار سهر ته نيت هه . . .
 چه ند ساليڪ ويل وده ٿا واره ، به ناوشاخ و چه مود و لدا ته سور تيه وه ،
 به رام بهر به ٿا و ، به با ، به مانگ ، به ته ستي ره ، به مهل . شعر
 ته ايت هه مو . هه ستي گيتي ته ڪا به ٿيڪا ڪار لاي شهم ، په ياميان
 پيا ته نيري وه داواي وراميان لي ته ڪات .
 بزانه شه ويڪ له مشه واني ٿا وره ييدا به رام بهر به گوري به نسيم
 چي ته لي :

دل وه دا خيه وه ؛
 ته مشه ووج ، دوري دل و داخه وه ،
 وه داخ ته وه (شهم) شه و چراغه وه .
 تا انا نسيم جهه له يلاخه وه .
 تا انا نسيم روضه ي رضواني .
 قوت به خشمي گيان سه ده ساله فاني
 نسيم ته وه سي هسيح ٿا سا بي
 ايش و نيشي زام دلشاسا بي

شاره زاي ياتاغ شای شهه جبين بي ،
 دوستي په روانه ی خاطر خه مین بي ؛
 شميمي نه عطر زلفي (شهه) نه وشه و ،
 داش نهروي ده ماخ په روانه بي خه و ،
 احيا که رده وه سفته ي حر مانم ،
 غارت دا خه زمان خه يمه ي خه مانم ؛
 تو چونت زانان من نه مشه و ماتم ؟
 په روانه بي خه و ، به ندي ظا ماتم ؟
 شميمي نه عطر (شهه) نه مانا پيت ،
 نه ي بو ها ووردت . نسيم كي داپيت ؟
 وا ته ش « په روانه ی تن خه سته ی منال ،
 په سفته ی عه يام غرمي مثال
 جه ورا گذردا
 يهك روجه له يلاخ (۲) ، جه ورا گذردا

دیم شهه خفته بي جه صبح سه چه ردا
 نه گريجه وزلفان په خشى بين و به ردا
 نه گريجه وزلفان ، تو كي تاووس بال
 په خش بيه ن نه ده ور گو نه ی گول مثال
 منيش په ی احسان نه وسا جه وده مدا
 مه رغوله ی زلفش شانام وهه مدا
 هاووردم په ی تو وده واني دهو
 زانام سوده ش هه ن په ی بي خاوی شه و
 وفداى نسيم بام عطر (شهه) پيش بي ؛
 نه وشه و زامانم يهك يهك ساريز بي
 نسيم ! نه تاوورد اي دهوا په ی دهر دم ،
 بي شك جه دورى نه مشه و مه مردم .



وه گوئه گير نه وه، له سهره مهر گاهه شعردی وو توه :

مهلی (۱) وئنه یندار . به ژن وبالای (شهم)

ببینن جه فهرقم به بی زیادو که م ؛

به لکو ئه و قبله م له سالی باری ،

راش که نو (۲) وسهر گلکوی من جاری ؛

بزانه زده دی شهستی (۳) ویشه نان (۴) ،

داخ دل برده دی حسرت کیشه نان ...

ر . ن .

(۱) میل : > اوبلیک ، یکی پچوک ، (۲) راش که نو : ربگانی بکه ویتنه

(۳) شهت : تیر (۴) ویشه نان : هی او ، هی خوی

— دواى سهـر خوْشي زورشيـيـتیه —

پساوه که له پیدش ئه وه دا که بجیته ژورده وه له به رده رگای
ژنه نه خو شه که ی تو زیك راوه ستا . لام وایه ئه و زه ردو
زه بونییه که له روی ژنه که یادی خستیه بیر کر دنه وه ، وه های
زانی که ژنه ، که ی گه یشته ته گیانه لاه .

به لی نه ختی بیری لی کرده وه ، به لام پساوی هه میشه سه ر
خوش بی په روایه له به ر ئه وه چوه ژورده وه . به ئه سپانی چه ند
هه نگاویکی هه لینا تا گه یشته ته ختی نو ستنی ژنه که ی
وه راوه ستا .

که نه خوشه که پوی زانی به کیشمه کیش نه ختی چاوی
کرده وه ، میرده کی دنی که جلی له به ر کرده وه بو چونه ددرده وه
ئاماده بوه ، به نوزه یه که وه لی ی پرسی :

— تو ئه م شه ریش ئه چیته دهره وه — جلال ؟

— به لی . ! نازه زین — بوچ هیچ ته گهره هه یه ؟

— ئا . . . ته گهره یانه — ته گهره له مه گهره تر ئه بی چسبی ، ژنه



کټ تڪات لی دده کات کد شهو ٻک له ته کيا دانيشي چو نکه زور نه خوشه و نزيکی مرد ني تي .

— وامه لی نازه نين — من وائز انم نه مشه و له دوينی شه و چا کتری ، دوينی شه و يش ههر وات نه گوت که چي هيچيش نه بو ، له گه ل نه مه شا نه و قهره واشه کټ (۱) لايه نه وله من چا کتر خدمت نه کات .

— قهره واشه که مان نه م شه و له لا مان ناخه وي چو نکه کوره که ی نه خوشه وه ناتواني به ته نيا به جي بهيليت .
— که و ابو — هين : پيروزت — له لايه نه وه ته تواني له پيش نو ستنيا چيت بویت بوت بکات ،

له م گفتمو گويه دا پيروز ها ته ژوري که اوش تا قانه ی هه ردو کيانه وله حه و ت ساله تپه ر نه بوه ، وه گوی له دوانی نه م قسه و باسه بو رواني دايکي چاوي ليک نا ، زاني که زور نه خوش و خه مباره ، به دايکي پاکی مناليه وه به باوکی گوت .

(۱) کاره کار

— بابه — نه م شه و له به رخا تري دايکم له که لم ان دانيشه ، وه هائنه زانم ميوانه ! باو که سه ر خوشه که نه ختي وه ستا ، موتالاي دده مو چاوي کچه پچکوله که ی کرد که چون به شيريني لي نه پارته وه ، زاني نه مه يله ی که زور له ميتر له ژير باري سه ر خو شيا مردوه که و ته بزوتن ، له پاشا سه ر يکي ژ نه که ی خوي کرده دي که واهه ردو چاوی ليک ناوه ، دهورو پشتی چاوي موروشين هه لگه راوه که نه مه نيشانه ي مرد نه ، وله رو و ياله گه ل نه مه مه موزه ردوه بونه دا جواني و شيريني يکي دي ، ده ي بو گين هاته وه بير .

له گه ل نه مه شاديتي ناتواني که نه چيته ددرود ، چو نکه نه و پياله مه يانه که بوليوي به رزی نه کاته وه ، وه پينج ساله فير بود له ده ستي نه و ژ نه خو فروشانه — وه ريده گري او پياله نه چاوه رواني نه که زله بهر نه و ناتواني که نه چيت نه وزه هر دمار له گه ل نه وروو هه لماراوازه دانوشي نه کات .
نه ي نه زاني تا ايستا بو چي راوه ستاوه وه نا چيته ددرود :
وه نه خوشي ژ نه که ش چه ته گه ريکي تي نادات چو نکه نه وه هه ژارد نه و در مانکه نه خوشه وه جلال هيج لهره و شتي



خوي لانه داوه ، وپارانې وې نه مناله پچوکه بې گونا مې ش
ته گره ي لى نادا چو زکه پياوې سه خوش دلسوزى نيو و به زه ي شي
نامېنى . له بهر نه وه جلال بې ده نگ لى دا چوه ددره وه . ژنه که
که زانې مېرده که ي چوه ددره وه به فرميسکيکي ســارد
ردوانه ي کرد ، وه نه وفرميسکه به سه نه کولم يا که خفه ت
ونه خوشي ناوي لى برري بو هاته خواره وه .

پير و زکه نه مه ي دى زانې که با و کى دلى دا يکي شکانو ه
وهيناوېته گرى . را يکرد بولا ي دا يکي و به و بازوه پچوکانه وه دسته
ملاني بو و به گريانه وه گو تي : — دايه — تو خوا مه گري ،
نه بې باو کم ايشيکي گوره ي هه بې بويه ناتواني که نه مشه وله لامان
دانشي .

له وعانه دا ددرگای حه وشي گريه وه وه له دواي کابرا پيوه درايه وه ،
نه وساکه دايکه هه ژار که به چاويکي دلسوزانه وه سه يريکي
کچه که ي کرد ، زانې که له دنيا داته نيا نه م دل پچوکه يه که بو ي
ده سوتى .

کاره که ره که هاته ژورده وه له باتي لم پاي شه وق خوش

موميکي دا گير سان ، چو نکه نه خوشه که خړه له بهر رونا کيکي
زور به هيزرانه ده گرت .

— خانم ايشيکت هه يه که له پيدش ره يش نما پيکي به يم ؟

— ايشم به دنيا نه ماوه — خوات له گهل بې — برو بولا ي

کررره نه خوشه که ت بام نه ويش وه ک من بې که سر نه مينې .

زوري پي نه چو گو ي له دننگى ددرکى خوشه بو که به شو ي ن

کاره که ره که داپيوه درايه وه ، نه نجازا نى که خوي و کچه که ي

له م خا نو به ره يه دابه ته نيا ما نه وه .

نه وشه وه کابرا وه کو جار ان دانېشه ته وه له وشو ي نه ي که له ته ک

مه يخور وه ناموسفر وشه کاني ناشنا ياداده نيشت ،

به لام له هه وه له وه به پيچه وانه ي ره وشتى جار نى نه ختي

سه ري دانه وان و مې ده نگ بو .

يه که م پياله ي خوارده وه ديتي تاي جار اني نيه ، لام وايه

له ناو پياله که دا دې کچه که ي لى نه پارېته وه .

وله پياله ي دووه ما ژنه که ي دې گه چاوي ليک ناوه وه جار

جار نه يکاته وه وه به لاله وه لومه ي نه کات .



بهلام له سیه م حارا دلي مرد و دزاني نه مه هر نه و نار ه قه به که
پینج ساله هه مو شه وی نهی خواته وه ، نه وشه وه له جاراني زور تر
خوارده وه :

سه عات بو به دوی دووا بي نیوه شه و ویستی بچیته وه بو ماله وه ، له
به رسه ر خوشی نا گای له هیچ نه بو ، وه کو نا له نیکی میکا نیکی بي
نه مه ی ریگا بزربکات که یشته به رده رگا .

به له رزه له رزه کلیله که ی له گیر فانی ده رهینا ، له دوا ی نه مه که چه تد
جاریک به ملاو نه ولایا گیرا کونی کلیله که ی دوزیوه ، ده رگا که ی
کرده وه .

به رویشتنیکی گران وه بی نا گادار به وه چوه ژووری ژنه که ی ، دبی
نه و بیچاره به هه رپالی داوه ته سه ر سه رینگی ته ختی نو ستن ،
و پیروزیش له ته نیشتیوه له سه ر کورسیکی تردانیشته به لام سه ری
کر دوته باوه ش دایکی ، نه میشروه ه های زانی هه ردوکیان نوستون ،
چونکه له به رسه ر خوشی هه موشتیکی له بیر نه ما بو ، وه نه یده توانی
مردوله خوه و توجیسا بکا ته وه ، به ده نگیکی پچر پچر وه به انگسی کرد!
— نانازه زنین — . هه تا ایستابه خبری ؟ چونیت ؟ .

به لام جگه له ده نگ دانه وه ی ژووره که چه وه رامیکی نه درایه وه ،
له به ر خوی به وه گو تی :

— خه ویان گرانه و اباشه هه سانه ویان لی تیک نه دم بچم بو
ژوری بخوم . — به لام نه گ، یشته به ر دزگا هیزی له لولا قا نه ما ،
شل بو ، له په وروو که رت ، چه ن جار ویستی هه سته وه تکانی
دایه به ر خوی به لام بی سو بو ، هه ردو چا وی ایسک نا
وبی دنک بو .

دو سه عاتی تر له شه و رابورد ، روژ بو وه ، له ده رگای
ژووره که وه که به کراوه ی جی هیشتبو بایه کی سارد هاته ژوره وه ،
پیاوه سه ر خوشه که هوشی هاته وه سه ر خوی ، هه ر چونی
توانی که هه اسیته سه رپی .

— ناخ بونیکی زور ناخوش دی ! به لی نه وه بونی نارقه له من
دی ، نه خیر له گهل بونی نه رقه که ش بونیکی تر دی نازانم
بونی چي ديه !

— بونی مردوه : کی مردوه ؟
له دوا پیدا له لای ژووری هود که یه وه چا وی به ژنه که ی



ڪه و ت كه هه تا ايستا پالي داوه ته وه ، و تا ايستا ڪجه ڪڍي
دهسته ملا نيتي ،

ٺهوسارو به روو چاوي به چاوي ڙنه ڪهي ڪه و ت ، به ڇه شنيڪي
وابي ٺه نڌازه چاوي ڪراوه ته وه ، ڪه و اي زاني داواي شـ تيڪي
لي ده ڪات ، ويستي بچيت بولاي ، به لامشه قاويڪي (۱)
هه لينا واي زاني به ڪيڪ له ده رگاو هه ته ڙوره وه ، به بي ٺار دزوو
ٺاوريڪي دايه وه :

— ڪي بو : ڪه س نه بو ! پيم وايه سيبه ره ڪڍي خوم بو .

هات بولاي مومه ڪه ، ٺهوسا نازانم به ته و او اي زاني ڪه
« نازنين » مردوه يان نا .

دوباره گهرايه وه بولاي ده رگا ڪه — ٺا — بو چي بچمه
ده روه — رنگ بي نه مرد بي .

به را ڪردن گهرايه وه ڪه چي ڪه سير ده ڪاشتيڪ به شوينيا
رائه ڪا — ٺهه ڪي به — ٺاوري دايه وه ڪه چي به پي بروتني گري
مومه ڪه ٺهوهي ڪه به شوينيا رايده ڪرد چوه بو ڪن

(۱) هه رگا

ديواره وه .

له ودهانه داڙي له شتيڪ هه له نگوت ، له نزيڪ ته ختي ڙنه ڪه يا
به سه را ڪه و ت ڪه چي هيچ ڪه س خه به ري نه بو وه .

— نه خير خه و اي گران نيه ! به خوا مر دوه : هه لسـا
نه ي زاني چون ده رڪي حه و شه ي بو ڪرايه وه ، به لام ٺهوه نده
زانراله ناوه راستي شه قاي شاردا له پيش روڙ هه لاتن دا ، به هه مو
هيزي خويه وه — جلال — رايده ڪردو ٺه يگوت ،

— به خوا مرد ! به خوا مرد ! به خوا به ته نيهاله ماله وه مردوه له ڪجه
ڪه ، زياتر ڪه س بوي نه گريا .

ايسته جنابي — جلال افندي — له بيمارستانا له گهل هاو
ده مو هي وه ڪو خويا به شبي دانيشتوه ، به لام زور پي ده نگه ،
وه ٺه گهردو ڪه س قسه بڪه ن وه لي ي پير سي ٺه وانه چي
ٺه لين ، ٺه لي :

به خوا مرد به خوا مرد به ته نيا .

به لي : دوايي سه خوشي شيتي يه .

(م . خ ڪوردي)



هی «ایلا هویلر ویلسکو کس» ه

گوررایت؟ به لی، من پی لی ده نیم که من گورراوم. -
ایتر به و خورشیهی جارانهوه توم خوش ناویت - - - به لام من
هیشتا له هاوری به تیت دهر نه چوم وه زه مانه دلسوزی نه ورورده
له چاو و بنوهی له بیر نه بردو مه ته وه. -
به لام ره شکه و پیشکه ی گه وره نی که واژیانی کرده به خه و،
خوشی، نهو زه مانه، رازی شیرینی و دکو خه و بینینی نوستوان
ده بینین - له گهل نه مه شا من ناوانم پیت بلیم که چون
نه وانه به سه ر چون - -

گیانه! بوچ به چاویکی وا به گومانه وه سه یرم نه که یت؛ کوا یا
نه مه نه وه ند، سه رسورمانی دهویت! کادل بگوریت هه روه کو

هه مو نه وشتانه ی که له ژیر ئاسمانی خوادان.

بالدار، گولان، گه لای دره ختان، نه ستیره به رزه کان
که به وه ستاوی ده بینین، کسوره (۱) گه وره کان، زه ریا (۲)
بی پایانه کان؛ نه مانه هه مو یان ده گورین به دریر ژای گوررایانی زه مانه.

رووی خوشمان ئاوینه نیشانمان نه دات که و سال به سال له
بهک ناچیت.

ئاواتی هه رمه زنمان، گه ره کمان، والاترین بیرمان
یا هوشان، هی و امان یا زسه مان؛ هه مو سه ر دا د نه وین
بودستوری گورران.

چون نه توازین زور له دلی انسان بکه ین که بوهستی. و رازی بیت
به خه یالاتی هه ره پیشوی ساتی گه نجیتیهوه؟
سال ونه وشه ی به هار پیر نه کا، هه رچه نده، ره تکه
گولی له و جوانتر یش نه بیت.



ره نکه ژيان له م خوشه ويستيه خوشترى تيا نه بي كه وا
فينك ، بي ده نك وسه نكه .

خوشه ويستم ! نه مه ون نه كه م ؟
تو ! به لى ، ايمه هه موودختي گوله وده نوشه ون نه كه ين - هه تا
گولاني تردين ..

له انگيز يهوه

ح . فرج



- فرميسكى كاكر جهدم -

نونه ي كوردى به تي .

زيين - - - !

بالا گهر داني سهرت بم ! تو كى ؟ فرشته يت يان پهرت ؟ - -

زيين - - !

جگهر سوزه كم ، تو له چيت ؟ له نيشكى مانگ دروست كراوى .
يان له كزه باى به يان ؟ - -

راسته ؟ نير گس له بهر چاوى كالتا ، سيو له بهر كو لمي
تالتا ، بنه وشه له بهر نه گريجه ي خاوتا ، غونچه له بهر ليوى
تالتا ، بلور له بهر گهر دني پاكتا ، سنه و بهر له بهر كه مه رتا .

عه رعه ر له بهر بالا تا ، سهر شورر وشه رمه زارن - - ؟

راسته ؟ سهر كردان به له شكريان هوه . شازادان به نو
كه ريان هوه . سهر داران به هوزو ده ست و پيوه نيانه وه . چاوه
رواني زه ده خه نه به كتن ؟ - - -

زيين - - - !

راسته ؟ له ناسكيتا گول ، له روشنيتاروژ ، له زور داريتسا
شاده په نجه له په نجه ت نادا ؟ - -

راسته ؟ له گهل نهوه هه مو حه زلی کردن پاك و خاوينه مانا
له گهل نهوه هه مو دلسوزي بهي تووه تا زني بهي منا . له گهل نهوه
هه مو جواني بهي توو قه هره مانه بهي منا ، له گهل نهوه هه مو ميوان
به وازي بهي برا کاني توو لاجا کي منا ، له گهل نهوه هه مونزيك
بونه وهی پيك گه يشتنه مانا : - دهستي به د کار که و تبه کار ،
هه ردو کاني له بهك کرد . مني به گل داو توشی به نهوه ناله سپارد ؟ ! -
زيين !

راسته ؟ له ده مو ليوه نوقلي هت . له وسنگه گهر مو نه ربه و مه مکه
خرو پرده ت ، له و له شه نه ر مونولت ، له وقه نه باريبکه و بالا
بلندهت ، له و دله ناسك و نازدارت بی به ش بيمينمه وه - - من
به خاك بسپيريم و توش به تا خرو ئوفه وه بتليته وه - - بمریت ؟

ريين - - - !

بالا گهرداني سه رت بم توکی ؟ فرشته يت ياپه ریت ؟ - - -

ريين - - !

جگه ر سوزه که م تو له چيیت ؟ له تيشکی
ما ننگ دروست کراوی ، ياله کزه باي به يان ؟ -
ئا ياله پاش نم هه مور نه نجو کوي رده وه ری به :
به شمان دسوتان بي ، له ش سوتان بي ،
حکهر سوتان بي ؟ جگه رسوتان - - - ؟

(ش ف)



مامه یاره

« له گردی گولان بمنیژن ، باله وی
به ته نیابم ، چونکه نامه وی گوریشم
له نزیك گوری نه رشکه ره کانی (۱) کویه وه بیت»
مامه یاره

له لای روژ هه لاتی سلیمانیه نزیك به شار گردیکی
قوتی رووت و ملاوی هه یه که به ته نیابوه نه ختی دوور له کرده
کانی تر ، وه لک پاله وانیکی به فیز وهیز ، لوتی به چه شنی به رز
کر دوه ته وه بو ئاسمان که هه ر وه کویه بیت به ونزی خویه وه
شان له شانی کور ره کاژاو و پیر مه گرون بدات .

نهم کرده به فیزه ، گله ییکی نه گه ر له به ختی خوی بوی
نمایش له لایه نناوه که یه وه یه ، هه تا نزیکی ۳۷ سال له مه و
پیش پیان نه گوت «گردی گولان» به لام له وسالا نه دا خوا به اواتی
خوی گه یازوه به ناویک شادبو که هه ر چونی پیوه ی بنازی بوی

(۱) نه شکر (عرشي توري لي وه رگيراده) فرار ،

ره وایه ، له و ساوه پی نه لین « گردی مامه یاره » .
پیر مامه یاره که ایستا له ته پله سه ری نه وگر دوه سه یری کرده وه
مان نه کا ، به لای زور له لاوه کانی نه مروه بو ته که سیکی دیرین ،
ره نگه هه ندیکتان باسیشتان نه بیستی چونکه ژیان نه میش
زه کو هی هه مو که هوره یکی که مانی گوم بوه . به لام من
به ختیارانه به چاوی کدوتنی شادبوم ز پیاویکی باریکه له ی که
له گهت بو ، دچاوی تیژ و روویه کی چرچی هه بو ، به ریشی
بلبل چر مگ و سمیلی به رقر تینراویه وه دیمه نیکی سه یری هه بو ،
روو خوش وره ند (۱) بو ، له جل و به رگا نه تنیکه خانه ییکی
گیان دار بو .

له چرخان و روژانی هه بنی دا زری وه کلاو زری نه پوشی ،
جوتی قهره بینای زلی به پشتیا شور نه کرده وه ، دو دمه انچه ی نه کرده
به ریاه شیر یکی نه به بهت به پشتیوه ، رمیکی دریشی نه گرت به دهستیوه
و به وجهه شه له پیش متصرف و ماموران و دهخه لقه وه نه رویشت .
مامه یاره به تایه به تی خورشه ویستی هه مو منالیک بو وهه مو

(۱) رند : قه خوش و گورج و گول



منالیکیش لای نه و خوشه ویست بو ، له شهوی چراخانا تائه ونه هاتا به
 وه ده مانچه یکی نه ته قانابه زده ماودن ده سی پی نه ته کرد . له بهر
 نه وه منالان به چوار چاو چاوه روانی هاتی ده بوین : وه ههه که
 پریشکی بارووت له لوو لهی ده مانچهی نه وه ده دهه چوا ایتراگر
 بازی ده س پی نه کرا ، له بیرم دیت ههروهختی ایمه - منالان -
 که پی نه گه یشتین به چنگ چ رهوشه کری به سه را دابهش نه کردین ،
 وهه میشه ههردو گیرفانی پر بو له م چه شنه شتانه ، چاک له بیرم
 دیت ده سیشی نه هینان به سه را وه پی نه وتین : « منالینه !
 هیوام ههه به ایوه یه » .

نه وساکه له سیردی منالیا نا ، ایمه مامه یاردمان ته نیا له بهر :
 شار ناین (۱) ، بهرگی نه تیکه وچه ری خوش ، خوش نه ویست ،
 به لام که گه ورده بوین و له ژین گه یشتین نه م پیره جوامیره (۲)
 له لای خوشه ویستر وه گه ورده تر بو .

پیر مامه یاره ناوی « یار احمد » کوری خدر بگی هو مهر
 ناغای خهاتی دی « وه ننه رینه » بو کله لای شار باژیر ،

(۱) شار ناین (تتویج ، (۲) جوامیر (به انگلیزی جهلهت)

هه مهر ناغای باپیری یه کیک بو له دوازه سواردی مهریوان ،
 زور خوشه ویست بو له لای اور جهن پاشای به به ، نه ونه
 خوشه ویست بو له لای که پاشائه و شیردی له تاران « فتح علی شا »
 پیشکه شی کردبو دابویه ، وه کو تی گه یشتوین یار احمد له
 سالی ۱۸۰۴ داله دودننه رینه له دایک بوه . که پی
 نه گاله سه رری و شوینی باو باپیری ده بی به نو کردی پاشای
 به به ، له ۱۸۴۰ له شگری به به دائه ری به صنایطی طوچی وه هه تا
 نه رشه که ی کویه له م فرمانه دا نه مینیته وهه ، ۱۸۴۷ دا مه یانی
 احمد پاشای به به وده له تی عثمانی تیک نه چپی ؛ دو له تی عثمانی
 له ژیر فهر مانی سهه دارنجیب پاشادا له شکر یک نه رازینیته وه
 وه نه ییریت بو سهه را احمد پاشا ، احمد پاشاش له شگری
 خوی دهنک نه دا وه نه چیت بو به رامبه ری ؛ هه ردوله شکر
 له روژ ناوای « کو » یه به رامبه ره به یه که نه وده ستن .

وه خت مانگی گولان نه بی باره گای احمد پاشا
 له لای کردی ریزه تو ههل نه دا ، له شگری کورد ورده یان نه مه نده
 به هیز بوه که له شکانی تور که کانه هه مودانیا بون ، به لام داخی



به جهرگم به ختي ره شي کورد ليره شانهی هينا بو ، ايوارهی
پينجشه مو که دواني مانگ ته بي ، سهر باز (۱) و مفردی (۱)
داوای مو چه ته کن ، يه کی له وزيره کان به ياشا ته لی :
« تووله هه تا برسي بيت چا کتر راو ته کات » . پاشا ته مهی
به گویدا ته چي و ته ورژه مو چه نادات ، ته م قسه يه بهرگوی
له شکره که ته که ويته وه ، له سهر يکه وه ودر نه گرتنی
مو چه و له سهر يکی تره وه بلاو بو نه وه ي قسه يکی واسوکه وه جگه
له مانه يش چا و ، راوی (۳) هه ندي ، که گوايا ، شهر کردن
له گهل له شكري خليفه پيچه وانهي دين وبرووايه ، بون
به مایه ي سهر پيچي (۴) له شکر ، وه له ته نجاما (۵) هه مو
قسه ته که کن به يه که ته وشه وه بلاو دي لی بکه کن وه ته قهی
تفه نگيک ته که کن به نيشانه يي ته رش کردن . برينار ناغاي
ميتباشني شهوی به مه ي زانی ، زوو را يکرد بو چا دري پاشا که

(۱) سهر باز : عسکر ، (۲) مفردی خدمتکار ، (۳) چاوه
راوی : پرواغنده (۴) سهر پيچ : پشه شيو (۵) نه انجام

نتیجه ۶

که خه به ری بداتي ، ههر له وکاته داته قه ی تفه نگيک (۱)
ديت ده سته جي له شکر ده ست نه کا به بلاوه کردن
احمد پاشای بهد به خت که ته مه ته بينی سوار ته بي وله
گهل چه ند نو که ريکا سهر ي خوی ههل ته گري ، به مره نگه
دوا حکمداری ، به به له ولاتي « مادو ناری » ددر ته چي .
له شكري تورک لهم بلاوه يه ناگا دار نابن ، بو سبه يی دينه
پيشه وه بو شەر ، به لام هيچ به رامبه ری يه ک نابنن وه تي ته گهن
که که سيان له به رامبه را نه ماود ، ايتر به سهر به ستي
پيش ته که ون ، به لام ، کو توپر طوپخانه ي احمد پاشا
دهس ته کا به گولله بارانندن به سهر يانا ، ته يان په شو کني ،
سهر داري تورک تي ته گا که له هه ندي طوپچي بهو لاره که ستر
نه ماوه ، فهران ته دا که مييا نگران ، له شکره که چوارده وري
يار احمد ي طوپچي دا وبه دليل کر تنيان .

(۱) دابه تاو يانگه ته م نه نه که که کس نه يته فائوه ، ته وشه وه ره شه به باوه ،
تفه نگيکی پر به کوله که يه خيوه تیکاه لو اسزاووه ، که وتوه ته خواره وه وه ته قيود ،
ته ميس ديسان وه کولوی کورد : چونکه ممکن بو پاشا که پي زاني بتو اني به ربه سني
ته کبيرة که باني بکردا به وه به ستر دوشناسه ر که وتابه .



نجیب پاشا ئەم ئازاپی یە کە یارە نواند بوی زورپی خوش
 ئە بیت ، بانگی ئە کاتە لای خوی و ئەم گفتوگویانە یان ئە بی .
 نجیب پاشا - لەشکری پاشا کە تان هەموو بلاوی کرد ،
 تو بوچ بە تینیا بە رامبەریت کرد ؟
 یارە - من فەرمانبەرم ، تو پێنایە بە من سپیراوە ،
 فەرمانی شەرم پی درا بو ، کاری خوم بە حی هینا .

نجیب پاشا - فەرماندە بە کەت سەری خوی هەلگرت ،
 تو بوچ دە ستت لە شەرە ئە گرت .

پارە : - وە کو وتم فەرمانی شەرم وەرگرتبو ، بەلام
 لە پاش ئە وە فەرمانی شەر ئە کردنم وەر ئە گرت ،
 لە سەر ئەم قسە لاو چاکانە یە نجیب پاشا پتر مامە یارە ی
 ئە چپی بە دلا و دەلی : « بو ئەم لاو چاکێ یە ئە مە ویت پادا
 شتیکت (۱) بە مە وە ، چیت ئەوی بی .

(۱) پاداشت : مکافات ،

مامە یارە - خوا پاشای خوم بەیلی هیچم ناویت .
 نجیب پاشا - پاشای خوت ئە ماروشت ، ایتر ولاتە کە
 تان کە و تە ژیردستی دەوله تی عثمانیو دەلو یستت چیە بی :

مامە یارە - لە پاش ئەمە ، ژیانم ناویت تامالی دنیام
 بویت -

نجیب پاشا - بە چاویکی ئافرینکاری و دوستیو دە پیا
 روانی و گوتی : « باشە » .

بەلام هەر ئەو روژ سەردار پی زانی کە یارە دی یەکی
 بە بەرات بە دەستە و دیە ، بە فەرمانی بەراتە کە ی بو تازە کرد وە ،
 دی یە کە ناوی « کانی درر کە ی سە گان » بو کە ایستا بە
 دە ست احمد ئاغا ی گوسالە ی خزمیو یە تی .

ئە وی ایستا لە و گورە تاریک و تە نیایە ی گری گولا ندا
 ئە حەسیتە وە و گرده کە بە ناویە وە ناوێ نراوە ، ئە مملت پەرودەرە
 گە وریە یە کە ۳۷ سالە بە داخە وە



ج.۴

[۱] دل واحد نه ڪات ڪه نهومي ڪورد ڪيليك < ٺاڀده > ڪه ڪه مەر مەري
له سه رگرده ڪه ڪه خويي بودا چه فيني وله سه ريشي بوسن ڪه



بنڪه ٺڙين

www.zheen.org

له سه ر وده زني « ٺه ٺاڃا ٺاڃا ٺاڃا »

ياري ڪه ! را ڪه ! پي ڪه نه !

جلی بي ڪاري دا ڪه نه !

ره ڪي سستيتي هه لڪه نه !

ياري ڪه ! را ڪه ! پي ڪه نه !

تو پينو ڪه ڪه وشه ڪو شه قين

ياري ڪي زور جوانو بهجين

ته وڙ مو تين ٺه ٺه ٺه به خوين

ياري ڪه ! را ڪه ! پي ڪه نه :

داويني راستي به ر مهده

له يارمه تي خوت لامهده

خا وو خلچك خوت بامه ده ،
ياري كه! را كهه! پي كهه نه :

جواني ره وشت و كرده وه ،
بو ناو و به رزي پيشره وه ؛
به گورج و گولي پيشكه وه ،
ياري كه! را كهه! پي كهه نه .

نه ركه فرماني خوت كرد!
گه لي هه مو درشت و ورد ،
نه اين بژي لاوچاكي كورد ،
ياري كهه! را كهه? پي كهه نه .

ف . بي كه س

- هدلبه ستي دره وني -

عه رچهن نه كه م نهو خه ياله ي پي مه ستم ،
بو م نا خر يته ناو چوار چيوه ي هه آبه ستم!
ليك دانه وه ي ده رون ، قسه ي زمانم!
بو چي وه ها دوورن له يهك? نازانم?
نه مويست بگرا يه ژوه ك تو مار ،
ده ر كه و تا يه : دنيا جوا نتر له به هار .
ده ر كه و تا يه : تا وات ، هيوا ، خه و بينين
پر شنكد ارتر له نه ستيره ي قوبه ي شين
ده ر كه و تا يه : ماناي مه نكي ده ر ياني ،
كه نه ر مه با! له رووي نه دا نه سپياني .
ده ر كه و تا يه ، نه و دنيا يه كه شعري
بي فر ميستكه و زور تر له فر ميستكه نه گري ،
زهر ده خه نه ي - بي ناوينه ي دهمو چاو -
تيشكيك نه دا روو نا كتره له هه تاو!



هه هی داخ ! که نه و شعره جوانانه
 بالداریکن ! جی نا هیلن هیلا نه !
 له نا وه وه نه جر یونین نه خوینن ،
 هه رگیز قه لم به قاقه زاناهینن .

گوران



— زارن لاشت و کینی زارن لاشتی —

له سایه هی هه ول و کوششی هه ندی له زانایانی کونه ناسی ررژ
 ناواوه (علای آ ناری قدیمه) نه سرو زور باش در که وتوه که
 کورد ویا (میسد) ی کون تیکلی و په یوه ستی یکی زوریان
 هه بود له گهل تا ریخی ژینی زهر دهشت وه دینه که یدا .

نه گهر نهختی سهر چلانه بروین نه توانین بایین که زارا
 ئوشترا^(۱) پیغه مبهری کونی ایرانیان ، کورد بوده ، و «آ قیستا»
 به کوردی کون نوسراوده ته وه ، له م روه وه ، به باشمان زانی
 که له بابته ئهم شخصه و دینه که یه وه نه وهی تارینج (۲) و کستیپی
 کون بوی به جی هیشتوین پی خهینه بهر چاوی لاوانی خوشه ویست .
 له مه دا آمانجهان ته نیا هینانه وه بیری په رره یه کی تارینجی کونه
 که نه گهر راسته و خوبه په نجهی کوردیش نه نوسرا بیست ، تا
 اندازه یه ک کورد تیا به شدرا بو .

[۱] ناری راسته قینه ی [زار ئوشترا] به که به زورشت مانای لیک دراوه ته وه ، و ملی
 نه وهی به زاست دانراپی نه مانه ن : - خاوه فی خوشتری زهر در خاوه فی خوشتری پیر ما و گه
 لا و پژی زه برین . [۲] مه رک

له بابته تاریخ وشوینی له دایک بونی نه پیغه مبهردو بلاو بو نه
وهی دینه که یه وه زورشت و و تراوه که هه ند یکیا ، پی چوانه ی
یه گترن . به لام نه وهی امر و به راست و درگیرا پی نه ویه که زارا
ثو شترا ۱۴۰۰ سال (پیش میلاد) له شاری (رهی)
له دایک بوه . باو کی ناوی (پوروشاسپ . فره نه سپ)
و دایکی ناوی (دوغدو) بوه به چوارده پشت نا چیته وه سهر
(منو چهر) ی پاد شاهی پیشدا دیان . له بهر نه وهی شاری
(رهی) له ولاتی (میدیا) دا بوه هه ندی له تاریخ نوسه کان
به (پیغه مبهري میدیا) ی ناو نه بهن .

له وه ختی له دایک بونی زدر ده شتدا ایران - زه مین
زور خراب بو بو ؛ دینی کونی (مازدیانی) کز بو بو ، شهر ،
گناه ، بت پرستی ، جادوگری هه مولا یکی دا گیر کردبو .
داد (۱) ، چاکی ، خاوی نی نه ما بو . حکم داره کان
زور دار ، وله خوا نه ترس بون به تابه به تی (دورسان) ی
میری (رهی) .

(۱) داد : عدالت

وه ختی زدر دهشت له دایک نه پی نهو نشا نانهی پیشینیان
له بابته هاتنی پیغه مبهرینکه وه دابویان ویته دی : وه (دورسان)
له مه زور نه که ویته تر سهود . به هه مورنگسی ههول نه دا
بو نه هیشتی . جاریک آگر یکی گه وره که کاته وه ، و نه و مناله
ساوا یه ی تی فری نه دا ، به لام آهو رامازدا نه گابه فریای ، دهس
به جی بلایسه وه کلپه ی آگره که دا نه مرینته وه و مناله که
به ساغی لی دیته ده ره وه . آخری (دورسان) رنجه رو نه تی ووازی
لی نه هینی . له ۷ سالی دابا وکی نه یداته دهست (بورژنی کروس) ناوه
و هه تا ۱۵ سالی لای نهو نه خویتی وله آیین و ده ستوری دینی
کونی (مازدیانی) نه گات .

له ۴۰ سالی دا ، له پاش ۱۰ سال چله کیشان ، له شاخی « نه سناقاد »
به ناهورامازدا خوا ی گه وره ، نه گات ؛ دینی راستی بو ددر نه
که وی و « آقیستا » ی بودیته خواره وه .

کتی پی « آقیستا » له شکلی پرسیار و پاسخدا (۱) هاتوه ته
خواره وه ؛ و نه مه گوا یا به سایه ی دو فریشته وه پیک ها توه .

(۱) سوال : جواب

زارا ئوشترا به واسطه‌ی (فو هومهن . بيري چاك) ناو فرشته‌وه پر سیاری له آهورامازدا ^{کردم} به (سروش) (١) دا پاسخی وەر گرتوته‌وه .

با بوئینه یه كيك له پر سیار ز پاسخانه به پینه وه : —

جا ريك زارا ئوشترا ، به هوئی فو هومهن نه وده له آهورامازدا نه پرسی « ای خوای گه‌وره ! لای تو کی زور باشه ؟ » وله وهراما نه‌م پاسخه وەر نه گرتوته‌وه : « نه و کسه چاکه که له کر ده ویدا راست بی ؛ به به خشنده گی هه موکه سی دئشاد بکا ؛ بزانی چون به بی لاینگری داد بلاوته کاته وه . نیایش آو ، آگر ، ره شه ولاخ و گیان له به رفتري که ئکدار بکات و آگاداریان بکات . »

زه رده شت ، پاش نه و بی له بلاو کرد نه وه ی دینه که یدا له میدیا توشی کیرو گرفت نه بی ، له که له هه ندی له پهیره وانی ، ولاته که ی خوی به جی نه هیل و نه جی بو (باخ) که له و (١) سروش : و جی

وه خته دا پایتختی « قیستاسپ کوری لو هراسپ : پادشای کیانیان نه بی . به پی کستیپی کون و قسه‌ی پیشینان ، وه ختی زه رده شت و پهیره وه کانی نه گه نه روبروی نه هدهتی (آموری ایستا) روبره که بواردات ، پیغه مبهری ایرانیان بورزگاری بون له مچه له مه یه له آهورامازدا نه پاریته وه بخو ای گه وهره و باره که ی بو نه کابه دوکه رته وه و به مرنگه له آوه که نه بدن .

که نه گاته (به‌لخ) ده‌ست نه کات به بلاو کرد نه وی دینی تازه . و قیستاسپ بانگ نه کات بوسه ره پرستی (آهورامازدا) . به سه ره مه ، وله پاش هه ندی ^{خوین} قوریت گری قیستاسپ ، خوی و به رده ستانی دینه سه رری ی راست و بروا به آیین تازه ی پیغه بهری ایران — زه مین نه کن ، و به هه مو هیزو ته وانی شاهیه وه دهس نه کات به بلاو کردنه وه ی له چوارسوچی ایراندا . زوری پی ناچی نه‌م دینه تین نه سیی ، له هه مو کوز و قورژ بی ایراندا پهیره و په یدا نه کات بو به پی هه ندی له نو سراوه په هلیوه کلن دینی زهر دهشت ، له و سه ره دمه دا ، هه تاروما ، یواناستان ، تورکستان و هندستان په له ی سه ندبو .



(۱) فیندیدا ویاچی - دیو - ده - تم ، که مای نلا بهرام بهری دستوری دیوان ویادیو پرستان « ۵ . ۹۶ مه آیین وده ستوری دینه که پیشان نه دات . « ۲ » فیسپارد .. سپاره به همیشه درود و نیایش سه میمان « یاسنا » به که عبارت به لهه ندی درود و سرود گانا . گورانی دینی سرود .

که رتی دوهی آئیستا ش . عبارت به له ستایش ، نیایش ، و نویش بو آهوراماز داو و فرشته گه ورد کانی .

له بنیانا آئیستا ۲۱ نه سک .. نسخه ویپارچه بو . نه مانه له گهل هه ندی له دستور و فرمانی « واجبات » تر ، له سه ر فرمانی فیستاسپ ، به ناوی « دینکار د » و ددو وینه یلی نوسراوه ته وده به کیکیان له که نجینه ی شاهی و نه و تیر یان له کتبخانه تی کشوریدا هه لگیراوه . به لام وده ختی نه سکه ندهر ایران دا گیر نه کات به جوشی مه ستیه وده نه و وینه ی له کتبخانه دانه بی نه یسوتینی و وینه که ی ، تریشیان له گهل خوی نه بات .

ارده شیری بابکان ، له « ۱۱۱ » - ۲۱۱ میلاددا « دو باره به کومه کی » توسره « ناوه وده دستیی کرد به گور کردنه کور کردنه وده »

و «ی آئیستا و پارچه بلا و بوه کانی یهک خسته وده به لام نه میش دیسان له شه ری قادیسه و نه سا و ندا « ۶۴۲ م » له ناوبرا .

دوای نه مه ، وده وده وری ۹۰۰ - ۸۵۰ میلادیدا هه مو فرمان و آیین زده رده شتی له لایه ن « آزار نه رو به گک » ناوه وده به ناوی « دینکار د » هه کو کرایه وده ، وده لی خوی هه موی پی ته واونه کرا ، و له آخریداله لایه ن « هه مه د « حه مه ؟ » » ناوه وده ته واو کرا . به پی « گاته » کانی زده رده شت و نه و به شهی ایستا له آئیستا ماوه واده رنه که ویت که نه م دینه بنا غهی له سه ری کیتی خوا وده راستی دانراوه به و هه مو یهک خویان په رستوه و هه مو شه رو هه رایه کیان به را مبه ر به دیو په رستان و خراپه بوه . به پی آئیستا ، آهورا مازدا « خوی گه ورد » آفریننده ی هه مو گیتی جهانه . تاک و ته نیا ، زانا و توانایه ، بوه و به ره بی بی وینه مانه نده به هه موشو نیکا هه یه به کانه ی راستی و سه رچاوه ی داده .



به پي فلهسه فهی (زورو ئاستر يانيزم) ی . بوده ر که وتنی
 همو شتيك بونی پیچه وانهی ته وشته پیدویسته ، بی بونی
 تاریکی ، رو ناککی هیچ مانا بهك نا به خشت ، خرا په نه بیت
 چا که دهر نا که ویت ، به کورتی بو هه لسورانی کارو باری
 گیتی بونی دو (هیزی جوی چه شن) پیدویسته . جاله سه ر ئه م
 بیره فلهسه فهیه ، ئاهورامازدا دوره وانې (SPIRIT)
 ئافرانده .

سپیتتو مینو = ره وانې پاك و ئانگرا مینو =
 ره وانې پيس .

ته م دوره وانه به هیچ کلو جيك رهنگی خوايه تيان زيه ؛
 ته نیا دوهیزن که یه کیکیان خه ریکی چا که نه و بی نریان خه ریکی
 خرا په یه . پیاو که له سر و شتدا هوشی وهیزی لیکد دانه و دی
 دراو ته تی هه بی وه ویستیکی ئازادی (١) هیه ، ته بی له م دور یگایه
 یه کیکیان هه لبریری بوخوی ، یاچا که یاخرا په .

بو کو مه کی ره ونی پاك وریك خستنی کارو باری گیتی ،
 (١) ویستیکی ئازادی : اراده ی مطاقه ،

ئاهورامازدا شهش فریشته ی گه وره ی (ئا میشا سپینتا = هه میشه
 ره وان = روحی ابدی) ئافرانده ؛ ته مانه وینه ونماننده ی (١)
 شهش (صفت) ئاهورامازدان وهه ریه که شتیکی
 پی سپار دون .

- ١ . فوهومنه نو ؛ چاودیری انسان و گیان له بهری مالی پی سپیراوه .
 - ٢ . ئاش ته هیستا ؛ ئا گری پی سپیراوه .
 - ٣ . خششار فیریو ؛ کاروباری کشوهری و معادنی پی سپیراوه .
 - ٤ . سپینت ئارمایتی ؛ جوتیاری وایشی زهوی پی سپیراوه .
 - ٥ . هورقه تات ؛ چاودیری ئاو و کامرانی ته ندرستی پی سپیراوه .
 - ٦ . ئامیرتیا ؛ پاریز گاری درهخت و سه وزای پی سپیراوه .
- و کوله سه ره وه و و تمان ، دینی زه ر ده شتی بناغه ی له سه ره په رستی
 خوا ی تاك ، چا که کردن وریگای راست گرتن دانراوه .

سی کوچکه ی (٢) ئه م دینه سی شته :

١ - فوهو مانا . بیری چاك

٢ . فوهو ختا . قسه ی چاك

(١) نماینده : صفت ، (٢) کوچکه : رکن



۳. فوهو ته رشتا . ره وشتي چاك

له مدينه داته ندروستي ، پاكي و خاويني ، راست بون به رامبه ر به حكمدار ، باوك و دايك ، خزمان ، دراوسي و هاو ولات زور اهميتي پي دراود . كار كردزو به تاييه تي وهرزيري (زراعت ، له ناثيستادا به «هزر» ناوبراوه كه بي گول و «ودرز» و «وهرزير» كور ديش له ويوه ها توه) ، ولاخ را گرتن و بهر هم هيناني دره ختي بهردار زور په سهن كراوه . ناوا كردنه وه ي بهرده لاني شاخي و نزاری عبادته و به چا كه (۱) نه دريته قهلم .

ته ندروستي (۲) بهرله هم وشتيك ديت ؛ چو نكه بوكاري چا كه كردن و به جي هيناني فرماني نهوراما زدا له پيش هه مو شتيكدا ته ندروستي پيوسته و گويا هه ر له م روه وه له م دينه دا روژو گرتن دانراوه .

به لي په يمان را گرتن يه كيكه له به ردي بنچينه ي نه م نايه . بي ته ماشا كردني جيايي دين و ره سهن ، يارمتي و ده ست هه ژار و ولي كه و تله سه شاني هه مو په روه ويكي نه م ديت هه

(۱) چا كه : خير (۲) ته ندرستي : صحت ،

پيو يسته .

ژن هينان و منال بهر هه م هينان زور په سهن كراوه ؛ و نه هه نه بي به دلخوازي وريستني هه ر دولابي . به لام پياوي شيت ، سيلدار ، ويا نه وتني ناتوانن خويان بزينن نابي ژن نه وانه .

نآفردت شوينكي زور به رزي دراودتي و به هاوشاني پياو نيشان درا وه . له ناثيستادا ، له زور جيگادا ، به تاييه تي ناوي براوه . (به زماني ناثيستاني نه لين «ژدنه» ويا «ژينه يو») .

جانو گهري ، وامداری (۱) ، دزي ، دروزني ، چهك به كار هينان ، په يمان شكاندز ، ولاخ به برسي نيشينه وه ، گالته پي كردن بارمه تي نه دان ، خه لكه له ايشي چا كه منع كردن ، نامرژگاري خراپي ، له ژنيك زيار هينان ، به دمه ستي زور خوار دنه وه ي مه ي ، هه مو چه شه داو ين پيسي يه لك و بت په رستي گو ناهه .

(۱) وام : فرضي



له دیني زهر دهشتا پینج وڅخه نو تر هغه به ، له هر کاتیکدا
چهند دد قیقه بهک تهر خان ته کړی بو ستایش و نیایشی تاهورامازدا ؛
وله هه مو شوینیکدا کړدني نه مه دروسته ، به لام ته گهر
به رامبه به شه پولى زهر یا ویا خورویا مانگ ویا تا گربکریت
چا کتره ؛ چو نکه ته مانه (مظاهر) ي ههر دپاکى
خوایین -

له لای زهر دهشت ردهست آخیز = ژيانه وه وژني دواى (۱)
هه به به پي ي نوسینی ته وان له دواى هزار ساله ی (سوشیوش) دا -
که گویا سه یم پیغه مبه ره که پاش زهر دهشت بیته سه رزه مین
ومانای ناوه که ي به نایستای رزگار که ری جهان به - جعان
وبا نه ژینه دواى دیت ؛ نه وسای گمانی هه مو نافریده کان ؛
بو دانانی پاداش ویا سزا ، له لایهن (سروش) ی فریشته وه له برینه
لای پردی چینفات PERETU CHINVAT (پردی دادویا پردی
کو بونه وه ؛ به هه ردومانادیت) ؛ له وی له لایهن سی فریشته وه . ،
مهر ، راسنه (فریشته ی داد) و ناستاد (فریشته ی راستی) کړده وه ی

(۱) ژبني دوايے : جياتي آخره

چا که و خراپه یان بهر ناورد ته کریت -
ته وانه چا که یان پتریت به سه پردی چینقا تا تي ته په رن
و نه چن بو « گارو دیما نا » ویا « گه ورث مانا » - ناسمان
و یا به هشت ، و نه وانه ی گونا هیان پتریت له سه پردی که
ته که ونه خواره وه بونا و چالیکی تاریکی بی بن که (درو جو دیما نا)
- جیگای درنج - ی پی ته لین - و نه وانه ی چا که و خراپه یان
وه کو یهک بیت ته برین بو (هامیت گلهان) که ناوه ني به هه شت
و جهنمه - منالی له ۸ سال خوار تر وویساوي شیت نا چنه
جهنمه وه -

ته گهر ته م چنه ندی پهره به - که به هر کیکی زور ها توتو ته
به رسو دی بگه یینی به تاریخی کونی مات وولا تي خوشه
ویست ، خوم زور به به ختیار ته زانم -



بود. زنگرانه كهم

برواننه ژنه لادي يهك و پياويكي لادي هيچ جياوز يكي نهو
 تويان نيه . له زانست و بيو هوشدا ههردكيان و دكو يهك
 وانه ، كه چي نهوانهي له شاران و انين هه ميشه ئافره ت
 له خوار پياوه و ميه : هوي نه مه ش ئاشكرا يه :
 چو نكه له لادي داژن و پيا و ههروه كو يهك به خيوئه كرين
 و پهر وهرده نه بن ، به لام له شارا ئافره ت هه رپي به ندودا پو شراوه :
 پياو به ئاره زوي خوي نه گهري ، نه خويني و شت فير نه بي ،
 كور يك كه خوينده واروتتي كه يشتوي حه ز به ريك و
 پيكي و پاك و جواني ناومال نه كا ، نهوچه شنه كورانه چو نكه
 پي كه يشتون حه ز له خو و ورده و شتي چاك ، له قسه و گفتو گوي
 مرو قانه نه كن . نه گه رژنه كه خوينده واروتتي كه يشتو نه بي
 له مانه نازاني و له ري و جوي و ريك و پيكي دا زوريهك جياوازه نه بن ،

نهوچه شنه ژبانه وانه ران ميرده ههروبه نهو به كه جلي چاك و
 خشي حوا نيان بو بكا و وه ختسي خسوي هه ر له گه ل ژنه كه يا
 را بويري :

پياويكي تي گه يشتو كه ژنه كه ي له م بيو و چو نيتي يه دادى ايتر له
 بهر چاري نه كه وي ، وز و ر جهه ز به گفتر گوو را بو اردني
 نا كا . ژنيدش بهم پاريزه دل گير نه بي ، ددس نه كا به سكا لا و
 هاوار ، كه وا كه وتو ته ددس پياويك نرخ و قه درى نازاني ! . .
 نهوسا ناخوشي نه كه و يته به نيا نهو و بهم چه شنه ژين و
 ژيانيان لي تال نه بي ، و امه زانن نه م تيكه چون و نا كو كي سه
 هه رله به نيني ژن و پياوي خراپدا نه بي ، زور جارژنه كه له خيزا نيكي
 به رزو به ناموسه ، پياوه كه يش نجيب و به اخلاقه ، له گه ل
 نهو شاهه رناريك نه بن ، توراندن نه كه ر يته ناو مو و ؛ چو نكه
 نه مه تاواني نهوان نيه ، تا و اني راست له وه وه يه كه هه ر
 و يه كه به چه شني به خيو كراون . پياوه كه خوينده واروتتي كه يشتو
 به رزه و ژنه كه تني نه گه يشتو و بي بيره ؛ له بهر نهو هره و شت و
 هوشيان يهك ناگري ، دوايي نه م كه ين و به يبه نه بي



یه کیکیان خوی فدا کا . نه گه ره به جیا بونهوه نه بریته وه
 یه کیکیان ماله که چي به ختی ره شی خوی بی و به ر گه ی
 هه مونا خوشی و که سو کو وری وسه غله تیک بکری و
 ده نگ نه کا - دیارده که همیشه هیچ خوشه و یستی
 و خوشی کی تیازه . . .

له په ر نهوه تر یسه و زانستی ژنو میرد وه کو یه که ویا هیچ
 نه بی نریک یه که نه بی شاهنگ و خوشی مال نابی ، دل را گرتن ،
 دلنه وای ، یه که دلی و خوشه و یستی له به نییا نابی . هه ر
 کامیکیان که موزور له ویتریان به رزو پی گیشته تر بی نه ویان
 به چاویکی سوک ته ماشای نه میان نه کا ، و نه میان ، به نه زانی خوی
 وجونی نه ویان نازانی .

به لی ، گه لی خیزان و مال شاهنگ و خوشی کی ناشکرای
 تیابه . به لام زور جار نه ودهش راست نیه - گه لی وه خت
 نه و بی دهنگی یه ، له وه وه یه که ژن و میرد نه و نده نا کو کی
 وهه رایان بود ، نه و نده له یه که تورا ون و نأشت بونه وده ندی
 جار نه و نده یش له یه که تریان داوه که ایتر ودرست بوزن له تاقه تیانا

نه ماوه و هه روا ناچاری را نه بویرن . زور جار یش ژن ، له پاش
 گه لیک هه راو تیکچون و توران ، انجا که بیزار بو و په کی
 که وت وده کو مهران یه که خوی نه داته دهست میرده که ی ، و به
 نوشتنی شه و توزی نان و بهرگ ناچار دمکوت نه بی و ده نگ نکهی
 لی نه بری . -

زور ژنم دیوه ، نه خویند وارو پی نه گه یشته ، له پاش
 ۸ - ۹ سک و منال له سه شتیکی زور بی فهور هیچ
 تیکچوه له گه میرده که یا و توراوه ، شه و له مالان روژی کردو
 ته وه و مال و میردو منالی به ره لا کردوه ! که چی تادوینی ،
 به سه زاری شاهنگ و خوشه و یستیکی ته و اوله به نییا نا
 نه بیتر ، چو نکه نه و چه شنه ژن نه و اچوته میشکیا نه وه که خدا
 میرده که ی ته نه با بو نه و هینا و ته دنی و نه و پیا و نه نابی له گه ل که سیکی
 خویا ، له گه ل خزم و دوستیا هه سستی و دانیشی و بژی ، هه ر
 نه بی هه رچی وه خت و عمر و مالی هه یا هه ر بوژنه که ی بی ،
 وه به دیار به ژن و بالای نه وه و رایبوری ! لای ایسه نه و
 ته خرد ژنانه هه ر نه وه نه زانن له خویانه وه هه راله گه ل که سو



کاري ميرهه که يانا بکه ن ، له گهل ته مو نهوا سکالای بي جي بکه ن ، نهيني خيزا نياز بلاو که نه وه ، که ميتي ميرهه کان يان دهر خهن وايتر بنیشت بچون ، سه رداهينن ، زور زوو حمام بکه ن خويان بر زبننه وه ، و کام جلو خشي باوی هه ۹۹ به ، بي ته ماشا کردني ده سمايه و دهر امه تي ميرهه کان يان ، بکه ن ! وهیشتا فير نه بون چون دلي ميرهه را بگرن و ممنويان بکه ن .

لای ايمه نافردي بو دوست ته ری :

- ۱ - پياو چونکه ميرهه ! پياو بکه هه وه سو و ناره زوی ژن دا ته مرکيني .
- ۲ - ته و پياوه بو ژيان و جلو به رگ و خشل و خواردني چاك پيوسته .

لای ايمه هيشتا ژن نازاني پياو چون بي باشه ، ته ماشاي خووره وشت و پياوتي . زانين ني گه يشتن . وجدان ودلي پاك و کرده وهی ناکه ن ، وله مانه نازان - - که ژني ميرهه کهي نه ناسي وشاره زای نه بي ايتر چون ته و پياو ري خوش ته وي و به دل

وبه گيان له ته کيانه بي ؟

انجا بروا نينه چونيتي مناليك که له ومير دوژ نه پهيدا ته بي . نه دايك ونه باوك له بهر هه راو زه ناي خويان نايان په رژيته سهر په روه رده کردني ته و مناله به سزمانه . ته وه ناشکرايه منال وينه يکي پچو کي دايك و باو که . له مناليا فرماني دايك زور ناسکه ، چون درختيک تاي نه دري و خزمه تي نه کري ناروي و بهر نا گريت ، وه کو چون حه يوانيك خرمة تي نه کري و تاو گياو جوي نه دريتي ناژي - - - مرو قيش ، مناليش هه روا ته گه رله منال يو خزمه ت نه کري ، چاك ته ماشاي نه کري ، چاك گوش نه کري ته ندا ميکي باشي لي دهر ناچي . تريه ي چاك ته وه يه ته و مناله فير ي شتي چاك شتي جوان ، قسه ي باش ، گرنه وه ي پيا وانه و فرماني ريك و پيك بکري ، چونکه منال توروي تريه ي ته ول وه درايش ههر له دايك و باو که وه وهر ته گري . ته گه رله منال يا توروي تريه يکي باش و جوان نه چينري له گه وره بي دا بهر يکي باشي لي نا خوري و ناي به مرو قيشي به که لک و چاك



وتی گه یشتو .

دیاره منال که چا وی کرده وه له پیش هه موشتیکا به زوری دایکی ، خوشکی ، پورو نامو ژن و خالوژن و کاره که ره کان نه بینی و باوکی که م نه بینی . نه گه نه م کهسانه که هه مو حه لیک له ده ورو پشتی منال له کرده وه وره وشتا به رزو باشی بن نه و منالیش له سه ره وه نه رو وچا که نه بی . نه گه ره نه وانه ده م پیش ، به دخووبن و منالیش هه و نه بی . دایکیکی نه خوینده وارونه زان قهت نازانی تر بیه یکی پاک و به رز بدا به منالی ؛ چونکه خوی نه وهی تیا نیه تافیری مناله که ش بکا . نه خویس و پو خلی ، چاکنی چامنی منال ، له کولانان سورانه وه و خو له په تانی و له ناو ته پو توزا تلا نه وهی منال له که می ره زانینی ده ستسوری ، پار استنی سا غی دایکیه وه نیه چیه ؟ ؟ -

دایک و پرو پیریژنی ده وری هه ره ساوانی به وه منال به گورگ و چه قه ل و خوو جنو که و دیو درنج نه تر سینی و منال بی به پیویش ناویری به ته نها به ریگه به کی تاریکد ابروا !



دایک هه ره له منالیوه له جیاتی نه وهی مه یانی پیس و پو خلی منالی نه د اونه به لی له خول و قورا بگه وزی وشتی پیس بو گه ن بخوا و نه خوش به که وی به محمدی و نوشته و بازی به ند و کوژده که که رانه و مورود شینه دای نه پو شن و که نه خوش که و ت به باجی عاسم و مه لا رحیم و میری سور و ته کیه رو ته و شه خسه فه قیره وه ئایان سو رینه وه ! !

نه مانه هه موله نه زانین وتی ورد نه بونه وهی دایکه وه یه -- چونکه نه گه ردایک ترییه و زانستیکی باشی بی نه زانی منال چون باش گوش نه کاو اولادی نازا ، به جه رگ و به زات ، پاک و حوان ، وریا و ساغ چالاک پی نه گه یه نی . . . -

وتویانه تافره تی نه زان وه کو منال وایه . - له به ره وه نا تافردت له خوار بی ، وابی عقیل زانستی بی ، نه خوی نه میردی ، نه مال و منالی خوشی و حه سا نه وه نا بین له ژیا نا . -

بروانن مروث له گهل دو سستیکی خوشه و یستید ا بکه ویتسه گفتو گو ده به خوی نازانی چون وه خت نه روا : دو گیان ،

دودل ، دو عقل وهوش ته بن به يه ك و به خوشي و دلروني
 را ده بوړن . خو ته گهر نه وگفتو گو يه له به يني ژن و پياويکدا
 که نا گاو بيرو دليان وه کويه که بکري نه وه زور تر خوش و دلرون
 که ره وه نه بي !

به لام داخه کم ، لای ايمه خوشي له سکا لاهو
 گفتو گوی ژن نا يزي ، چونکه جياوازيکي زل هه يه
 له يه يني تربيه و زانست و هوش و خوشي نا فرده ت و پياوا ، و تا
 نه م جياوازي يه بميني هه رو ا نه بي و خوله يه کتر
 نا يين . -

به لي به هوی نه وه وه که ژني تي ، پيا و حرمتي ژنه که
 نه گری و گه لي جار ، ناچار ، به ده ميوه پي نه که ني ، گالته
 و گفتوگوي بي خوی تاوي له ته کا نه کا ، به لام هيچ وه ختي
 خوشيکي قول و دلدارانه ي نا که و يته به نيا نه وه .

په روه رده کردن و زانين بيرو خووی چا ك نافرده ت
 به رزه کات .

نافره تيکي خوينه وارو خوچا ک هه وه ختي انجاي نه و ايشه ي که نه يکا
 زوری لي نه داته وه ، وشتي ناشرين وسوک نا کا .

نافره تي گه يشتو و زانا شو بکا به هه ر که سي له پيشه وه
 تربيه وه و خوینده واری و هره و شتي نه و که سه ليک ، نه داته وه
 وه کو نه زانه کان هه ر سه يری ناو بانگ و پارده و بالا و جواني نا کا
 چونکه نا فرده تي پي گه يشتو نه زاني نه و پياوه نه بي ، به جوتي
 ژيني ، نه بي به گوره ي ، به دوستي ، به خاوه ني ، به خوشه
 ويستي ، به باو کی منالی و ناوالی پیری . . .

نه ژاد



- نافرلالت و جوانی -

به عا سما نهود نه ستیرم دیوه ؛
 له باغچهی به هارگو لم چنیوه ؛
 شهونمی دره خت له روم پژاوه ؛
 له زه رده ی زوکره ل سهرنجم داوه ؛
 په لکه ره نگینه ی (۱) پاش بارانی زور .
 چه ماوه ته وه به رامبه ر به خور .
 هه تاوی نه وروز . مانگی جو دره و !
 زور هاتونو چون به روژو به شهو -
 خوره ی قه لبه زی که ف زیوینی چه م .
 له هه زار چه شنه پر شنگی ناو ته م .
 میوه ی گه یشتوی زه ردو سوری باخ .
 جریوه و جوکه ی دارستانی شاخ .
 له گه روی شمشال ، له ته لی که مان . . .
 که لی هه لساوه ناوازه ی جوان جون ؛

(۱) فوس و فزهح

نه ما نه هه هو جوانی ، شیرین ؛
 روشن که رده ی شه قامی ژینن !
 به لام طبیعت هه ر گیزاو هه ر گینر ،
 بی رونا کی یه بی بزهی (۱) عزیز ،
 بی ناوازه به ده نگه نه ر مه رکه ی ،
 با نه ی داله گویم ، تیر نه لیم ئو خه ی : - -
 کام ته ستیره ی گه ش ، کام گولی کیوی !
 ئاله وده ک کولمی ، لا جا نگی لیوی ؟
 کام رده شی نه گا به رده شی چاوی ،
 بر ژانگ ، بروی ، نه گریجه ی خاوی ؟
 کام به رزی جوانه وک به رزی بالای ؟
 کام تیشک نه گاته تیشکی نیو نیگای ؟
 کام تاسه ؟ کام مهیل ؟ کام چاوه نواری ؟
 هه لساویه وده کی دلداری ؟ - -

گوران

(۱) له هه لجه مانای زه رده خه نه به



- گولی خو یناوی -

(۱)

کور . بروا نه شایي یه . چوپني یه له و ماله
گولی بگره ؛ زورنایه ، ده هوله ، شمشاله
زهر دو سور تیکه ل بون ژن و پیـاو . هه رایه
له و ناوه هه ر هاره ی هه یاسه ی تو نایه !
سا تو خوا خیرا که ، باریون ده ست بگرین ؛
به کامی دلداری پیکه وه هه لپه رین .

کچ . گول نه بی بو سه رم ! ئال چه پکی ، زهر چه د پکی ؛
نایه م بو زه ماودن ، نایه م بو هه لپه ر کی .

کور . کچ له رنی جوانیتا ! کچ له رنی جوانیتا !
کچ له رنی نیونینگای ها تو چوی کا نیتا .
پایزه گه لای دارژاوه ، باغ روو ته ؛
گول کوانی ؟ گول . لیوی بزه پشکو ته .

کچ . گول نه بی بو سه رم ! زهر د چه پکی ، ئال چه پکی ؛
نایه م بو زه ماودن نایه م بو هه لپه ر کی .
بتدایه دل به من ، به هه مو ماناوه ؛
دو چه پکت نه هینا له باخچه ی پاشاوه .

کور . « ئه روا وله بهر خویه وه گورانی نه لی »
باخچه ی پاشا له و بهر ئاوه ؛
خیلی دوشن ده و ری داوه
نه روم : ریگام لی گیراوه . .
ناروم : چاو کال ایم تورا وه
« بهره بهره له دنی دوور که و ته وه »

کور . به باخچه ی پاشادا ودرده گه رام خوارو ژور ؛
زهر ده هه بو بوم چنیت ، چنگ نه کهوت گولی سور .
نازانم انجا دنی بوشایي و هه لپه ر کی .
کچ . نایه م ، گول ماوتی بو سه رم سور چه پکی
کور . « یه خهی مراخانی ترازان » :



ناتهوي ئەم زامی سەر دلەم لە باتی ؟
 کچ . هەپهاوار . تەنەگی دوشنیش پیکاتی ؟
 راکشی ، تاوی سەر بنیره سەر رام ؛
 بابگریم بودنی . بوگولی تۆرانم .

گوران



- دانیشتن بە بی کورسی -

ئە گەر بە بیست سی منالیکیان گوت دانیشن و هیچ
 شتیکیان نەدانی کە لە سەری دانیشن ، بی گومان بیر لەوە ئە کە نەووە
 کە لە سەر عەرد دانیشن ، لە گەل ئەو دشا بی ئەمە ی ما ندوی خویان
 لە سەر عەرد بچە سیننە و ئە توانن بە بی کورسی زور بە ئاسا نی
 دانیشن .

وینە کە چونی تی ئەم دانیشتنە دەر دە خا ؛

مناله کان
 دائه نیشن ؛
 لە سەر ئە ژنوی
 دائه نیشی ،
 منالیان
 به ئە لقه
 هەریه کە یان
 ئەوی دواوہی
 ئە ژنوی دوا
 ئە بیته کورسی



یەك بویە کە میان ، هی ئەمیش ئە بیته کورسی یەك دووہم منالیان
 لە سەری دائه نیشی . هەروە هەاتان ئە لقه کە تەواو ئە بی . ئەم
 تەرحە ماندو حسانەوہیە بو چە ندمنالیک یاخو دچە ند پیاویک

دانراود که به نا وی فیله وه یاخود یاری یه وه بیکن .
 عهسکه ری فوره نسزه کان له جزائر وگه لی جیگای تری نه فه یقادا ،
 هه میشه نه مه یان به کار هیناوه . که جیگایه ک ته رو یا خود قور
 ولتته بی لی دانیشن عهسکه ره کان نه خوش نه خا . له سه ره فهر مانی
 سه رداره کانیا ن به و چه شنه دائه نیشن .

نه م جورده دانیشن وه ک وینه که ده ری ده خا ، هینده ئاسان نیه ،
 به لام له پاش توزی پیوه خه ریک بون چه ندمن مال بیه وی نه توانی
 به و ته ره حه دا نیشی .

دیاره بو پیک هینا نی نه م فیله سه یه ژماره یکی گه وره
 پیویست نیه ، به شکوشه ش که س نه توان به م جورده له سه ره نه ژ نوب
 یه کتر دانیشن ، نه وه نده هه یه به قه ده دانیشنیککی وا که ژماره یکی
 گه وره بیکا ماندویان ناحه سیته وه چونکه نه لقه که هه تاچوک
 بی ، منا له کان له راستی یکنتر دا باش نا که و نه به ر
 ده یی که . له وشوینه دا که کورسی تیاده ست نا که وی
 نه م هری یه کی باشه بو ما ندو حه سه سا ندنه وه ی

ده سته یه کی گه وره ی مننال .

له انگیزیوه ودرگیراوه

ش . ف



بنکه ی ژین

www.zheen.org

- شه و یگی گو ژره

کاتی که روژ ئاوا بو ، سورانی به قه راغی ئاسمان و کیوه
 کانه وه نه ما - - شاخه کان ورده ورده له دول وشوینه زمه
 کانه وه رانگی تاریکیان هه لکیشا ، بهرد بهر شه و ده سستی
 کرد به چوک دادان له سهر سنگی زه مین ،
 ئه و گهر مایه ی که به روژ به ده سستی وه گینه ما نه خوارد
 له بهر پاله په سستی فینکی خویی ده کیشا بوداوه - - -
 له و وه ختی شیوانه دا له سهر کیوی بکی وه کو گو ژره وه
 که سه یری ده وروپشتی خومان ئه کرد ، له وشوینه چوله بی که سیه دا !
 چه شتی کمان به بیرانه ده هات ته نها درنده و پیاو خراپ
 نه بی ، ئه م چه شنه کیوه زل و نا قولایانه ، ئه م شاخه هه زار
 به هه زارانه - - کش و مات ده نگي گیان له بهر یکیان لیوه
 نه ده هات ، مه گهر سر وهی دارو ده وون نه بی که جار جار بالی
 ئه دا هاژه ی ئه کرد به بنا گو یچ که مانا ، یا خشه خشی که لای
 وشکه وه بوی وهر یونه بی که تاو تاو باله شوینیکه وه بوشوینیکه تر

ئه یگوا سته وه .

له گهل چه ند هاوړ یکم دا ئه وشه وه له گو ژره لامان دا ،
 ئارزوی گه را نیکی شار باژیرمان هه بو ، له سهر بانی چایخا نه که ی
 گو ژره لال و پال لی که وتین ، هیلاک و برسی بوین ، له گهل
 ئه مه یشا تیر هیچ چه زمان نه ده کرد بنوین ، هه ر چاودروانی
 هه مه اتنی مانگ وهه لگیرسانی چرا الکتریک که کانی سایمانی مان ئه کرد
 چونکه له وه پیدش بیستبو مان به شه و له شری بی بهر زیوه الکتریکی
 سلیمانی دیا ریکی زور جوانی هه یه .

له یاش ئه وهی خوارد نیکی سوکمان خوارد ، نه خستی
 گورا نیان گوت - -

ئه وانه یینین پیاو یکی تفنگ به شان له ته نیشتا به وه خوی
 خسته چاله قوته یه که وه ، گویمان له ترازانندی مقه نه زمه که ی بو
 که فیشکی خسته به ر لووله ی تفنگه که ی به بی ده نگ خوی
 به دزیوه مه لاس کرد ، ایمه یش له مه زور سهرمان سور ما ،
 له چایچه که مان پرسی ، گوتی « ئه وه پیاوی منه ، له بهر جهرده
 هه مو شه ویک ایشکان بو ده گریته ؛ چونکه چه ند شه ویک



له هه و پيش من چو بوم شار ، ته نها شاگرده كه م ليرد ما بو ؛
پينج زهلامى ده ماخ هه لدر او له پر دابويان به سه رباوچا يخانه
كه يان تالان كرد بو .

ايمه يش كه نه مه مان بيست ترسهان لي په يدا بو ، هه رچه ندد
له وه پيشيش دنيا نه بو ين - له بهر نه وه دامان نادو كه س دو كدس
شه و تاوژ نه بيته وه ايشك بگرين . ايمه له م مقوم مقويه دا بو ين
له پر يه كيك له هاوريك انمان گوتي :

« سهير كه ن - - - سهير كه ن - - . »

كه ئاورمان دايه وه له واريزه چرا ريكه ي به ستوه ،
له مه لكه نديوه تا جوله كان سه رانسه ر به الكتر يك ته تراوه ،
نه دره و شينه وه - -

ره نكه نه گه ريه كيكه نه شاره زا كه هه رگيز
سليماني نه ديبي ، كه ها ته سه ري گو يژه گه ليك
شي به خيالا بيت !

واده زاني كه سلیمانې داوینیکې ئاسمانه نه ستیره ی لی
هه لها توه ، شاخه کانی نه و به ریش په له هه وورن له به یی ئاسمان و سلیمانیدا

نه ستیره کانی تریان داپوشیور ،
یاوا نه زانی که سلیمانی زه ریا (۱) به که شه و قی نه ستیره کانی
ئاسمانی داوه ته وه ، ده و رو پشتی خوی رو ناک
کردوه ته وه .

چاومان لی بو حار جار او تو موی ل له شارده وه ده رویش
بوده ری شاریا له درې شارده وه هه روه کو گوله نه ستیره نه
کشانه ناوشارده وه ون ده بون .

به م ره نکه له خوشیا نا چاومان نه نه تور کان ، خواهه لپاتی
مانگیش له ولاره بو ستي كه له هه ر هتي جوانیو گه وره نی یا بو
بو پانزه وشا نزه ی مانگ نه چو ، ایتر مه گه ره ر خوابزانی
نه وشه وه چون بو ، نه ونده سهیری نه م دیاره جوانه مان کرد
خه و به لادابر دینیوه .

کاتی که میان هه ستان بو ایشك ، تازه شه نه قی نه دا ،
نه ستیره کان جریوه جریو له و سایه قه ی سا مهاله دا
نه جریوانه وه - -

(۱) زه ریا. بحر



ده نگی زه نگو له ی و لاخی کاروانچیه کان له سه رچه شنیکی
 موسیقی به و دوله دا نه زرایه وه -- -- و لاخ ! که پی ی نه نا
 به و تویراله به رده و رده وه بوانه داپی ی نه خزا به رده کان
 خویان نه ده گرت به جاری هار ه یان نه کر ده
 خواری -- --

ده نگی ناسکی خاله ی ریوار . -- هه وری لار --
 لوره لوری لادی به کان -- هه چه هه چی کار ونچیه کان
 که تیپ تیپ له سه ری گویرنه وه گلور نه بونه وه بو ناو دوله که
 له و به ری به یانه دا نه و ناوه ی ناوه دان کر دبو وه -- --
 نه م هه موانه هه روا پیاوی ناواته خواز نه کر د که هه ره له ویدا
 بمینیت هوه ، قهت روژ نه بیته وه -- --

به ره به ره روژ ده شتی کرد به به زبون نه وه له دا مینی پشت
 که له وه تا نه هات گورزه ی تیشکی روژ زیا تر نالی تی ده که وت
 تا به جاری سه ریوشی تاریکی سه ر کیوه کان خزایه خواری ،
 نه سیم به و با فنکه سافه ی خوی نه دارو ده وه نانه ی نه شه کانه وه
 لاره و لاری به و پوشو پاوه نی سه ر کیوه کان خستبو .

تاو تاو کاروا نچیه کان ولا خه کانیا ن نه وه ستان ، باره کا نیان
 بوراست نه کردنه وه ، انجا ده ستیان ا کرد به هه چه هه چ ولوره ی
 خویان ملی ریگایان نه گرت وه نه رویشان .

که دنیا رو ناک بو وه ناواله (۱) کلم هه ستان بو پیچی مال
 ناوایی خومان ناماده کرد ، بهم ره نکه نه ره شه وه له باوه شی ته تیبتدا
 به خوشی تلاینه وه ، رابورد نیکی نه ونده تامه زروبو که ایستا که یش
 کلپه ی تام حوشی نه وشه وه م له دلا ماوه ، هه میشه چاوه روانی
 هه لیکه تر نه که م که شه و یکی تر له گویرنه روژ بکه مه وه -- --

ح . فرج

(۱) ناوال: رفیق



— به سه رها تي نه ستیره يهك —

بانگي شيوان له ناسماني خور نشين ؛
 نه ستیره يهك نه جريوینی گه ش ، شين
 ده ورپشتی دهر یای شینه و به ته نیا ؛
 سه رنج نه داله ایوار بی روي د نیا
 له پرشنگیا هه یه شیوه ی چاوی کال ،
 له له رزینیا زه رده خه نه ی لسیوی ئال ؛
 وهك نه و گو له ی نه یدا له سه ر نازداری ،
 تیرنابی لی هه ر چاوی بوی نه نواری ؛
 منیش یه کی له وته ماشا که رانه م
 دلگیر وده ی نه م جوانی ایوارا نه م .
 له سه ر گردی به رامبه ری نه وه ستم ،
 که یلی بزهی نه بی سه رنجی مه ستم ؛
 تاریک دایه ت نه ستیره ی تر به ره و دوا ،
 فری نه دهن چا رشیو له عاسی دنیا .

به للام ایستا نه و نه سپای به ره و خوار
 ههل نه خلیسکی کزکز نه گاته لیوار
 لیوی تینووی کهل ، وهك دلوپ نه یمژی ؛
 نه ی داخه که م ! مهرگی نیشن ده یکوژی
 نه م نه ستیره ، به سه ر هاتی د لسیگری
 له کامروحا نابزوینی زویری



گوران

نونه یی کوردی به تی

- ژینگی به رز -

« سکالای پیره میردیگی به ختیار »

گولچین کچه جو تیاریکه له گهل ل نه وه شامن لام له کچه
شایهك گه وره تره ، له په ری به ك جوانتر ، له فریشته به ك
نازه نینتره ! - -

گولچین منی به ده لا چوم : چو نکی من شاری به کم سه رو
سامانو خانمانم هه به . منیش نهوم به دلا چوه : چو نکه
نهو لادیکه نازاو دلپاك ، کچه خانیکه سه ر به ست ، سل له
که س نا کا ! - - له بهر نه وه که مه ری دوستایه تیمان
به ست - - ده میکی دورو دریشمان پیکه وه
را بوارد - - له وده مه دا نهو حه زی له وهم کردبو : که
چه شنی په روانه بوی سوتابوم له گهل نه وه شاله داوین پیسی
خوم دور نه خسته وه ، به چاوی دوست نه ماشام نه کرد - -
منیش حهزم له وهی نهو کردبو که ههچ هه لیکي بو هه لکه وتایه :

کارو فرمانی خوی به جی نه هیشت و رای نه کرده لام ، قسه ی
خوشی دلپا کانه ی لادی یا نه ی بوده کردم - - که له شاره وه نه هانم
دیاوی متوو مورو و ئالو و الام بوده هینا ، نه ویش که نه ها ته
شار نو به ره ریواس و گیلار ، گول و گوله باخ ، هه نجیرو
تری بو نه هینام - - نه میست له هه رشو نیک لیم نه دوان
له سه ری نه کر دمه وه ، نه ویش نه ییسته وه ، هه ر لایه ك
نه چوم پاکی و بی باکی و له ش سوکی نه وم نه گیرایه وه - - له بهر
نه وه سال تی وه نه گه رایه وه تیشکی دلخوازی دلی هه ردکمانی
رو ناک کرده وه ، نه وی به بییری منا نه هات به بییری نه ویشا
نه هات ! که نیازی چونه لایم ببوایه نهو شه وه خه وی پیوه
نه دیم . هه ر چیم بو یستایه به هی خوی نه زانی ، هه ر چیش
به دلی نهوا بچوایه بوم پیدا نه کرد - -

له منه وه رنجدان بو ، له ویشه وه پی زانین ، له منه وه
داسوزی بو ، له ویشه وه په یمان را گرتن ، له منه وه
نازایی بو ، له ویشه وه سه ر به ستی ، خوشیم خوشی بو ، تالیم
ترشی ، نهوی من حه زم لی نه کرد نهو نه وه ی په سه ن نه کرد - -



به کورتی دوله ش بوین : و گیانیک ، دوسه بوین هوشیک ،
 دو سنگ بوین ودلیکان هه بو ! ایتروه کوله خوی یهود خرابیته
 دلما نهوه ، ههردو کمان دلمان نه خروشا ! ! - بوته وه
 نه خروشا : بینه جو تیک ژیا نمان پی بر ازیننه وه ، نهو بیته
 گو لیک له شه و ابگه شیتته وه بون بیه خشی ، منیش بیه
 بلبلیک به رو ژیش به سه چله وه به دیار یوه نم !
 کار و بو هه نه مه ندهی مابو له دهم بترازی ! -

روژیک له راو نه هاتمه وه ، وه ک روژان به گوی چه مه که دا
 رویشتم ، که لام کرده وه : دیم گولچین گولی نه چنی --- که دیمی
 هات به پیرمه وه ، دا به زیم که رویشکه کانم دایه ، نهویش ده سکه
 گولیکه ره نگینی دایه - - ده سته ناسکه کانیم گو شی
 و چوینه بن دار سیویکه وه ، له سه سه وهزه گیا که له گوی
 چه مه که دا زیشین . ته ماشای وینهی به کترمان له نه وه که دا
 نه کرد - -

روژ تا رایکی زیرینی به سه نهودار و دره ختانه دادابو ، شه مال
 شنه ی نه کرد ، لقی داره کانی نه شه کانه وه ، ورشه ورشی به گیا

خستبو نه وچه مو تاوه بلورینه ش به سه ره به ر دانه دانا فه
 تافی نه کرد - - چاو نه ندازه ی رازاوه بوه ، که وری جوانی
 به هاری دهر ده خست ، نمو نه یک بوله ده سکر دی ده سستی
 پهروه ردگار - -

وتم گولچین ! وتی بهلی ، وتم : ته ماشای ده سم که : نه م گوله
 باخه بوتو ، نه و لاو لاودش بو من ، سه یر که نه م چه مه
 چهن درون پا که ، سه یر که روژ چه ن رونا که سه یر که
 بلبل له سه چل به سه ر گولدا نه خوینی . چلی ژیا نم
 تاقه گولیکه پیوه یه ، نه ویش توی ، منیش بلبلیکم
 به سه ری وه بوتو نه خوینم - - له جهها نمدا نه گهر
 تاقه گولیکه گیان به خش بی نهود توی ؛ منیش لاو لاو یکم
 به دهورتا نه که ریم وهسه له نه گه ریم ، له دهر دی ده ورو پشتت
 نه پاریم ! تا ایستا پاکی دوستایتی مان له ده رونی نهو چه مه
 خاویتر بوه ، له مه و دواش ژیا نی دهستگیرا نیان له تیشکی
 نهو روژه جوانتر ، روشنتر ، زیرینتر نه بی ! « ایستا - - من
 حهزت لی ده کم » کچه یش له پاش تاویک بی ده نگی ، دهستی



خسته ده سمه وه و که مه کی به وچاوه نیر گسانه تیم ورد بوده وه --
 انجا به وه ده مه نو قلیوه وتی : « منیش -- حه -- زت --
 لی -- نه که م » ایتر قسه هه ر نه وه بو ، ده ستم به سرا ،
 ورته ی نه ما ، چا و ولیو که وتنه قسه کر دن .

مه لا کاری بو ساز اندین -- انجا نوره ی
 شه وی په رده بو .

مالمان باخ ، ژورمان ژیر چنار ، قالیچه مان سه وزه گیا بو --
 بون و میچه کمان گوله باخ ، گورانی بیژ مان بابل و قومری
 ساز و سه متورمان ، ده نگي قازوقولنگ ، تافه تافی تافگه حه وزه ی
 ناو ، ورشه ی گیا ، ده نگي شکا نه وه ی لقی عه ر عه ر بو --
 چرا خانمان مانگ ر نه ستیره بو ، باوشین که در مان لقی
 شوره بی بو --

بی ده نگي هه مو لایه کی دا گیر کردبو . که س له وی نه بو
 ایمه نه بین . له زه ریای دلدار ی بیگه ردا تقوم بوین
 نوشتین تا به ان --

ایسته یش -- نه واپیر بوین . دانمان که ل بو سه رمان سپی بو
 پشتمان کو مایه وه . له گه ل نه وه شاتا ایستا ناخوشی یکان
 نه که وتو ته ناو ، نه نه و به تور او ی باوانی خوی دیوه ، نه منیش
 به سه رزاری و پاشمله سه رشکینه ی نه وم کردوه ولی دوام هیشتا
 هه ر دوسته خوشه ویسته کانی جار انین ، ایسته یش حه زم لی نه کا
 و حه زی لی نه که م . له مده مه به ختیار یه دا له گه ل که سه و
 کاری یه کتر شه وانی پایزمان به نا هه نگ روژ نه کرده وه
 روزانی به هاریشمان به سه یران ناوا کرده وه و ده لمده مه دا
 له زستانا به لای نا گری نیله نیلی کورده وه . دلمان به ناوازی
 ساز و سه متوری مناله کانمان نه کرده وه . له ها و ینیشا
 چاوه ان به یاری و گه مه یان نه گه شانه وه .

ایتر به ختیار ایمه به سه رکه له مالمانا ناوی دش وهیوه رژن نه بوه ،
 له ده ریشه وه ناوی بیگانه و خزمان نه زانیوه --

خو اش به و سه ره وه ناگاناره که دل و ده رونی ایمه له ناو ینه ی
 کرده وه ی مناله کانمانا دیاره : شیرویان - دل ندرمی وه
 لبور دنی و نازکی وریکو پیکی له دایکیه وه . له منیشه وه



راستگوي و په یماندا رمی و نازاني و راستي وره واني فير
 بو ه . - بی گو مان نه ویش سبهی روژ له گه ل هاودلی
 خویا واریک نه بی . . .

خوشه بوا یمه که کز هی جدرگي خو مان نه ینین له
 خو مان نه چی . بو کار رباری کومه ل و نیشتمانه که ی
 نه کوشی . دلی نه مو نه ورا نه گري ، زانین بلا و نه کاته وه
 به پي که س و هه ژاران نه خو ینی . دهرمانی دهردی
 بیما ران نه کا - -

وادیاره شپوش وه که پیشوی من . بای دلداری دلی
 ناوه شین نه کا ، هه لبه ت فریشته ی چه زلی کردن به گویا
 چرپانده . ناخو چه زی له کی کردوه - - - چه زی
 له هچ که سی کردوه پیروزی بی - -

خوابکه م به خوشی پیک بیت - - خوشیه که شی تاسه ربی .

ش . ف

- لاواننده و -

بو برایه کی جوانه مرگ

[بواور حمن افندی ره حمه تی

کوری سعید افندی وه سمان ناغا]

نه واهه شت گه لاریزانی ته و او : فرمیسکی پایزی به سه را
 باری . . . هه شت کوچی به ره و گهر میانی ته و او : پولی قه لو
 قازو : داررده وه نیان ره شپوش کرد . . . نه و سالا نه ی
 کون : چه شنی ولاتیک لی ، جوی بیته وه : یه که له دوی یه که
 به ره به ره : له چا و ون بون ، ایستا : له دور دوره وه : په له یه که
 دو که لی سپی : له عاستی شوینه که یان به زنه بیته وه . . .
 له گه ل نه و شا : من : هیشتا به رونا کی : به گه رمی و
 تازه بی هه شت سال له مه وه پیش : هه ول دیدار تم له بیره :
 لایکی ایسک سوک . - خون گهرم . . . دل تهر . . .
 تهر پوش . . . به جوتی چاوی درشتی نیر گسیو : که هه ریه که
 له عاسمانیک مقناتیس وزه رده خه نه یان تیا بو . . . ده سستی
 گوشیم . . . براده ره کان به به که دم گوتنان :

— ټه وره حمان . . —

له پاشا منيشيان به تو ناسي . . —

ناوه كټ ټه وه نده به دهم براده ره كا نتاها تبو ، به ليو وى
خوشه ويستى ټه وه نده ماچ كرابو ، گرنجى و پرو شه كانى
سسوا بو . سفت بو بو . . . له خويه وه له دهم ټه خزا . . .
چه شنى ميخهك به ندى ، سهر كه مه ره ، له گهل هه مو ليو يك
ټه زرايه وه . . . —

دهي منيش ، چه زوئو گرى ټه م نالتون رشتنه بو ؟ چه زو
به زنجيري ټاره زوت راهاتم ؟ فسيري برا
په رستن بوم ؟ . . . —

له وچاره وه كه هه موسى هه فته يه ك ، له گه لئا رامبوراد
ټه وره حمانى هه وهل ديدار — به ته واليت و ته راشي تازه يه وه
به گوله ټاله كه ي به رسنگيوه ، به زه رده خه نه ي ټه وره حمانى يه كه ي
سهر ليو يه وه . . . — ټاشكر اترين ورونا كترين
نه خشه كانى يادمه ! . . —

سالى ۱۹۲۸ ، چهن خو شحال بوم ، كه هه ردو كان پيكه وه

بوين به ژير به فره زوره كه ي پينجوينه وه ؟

ټه و زستانه دريژه مان ، به ديار ټا گريكي خوشه وه ، به پي
كه نين و گورانى برده سهر . . .

تو ، به ته واوى بو نه و جوانى ژيان خولقا بوى . . . به يانى هه تا
ايواره وه كو هه نكي برسى ، به گورانى وتن به شوين گولى
ره نگاو ره نك وشيله ي شيرينا ټه سو رايتسه وه . . . روشنا يي
ژيان ټه ونده تير بو ، سهر چاوه ي شادى هه نگويني هه رزه كارى
له نار يكترينى پيچو په نادا په بوايه ، به شاره زانى ريت
ټه برده سهرى .

منيش هه ميشه به شوينته وه بوم . . .

كه لكه له و ره وشتي دنياي دلدارى و جوانيت ، گهر ماني
و جرمو جولى تافى نه و جوانيت ، ټه وه نده له پيش چاوم شيرين بو بو
شه و روژ خه ريكي مه شقى ټه وره حمانى بوم ،

لام وا بو ، تو سهر مه شقى ژيان و نه و جوانيت ، راسته قينه
كه ش هه روا بو . . .

ههر واله بير مه ! نيوه شه ويكي ټه ستيراوي هاوينا ۹۲۹ بوله بهر



دهي پينجويني خه والودا ، زه بري زه ما نه ، ده ستي براي تې دوبي
تاواني له ملي يه کستري پچري :

تارماني تو به دهم هه نيسکه وه : له ناوړه شاي گولانه کا نابره بهره
ون بو ، منش به سه ربار گه يه که وه : بهر ه و ته و يله
شوين کارواني هه له بجه وناله نالي زه نگی تاريکي که وتم . . .

ايتر له و حه لره : ناو به ناويکي چهن روژی : يان هه فته بي
ياخولای نه و پهری يه که و مانگي زه بی ، تو به هه موگوري لاو بتي
گری جواني وقولپي براي تې ته وه له من وني . -

قاقه زم زور که م بو نار دوي ، به لام تاسه ي به گهرم ويادی به سو زم
هه ميشه به ريته وه جو . . .

له گهل نه وه شا : حه قم بو زور ددر به ستنت نه بم . . . چونکي
نه مزاني : له ناو هه چ کومه ليکي ناهه نگا بی گوراني نه لي ت . .
به سه ره هه ر شه قاميکي ايوارانه وه بي نه دره وشي يته وه . .
له هه چ پيچو په نايه کي نه و جواني دا بی هه نگويني دل ، خورا کي
گيان نه مژی - -

به لام ايستا که هه چ قاقه زيک نه که يته وه : به باسي مردني تو

بوني فرميسکي لي دي . . . نهی هوو - - خورا گرتن
چهن گرانه ؟ ! - -

نه وره همان بمری ؟ گهر مه ي جواني بژا کي ؟ روشناني
ژيان له نيوه ي ريگا دا بکوژ يته وه ؟ نه و جواني له ژير پي مه رگا
بفليقيته و ، ؟ . هه رواثا گرم تي به رته بی ،
نه وره همان ! - -

چون ؟ - - ايستا نه م ناسمانه شينه توی له ژيرا نيت ؟ - -
نه م هه تا وه نه رمه ي پاي ز له سه رو تو الي تي تونادات ؟ - - نه م دنيا
که وري به به دو تا خوار و ژور بکری هه رگيز تا دوزري يته وه ؟ -
نه ی له کوي ت ؟ - - له ژيا گلا ؟ ! - - - شاخ ! !

گوران



ڪا ڪڍي ڪه شيره ٽيڪي گه وره وهره سهني ڪورده ،
خوشه ويستي گشت لايه ڪانه . وهه مو ڪوردي وه ڪو من
به دل ڪه زبه سه ر به رزي ته م به را خوشه ويستانه
ته ڪات .

باوه يادگار مجتهدِي گه وره ، ڇهن لاي ته وان يايه به رزه
لاي هه موتي گه يشتو ييڪي ڪوردي پايه ڪي
دو ڇه ندانه يه .

به داخوهه ته بينري ڪه ڇاوهه راوي هه ني ڪه سي دل پيس وبي ميشڪ
ته م لا و ڇا ڪه وپه يره وان ته وي له به شي گه وره ي ڪوردي
دور خستوهه ته وه .

هاپوم (۱) شيخ رضاي تاله باني ، يه زداني لي خوش بي ، هه ر
ڇه ني دل برواني نادا ڪه بليين يه ڪي ڪله وڇاوهه راو ڪه رانه
بو بي ، (به لام) داخه ڪه م ته وهه جو هه ده ر باره ي ته م

(۱) هاپو : مام

ڪه شيره ته نجيبه وه تويه له هه مو ڇاوهه راوه ڪا ني ڪه پتر بو ه
به هوي دور ڪه وتنه وهي ته م برا يانه مان .

ايمه له م وو تاره دائما منجهان بلا و ڪرده نه وهي
دوشته ؛

يه ڪه م قصيد ه ييڪي مولوي به نا و بانگه ڪه گه وائيڪي (۱)
به ترخه بو به رزي پا يه ي باوه يادگار .

دوهه م ته وه يه ڪه شيخ رضاي ره ڇه تي نه ڪه هر بيگانه ي هه جو
ڪر دوهه ، به شڪو خراپ ترين و پيستن هه جو ي بو ڪه ساني نزيڪتر يني
خوي بو هه .

— ۱ —

قصيده ڪه ي مولوي

سه ر شارصه ياي به زمي مناجات

ملجا التجاي ارباني حاجات

جاي رجاي جهه رگه (۲) ي پادشاو درو يش

باره گلو په ناي بيگانه و خو يش

(۱) گه واه : شاهد (۲) مجلس ، (جماعة) مازدي



ئاھوی ووتہ نی فیضی الاھی
 نافہی ناف راھی جہمہ تاماھی
 شکوفہی وەشبوی ریحانہی رسول
 نو باوہی نہمام طیبہی بتول
 و ەرووضہ تانداھە زورواران بو
 تادفع ظلمت دیدہ ی یاران بو
 ھەوای سایہ تان ھەرمممدود ما نو
 سبون بردہی جرم نہک حزرسانو
 نا پوختہ کاری وشہر مہ ساری من
 غفلت و خجلت گونا کاری من
 کفتہن وە ھمدایہ ند زورھا وردن
 روی رجام وە پای بارہ گات کردن
 تو چون جہ اولاد امجادمولای
 پە ی رجا بە جا و پە ہی ھمت اولای
 زاری وز کاری زویری کردم
 وبارگہ ی پاکت پە ناھوردم



ئامام ، سە ر نیام وە بارە گاوە
 غریب موسفید وە روی سیا وە
 تن معصیت بار ، دە رو ن پر جە دەرد
 دیدە تەر ، لب وشکک ، دل گەرم ، نفس سەرد
 های چە ند پلە ی سەخت ھانە نەریمدا
 جە روی التفات بدینہ پیمدا
 بە لکم جە روی ئەو التفاتە وە
 مولام حاضر بو وە نجاتە وە
 دە سی شای مەردان مدد کارم بو
 پلە او پلە او دەستوارم بو
 معصیت نیەن چون هیچ صدمتی
 خیلی ملولم یا پیر ھمتی
 ھمت باعث رستگاری بو
 یار بو ، دیار بو ، یادگاری بو

شيخ رضای تاله بانی که هاپومه په زدان له گوناھی خوش بیت
هه مو کوردیک له منی چا اکثر نهی ناسی . نه م ذاته له مدح و له
دلداری زور تر نارد زوی هه جوی بوه . و به شي گه و ر دی
شعره کانی هه جوه .

ود کو له سه ره و ترا نه م ذاته پیسترینی هه جوی بونزیکرتینی
که سو کاری خوی بوه ، و ایرانه بونشانه یه ک دوانی له و هه جوانه
نیشان نه دین :

۱ . شيخ علي کرکوک که کا که ی گه و ردي بو ، جی نشینی
باوکی بو جگه له مه و ایزانم هه ر که سی شیخ علی ناسی بی ، نه یی بی
و هیا بیستی نه زانی نه و پیاوه که سیک نه بو هه جو هه لگری
که چی شیخ رضا دهر بار دی نه و کا که پاک و گه و رده یه نه مه ی گو توه :

شيخ نه و ا گوی هو نه ری برده وه که شککه صلوات

شيخ نه و ا جی پده ری گرت ه وه ده ستي به مه بی

۲ . شيخ غفوری کوی هاپوی وه کوزانراوه پیاویکی گه و رده و

خوشه و بیست بوه ، و نه م پیاوه گه لی گه لی خزمی شیخ رضای کردوه

که چی دهر بار دی نه و هاپوه گه و رده یه ی خوی نه لی :

مامه که ی قه جبه ژنم ده وله تی شدادی هیه هتد

۳ . شيخ ستاری هاپوی خوشه و بیسترین هاپوکانی بوه که چی له و

لاوه دهر بار دی نه و هاپو خوشه و بیسته ی نه لی :

ئاوازی جرت و پرت درویش بلند شد

دربار گاه مقعدش افتاده شیو نا

هیچ خاودن هوشی له هه جوی شیخ رضا نابی دلته نگ بی ، و هیچ

خاوند رو نیکیش نابی واته ی شیخ رضا دهر باره ی هیچ که سیک ،

هیچ قهومی به سهر رشته ییکی ناشیرین بزمیریت .

ف . تاله بانی



- شیولانی به کول -

سهلام

« فرمیسک »

هه ی فرمیسک برژی ده. هه لسه کو کو
 له ورده برو بوسه رتانیجر و
 تافه و هونه که بی کشه و بی ده نگ
 راست برو وه کدوخ راست له خه ده نگ
 هیچ رانه وه ستی نه مان سهد نه مان
 هه رچه ندلگیره خاکی کوردستان
 گول و گولزارو سه وزانی و چه مه ن
 ده ستم داوینت ته فره ی تو نه ده ن
 خاکی بی یاره هه ی خاکت به سه ر
 ناله ت بی و بگری تا روژی محشر
 پیچ بده به خوت له چه م ، له کیوان
 هه تا نه چیتسه رئاوی سیروان
 بلی ، هه رسه رشیت ، سهودای گهاران
 دبوانه ی دینی دیده ی خوماران

ملی خویناوم تانوی پوی جه رگم
 بو ده ر دی هجران پیشره وی مه رگم
 بگره دجله به پیچ و په نا
 بولای « فلامرز » له شاری به غدا
 ده خیله ! زینهار ! که چوینته ناوشار
 زه حه ت مه کیشه قهت بو پر سیار
 قودی جانده ی محبت له و لا
 تو را نه کیشی چه شنی کاره با
 که دیت کومه لی یاران بون ته مام
 فرمیسک دا ریژه له جیاتی سه لام
 نه پرسی نازیز له م جه سته ی خسته
 بلی پیچ نه خوا وه ک ماران گه سته
 واله سه رشاخی لای چه ی چه قان
 نه گری نه ریژی فرمیسک وه ک باران
 هه ر کاتی زانیت ریزه ی ایسقانی
 توزو گه رده لول بولای توی هان



پوزشت (اعتذار)
 وه ڪو له خواره وه بوسراوه له وه ختي چاندا هه ندي هه له
 ڪراوه تڪا ته ڪه ين ليمان بيورن .

لاپهه	دير	ههله	راست
۳	۸	نه ڪه ينيت	پي نه ڪه ينيت
۳	۱۰	جانیه ؛ (۱)	جاوانيه (۱) ؛
۴	۱۶	تازيه	تازه يه
۵	۷	له گهل	له گهل
۵	۸	ٺه ڪهن	ٺه ڪهن
۶	۶	بهه	.
۶	۱۴	نه فهه سر	نه فهه س
۱۲	۸	زدر دوه بونيه دا	زهه ر دوزه بونيه دا
۱۶	۱۰	چوني	چوني بو
۲۰	۴	ڪور راياني	گوراني
۲۱	۴	تو	بو
۲۳	۱۰	له دهمو	له ودهمو



لاپهه	دير	ههله	راست
۲۸	۵	له د	له دي
۲۸	۷	له شڪري به به دائه ري	له شڪري به به دائه ڪري
۲۸	۱۵	ورد	ڪورد
۳۰	۱۰	په شوڪني	په شوڪيني
۳۶	۱	دره ني	دهروني
۳۶	۶	بڪرايه و ڪ	بڪرايه وه و ڪ
۳۸	۹	تاريخ (۲)	تاريخ
۳۸	۱۵	ڪه لاديري زيورين	توخمي نه ستيره ي زهره و توفيق وه بي ڪ
			ڪومان نه بات ڪه معنای [گه لادير] ه
			ڪه [شعراي ياني] به
۴۰	۴	نه ڪاته وه	ٺه ڪاته وه
۴۰	۶	دائمه مرته وه	دائمه مري نيه وه
۴۱	۲	ڪرده وه	ڪرده وه
۴۱	۳	پاسمانه	پاسخانه
۴۱	۴	بهينه وه	بهينه وه

لاڀهره	ډير	ههله	راست	لاڀهره	ډير	ههله	راست
۴۱	۱۰	لايه ټنگري	لايه ټنگري	۵۷	۴	برزيننه وه	برازيننه وه
۴۲	۹	قوروت	قورتو	۵۹	۶	ټهرو	ټهروا
۴۲	۱۴	په هليو ده کان	په هله ويه کان	۶۱	۸	خو	خوش
۴۳	۹	هه ليکي	هه ليکي	۶۲	۱	هه	هه مو
۴۳	۱۳	رژيدا	روژدا	۶۳	۵	زه کره ل	زور کدل
۴۴	۳	هه م	هه م زماني نوسين وهه م	۶۴	۱۴	سه لساويه	ته ليسماويه
۴۴	۱۱	(دليل)	.	۶۵	۱	کولي	گولي
۴۵	۱	ماي نا	ماناي	۸۴	۴	دوام	دواوم
۴۵	۱۵	۴۴۱	۲۴۱	۸۶	۷	قازو	قازو
۴۵	۱۹	کو کر دټه	کو کر نه وه	۸۶	۱۲	هو حول	هه وه ل
۴۷	۱۳	نه بي	.	۸۸	۸	په نادايه	په نادا
۴۹	۵	گون	گومان	۹۰	۱۰	له ژيا	له ژير
۵۰	۴	ټه وته ي	ټه وان ه ي	۲۹	۱۰	.	که له سه ر گوره که ي گو تو
۵۴	۱۶	به يبه	به يبه				يه تي
۹۵	۵	و حوشيکي	خوشيکي	۹۳	۸	حزر	حزر





بنکھی ژین

www.zheen.org